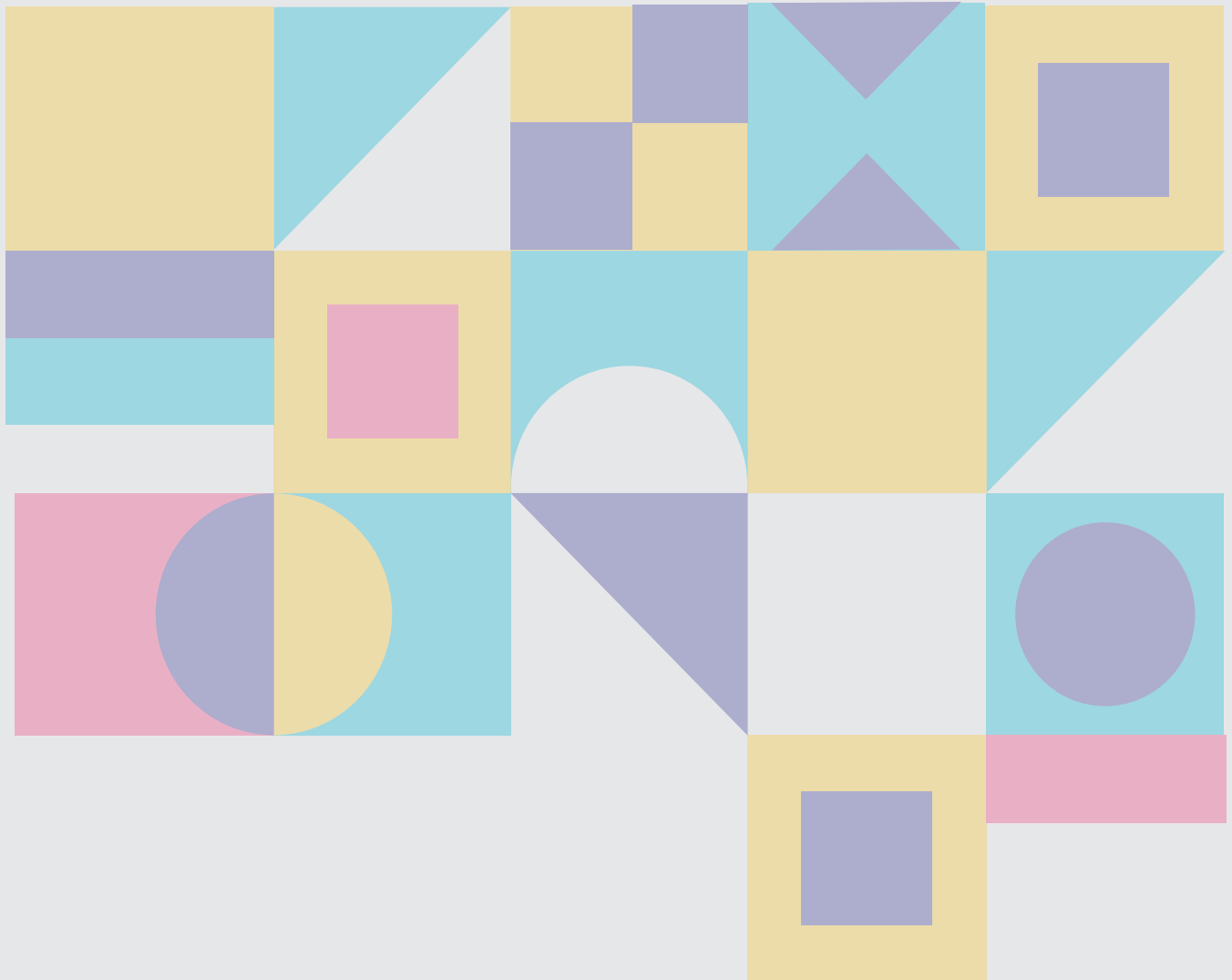

СТРУЧНО МЕТОДОЛОШКО УПУТСТВО

ЗА СПРОВОЂЕЊЕ КУЋНИХ ПОСЕТА
ПОЛИВАЛЕНТНЕ ПАТРОНАЖНЕ СЛУЖБЕ
ПОРОДИЦАМА СА ТРУДНИЦАМА
И СА ДЕЦОМ

СТРУЧНО МЕТОДОЛОШКО УПУТСТВО

**ЗА СПРОВОЂЕЊЕ КУЋНИХ ПОСЕТА
ПОЛИВАЛЕНТНЕ ПАТРОНАЖНЕ СЛУЖБЕ
ПОРОДИЦАМА СА ТРУДНИЦАМА
И СА ДЕЦОМ**

ИЗДАВАЧ

Градски завод за јавно здравље Београд

ЗА ИЗДАВАЧА

Проф. др Душанка Матијевић

УРЕДНИЦИ

Проф. др Душанка Матијевић

Прим. мр сц. мед. др Светлана Младеновић Јанковић

АУТОРИ

(по азбучном реду)

Јелена Васојевић

Александра Вучковић

Др Анђелка Грујичић

Анђелка Котевић

Проф. др Душанка Матијевић

Инга Мијаиловић

Прим. мр сц. мед. др Светлана Младеновић Јанковић

Мр сц. мед. др Гордана Тамбурковски

ДИЗАЈН

Зоран Мирић

ШТАМПА

Aladin Print

ТИРАЖ

1000

Београд, 2022. године

“Стручно-методолошко упутство за спровођење кућних посета поливалентне патронажне службе породицама са трудницама и са децом” је усвојила Посебна радна група Министарства здравља Републике Србије за унапређење рада поливалентне патронажне службе.

“Стручно методолошко упутство за спровођење кућних посета поливалентне патронажне службе породицама са трудницама и са децом” израђено је у оквиру пројекта „Подршка подстицајном родитељству“ који се спроводи уз подршку ЛЕГО фондације, а у оквиру Програма сарадње УНИЦЕФ-а у Србији, Министарства здравља Републике Србије и Градског завода за јавно здравље Београд.

Комора медицинских сестара и здравствених техничара Србије је помогла и финансирала штампање “Стручно методолошког упутства за спровођење кућних посета поливалентне патронажне службе породицама са трудницама и са децом” у циљу пружања подршке својим члановима да унапређују своја практична и теоријска знања и прате савремене токове развоја сестринске професије.

САДРЖАЈ

1. Увод.....	6
2. Приступи у раду	8
3. Методе рада.....	10
4. Садржај рада	12
5. Припрема за посету.....	14
6. Посета породици са трудницом	17
6.1. Садржај: Посета породици са трудницом.....	19
6.2. Чек листа: Посета породици са трудницом.....	23
6.3. Приоритизација: Посета породици са трудницом.....	25
7. Посета породици са бабињаром и новорођенчетом	29
7.1. Садржај: Посета породици са бабињаром и новорођенчетом.....	31
7.2. Чек листа: Посета породици са бабињаром и новорођенчетом	39
7.3. Приоритизација: Посета породици са бабињаром и новорођенчетом	43
8. Посета породици са одојчетом.....	49
8.1. Садржај: Посета породици са одојчетом	51
8.2. Чек листа: Посета породици са одојчетом	58
8.3. Приоритизација: Посета породици са одојчетом	62
9. Посета породици са малим дететом.....	69
9.1. Садржај: Посета породици са малим дететом	71
9.2. Чек листа: Посета породици са малим дететом	78
9.3. Приоритизација: Посета породици са малим дететом	82
10. Референце	87
11. Прилози	91
Алгоритам кућне посете	92
Структура кућне посете.....	93
Препоручена литература, извори информација и корисни линкови.....	94

ПРЕДГОВОР

Публикација под називом *Стручно методолошко упутство за спровођење кућних посета поливалентне патронажне службе породицама са трудницама и са децом* је настала као одговор на потребе запослених исказане на стручним скуповима и округлим столовима који су били посвећени раду ове службе.

Циљ *Упутства* је да на прегледан и концизан начин пружи стручне смернице у делу спровођења кућних посета породицама са трудницама и са децом и последично допринесе унапређењу квалитета рада. Оно садржи основне приступе у раду, методе рада и садржаје који су од значаја за рад са наведеним циљним групама и њиховим породицама током кућних посета и не односи се на друге аспекте рада поливалентне патронажне службе. *Упутство* треба да послужи као оквир и путоказ у свакодневном раду медицинским сестрама у поливалентној патронажној служби. Такође, улога *Упутства* је и да пружи оквир за увођење у посао новозапосленог кадра, као и за континуирано праћење квалитета рада и пружање стручне (колегијалне) подршке. Додатно, овај документ може да буде драгоцен извор информација о услугама које пружа ова служба за све професионалце који сарађују са поливалентном патронажом, било у систему здравствене заштите или из других сектора. Веома је значајно и то што *Упутство* може послужити као инструмент за промоцију и заступање важности улоге поливалентне патронаже у подршци развоју деце током раног детињства односно њиховим родитељима и свима који се о њима брину.

И поред тога што даје стручне смернице, и садржи релевантне референце, изворе информација и корисне линкове ка различитим документима, *Упутство* нема функцију уџбеника. Очекује се да запослени, користећи расположиве едукативне ресурсе, раде на сталном професионалном развоју и иновацији знања, вештина и пракси.

Упутство је настало кроз консултативни процес у коме су учествовале медицинске сестре и лекари специјалисти педијатрије. У процесу су учествовали и чланови Посебне радне групе Министарства здравља за унапређење рада поливалентне патронажне службе. Велику подршку изради овог документа, као и свеукупном развоју поливалентне паронаже код нас дао је Уницеф кроз различите пројекте, стручне консултације, подршку изради програмских докумената, заступање, координацију и повезивање кључних актера на свим нивоима. На тај начин група аутора је валидирала садржаје овог документа. У његовој припреми, узет је у обзир актуелни законодавни оквир који се односи на рад поливалентне патронаже.

Имајући у виду да је патронажна служба поливалентна, односно да је усмерена на различите циљне групе становништва, постоји изражена потреба да се слично *Упутство* изради и за рад са другим групацијама. Такође, очекујемо да ће овај документ послужити као основ за будућу иновацију медицинске документације, евиденције и извештавања у циљу квалитетнијег праћења обима, садржаја и резултата рада ове службе.

Захваљујемо се свима који су помогли својим стручним коментарима и саветима да ово Упутство дође до финалне верзије и нађе се пред читаоцима. Такође се захваљујемо свим медицинским сестрама у служби поливалентне патронаже које свакодневно посвећено раде и одлазе у кућне посете. Њихово ангажовање, преданост и постигнућа били су нам велика инспирација у изради *Упутства*.

Надамо се да ће овај документ наћи пут до свих којима је намењен и да ће кроз доследну примену у пракси допринети оснаживању капацитета поливалентне патронаже у Републици Србији.

Аутори

1. Увод

Поливалентна патронажна служба је једна од основних служби дома здравља, установе која обавља здравствену делатност на примарном нивоу здравствене заштите у Републици Србији. Нормативни оквир представљен законским и подзаконским актима регулише рад поливалентне патронаже. Правилником о ближим условима за обављање здравствене делатности у здравственим установама и другим облицима здравствене службе прописани су услови у погледу кадра, опреме и простора, као и очекивани обим рада. Услуге поливалентне патронаже прописане су *Правилником о номенклатури здравствених услуга на примарном нивоу здравствене заштите. Правилником о садржају и обиму права на здравствену заштиту из обавезног здравственог осигурања* који се усваја сваке године су дефинисане популационе групе код којих се очекује реализација услуга ове службе.

Поливалентна патронажа је превентивна служба, у којој је кадровским нормативом одређено да раде више или струковне медицинске сестре. У пракси, овај кадровски услов није у потпуности достигнут у свим домовима здравља, чак постоје и они у којима у овој служби раде само медицинске сестре са средњим стручним образовањем. Поред тога, у значајном броју дома здравља у поливалентној патронажи је присутан дефицит кадра у односу на прописани број. Такође, увођење у посао новозапослених сестара није уједначено по дужини трајања, као ни према садржају и начину спровођења.

Водећа услуга коју пружа ова служба су кућне посете намењене различитим циљним групама. У структури кућних посета, највећи број се реализује у породицама са децом. Према доступним подацима, задовољавајући обухват је остварен у делу посета новорођеној деци и бабињарама, док су посете одојчету, трудници и малој деци испод очекиваног обима. Уз то, постоје значајне разлике међу домовима здравља, али није уочена повезаност између кадровских капацитета службе и обухвата циљних група. Поред нормативно предвиђеног обима, патронажне сестре (*) реализују и додатне посете уколико је присутан одређени здравствени или психосоцијални ризик, код посебно осетљивих породица.

Осим кућних посета, патронажне сестре реализују и здравствено васпитне активности у дому здравља и у друштвеној заједници. Међу програмима који се спроводе у установи су школе родитељства и припрема трудница за порођај, а патронажне сестре су такође чланови тимова различитих облика саветовалишног рада намењеног одређеним циљним групама. У друштвеној заједници, здравствено васпитне активности се спроводе кроз кампање, промотивне акције и базаре здравља у којима ова служба често има координативну и организациону улогу.

Поливалентна патронажа је територијално организована, што подразумева да свака сестра реализује активности на терену који јој према распореду службе припада. Оваква организација рада доприноси већој ефикасности у раду, пре свега у спровођењу кућних посета.

Свеукупни рад ове службе по свом садржају и начину спровођења представља пример примордијалне превенције и има за циљ промоцију, очување и унапређење здравља породице и заједнице.

1.1. Значај кућних посета

У систему здравствене заштите у Србији поливалентна патронажа је једина служба која реализује кућне посете које су по својим циљевима, приступу и садржају рада искључиво превентивног карактера.

*) медицинске сестре у служби поливалентне патронаже

Посета породици од стране здравствених радника омогућава сагледавање и разумевање потреба свих чланова, односно сагледавање породице у целини као и фактора који могу да утичу на здравље, на свеобухватнији начин него што је то могуће урадити у здравственој установи. У складу са тим, здравствени радник током посете прилагођава садржај и активности свакој породици односно њеним приоритетима. Кућне посете се не реализују изоловано, већ представљају део здравствене заштите, подржавајући континуитет услуга и праћење здравственог стања појединца и породице.

Кућне посете, поред тога што имају за циљ да оснаже капацитете породица кроз унапређење знања, вештина и понашања у вези са здрављем, имају у фокусу и подршку породичном функционисању, затим развијање мрежа подршке као и повезивање са ресурсима у заједници.

Природно окружење у којем се посета одвија омогућује већу отвореност породице у комуникацији и изражавању потреба, заинтересованост и укљученост њених чланова. У сопственом дому, чланови породице имају осећај веће контроле и утицаја на сопствено здравље, што доприноси мотивисаности за прихватање и примену информација и савета, већем учешћу у активностима и изградњи партнерског односа са здравственим радником који обавља кућну посету.

Кућне посете доприносе доступности и квалитету здравствене заштите, већем задовољству корисника услуга који кућне посете, између осталог, виде и као већи степен бриге и подршке од стране здравственог система. Могу да буду намењене различитим циљним групама, у складу са организацијом и ресурсима система здравствене заштите, а међу најчешћима су програми превентивних кућних посета породицама са децом.

Евалуација таквих програма у различитим земљама, указала је на њихову делотворност кроз веће коришћење служби за здравствену заштиту, веће стопе имунизације, напредак у пружању развојно стимулативних активности попут читања прича деци или обезбеђење одговарајућих играчака, увећање сатисфакције родитељством, као и унапређење знања и понашања кроз различите облике здравих стилова живота. Међу постигнућима потврђеним кроз истраживања у области кућних посета су и мања учесталост ненамерних повреда код деце, мања учесталост породичног насиља, као и ређа појава постпарталне депресије мајки.

Слична истраживања су идентификовала факторе који доприносе већој успешности програма превентивних кућних посета; доступност свим породицама, флексибилност у раду према потребама породица, спровођење различитих активности на различите теме током посете, као и културолошка прилагођеност локалном контексту.

Истраживања спроведена у нашем окружењу су показала да патронажне сестре реализују већи број посета у породицама где постоји већа потреба, односно присутна је значајна разлика у укупном броју реализованих активности у породицама без регистрованог ризика и породицама са присутним једним или више здравствених или психо-социјалних ризика. Доказано је и да активности сестре током кућне посете значајно утичу на понашање мајки у делу развојно стимулативних активности, праксе дојења, као и адекватне неге детета током епизода акутних стања.

Програми превентивних кућних посета породицама са трудницама и са децом усмерени на очување и унапређење здравља, подршку правилној исхрани, безбедности, приликама за рано учење и родитељству према потребама детета, глобално су препознати као важан ресурс за обезбеђење и спровођење концепта тзв. подржавајуће неге који доприноси да деца досегну своје пуне развојне потенцијале. Национални међусекторски „Позив на акцију“ истиче значај креирања оптималних услова за рани развој на свим нивоима кроз програме подршке како би се обезбедила добробит свих породица, нарочито оних које су посебно осетљиве услед неповољних социо-економских околности или недовољне социјалне укључености. Међу програмима подршке породици један од стратешких праваца је унапређење превентивних кућних посета које спроводи поливалентна патронажна служба у циљу очувања и унапређења здравља породица и подршке оптималном развоју деце.

2. Приступи у раду

Начин на који се реализују кућне посете доприноси међусобном поверењу патронажне сестре и породице, квалитету њиховог односа и утиче на делотворност рада. Добро изграђен однос може имати утицај на знања, ставове и понашање чланова породице и допринети исходима по њихово здравље.

Отворена, јасна и подржавајућа комуникација

Усмена комуникација кроз разговор са члановима породице треба да буде једноставна и јасна, без употребе превелике количине информација, без страних и тешко разумљивих речи и израза. Важно је да комуникација буде неосуђујућа, прилагођена ситуацији, потребама, могућностима и питањима породице, уз пуно поштовање саговорника и њихових уверења, социо-културолошки усклађена. Значајно је и подржати чланове породице када постављају питања, дискутују и коментаришу, уз пажљиво слушање саговорника, без прекидања и са изражавањем искрене заинтересованости за породичну ситуацију. И невербалном комуникацијом (тоном обраћања, изразом лица, држањем тела), као и вербалном, пожељно је исказати емпатију, разумевање, подршку и поштовање. Током посета сестра успоставља са породицом флексибилан, партнерски однос, заснован на разумевању и међусобном уважавању.

Учешће породице

Рад са члановима породице подразумева њихово активно учешће током кућних посета, кроз договор о циљу посете, разговор о темама које породицу интересују, договор о активностима које је потребно предузети, улози чланова породице и утврђивању њихових даљих потреба. Породица треба да буде равноправни партнер који учествује у планирању, реализацији и праћењу свих активности. Патронажна сестра, заједно са породицом, препознаје, уважава и истиче њихове постојеће ресурсе и капацитете и подржава даље унапређење и оснаживање. У раду са свим члановима породице има позитиван приступ који се ослања на постојеће породичне снаге.

Сензитивност и флексибилност

Садржај и врста активности током посете треба да буду прилагођени специфичним потребама сваке породице. Сестра прави план посете који садржи оквирне теме и активности које је потребно реализовати. Планирани садржај и активности се могу адаптирати током посете, укључивањем непланираних тема, уколико се укаже потреба за тим. Патронажна сестра треба да разуме породичну ситуацију и социокултуролошке аспекте, и да активности које реализује усклади са тим, не занемарујући постојећа знања, уверења и дилеме породице. Приликом давања препорука и савета током посете уважавају се и разматрају ставови чланова породице у вези са садржајима који се том приликом обрађују.

Свеобухватност

Патронажна сестра сагледава различите факторе који могу да утичу на здравље и благостање породице било као ризик или као потенцијална заштита. Поред физичког, менталног и емоционалног здравља, сестра стиче увид и у социјалне и факторе околине. Током посете сестра не сагледава само поједине чланове, већ читаву породицу, односно породичну ситуацију у контексту њихових међусобних односа, као и услова и утицаја окружења – непосредног кућног амбијента, заједнице у којој живе, уче и раде, социјалних мрежа којима припадају (рођаци, пријатељи, комшије, вршњаци, колеге) и ширег друштвеног оквира.

Промоција здравља

Циљ рада са породицама јесте њихово оснаживање кроз унапређење знања, ставова и понашања ради очувања и унапређења здравља свих њених чланова. Патронажна сестра кроз различите активности током кућне посете ради заједно са породицом на усвајању вештина и пракси које доприносе смањењу ризика и превенцији настанка поремећаја здравља. Чланови породице се оснажују да преузму активну улогу и одговорност за сопствено здравље као и здравље укућана. Патронажна сестра ради и на унапређењу међусобних односа чланова породице, као и унапређењу социјалних веза породице са окружењем.

3. Методе рада

Опсервација

Патронажна сестра током посете посматра кућно окружење и услове у којима породица живи, манифестне симптоме који се односе на здравствено стање, као и понашање и међусобну комуникацију чланова породице. Опсервација доприноси препознавању снага и ослонаца у породици, као и изазова и потешкоћа. Саставни је део комуникације сестре са породицом и треба да буде спонтана, непосредна, у природном окружењу и уобичајеној ситуацији. Закључивање на основу информација добијених опсервацијом треба да буде непристрасно, објективно и лишено стереотипа.

Здравствено васпитни разговор – здравствено саветовање

Патронажна сестра током посете разговара са присутним члановима породице о темама које су планиране за ту посету или о темама за којима се током посете указала потреба. Сестра може имати унапред припремљена питања или их формулисати током посете у складу са ситуацијом и потребама породице. Питања треба да буду отвореног типа. Комуникација је двосмерна и сестра подстиче чланове породице да активно учествују, постављају питања и коментаришу. Сестра прати интересовања током разговора, активно слуша чланове породице, разуме њихова осећања и очекивања, пружа подршку кроз похвале, даје јасне информације и савете и проверава да ли су их разумели на прави начин. Разговор има информативну вредност, јер пружа додатне информације о породици и потребама њених чланова, као и едукативну, јер доприноси обуци и усвајању знања од стране породице. Такође, утиче на то да се успостави већа повезаност и однос поверења са породицом.

Демонстрација вештина

У складу са процењеним потребама и садржајима за које је то примењиво, сестра у раду са породицом демонстрира одређене вештине како би их чланови породице усвојили и применили на одговарајући начин. Сестра изводи одређену процедуру/вештину именујући и објашњавајући сваки корак. Након тога чланови породице изводе исту процедуру/вештину док сестра опсервира, усмерава их и подржава. По потреби, процедура се више пута понавља како би чланови породице овладали вештином и стекли самопоуздање.

Праћење и усмеравање праксе

Током посете чланови породице предузимају одређене активности, односно праксе на начин како то уобичајено раде, а у вези са садржајем који се током посете обрађује. Сестра посматра те активности, процењује мотивацију чланова породице, охрабрује их и подржава, даје повратну информацију и подстиче разговор са члановима породице. Такође, указује на различите аспекте праксе и по потреби разматра заједно са њима могућности за унапређење. Активности се по потреби понављају током посете како би се пракса модификовала.

Повезивање са другим службама

Уколико постоји потреба сестра повезује породицу са другим службама у дому здравља, у другој здравственој установи или установи/организацији у другим системима и структурама у заједници. Повезивање се одвија давањем одговарајућих информација, заказивањем одређених услуга/ прегледа, информисањем других служби о потребама породице, непосредним или посредним учешћем у организацији подршке породици, сарадњом са другим службама.

Подела здравствено-васпитног материјала

Током посете патронажна сестра оставља у породици штампани едукативни материјал здравствених установа са садржајима који одговарају обрађиваним темама. Материјал треба да буде писан јасно, са кључним порукама, одговарајућим дизајном и културолошки прилагођен. Осим штампаног материјала, сестра може приказати или упутити породицу на поуздане онлајн изворе здравствено васпитних садржаја који се могу наћи на сајтовима или друштвеним мрежама здравствених установа и релевантних струковних удружења и организација.

4. Садржај рада

Током посете, патронажна сестра у раду са породицом обрађује садржаје и теме у складу са сагледаним потребама и планираним циљевима.

Нега и хигијена

Садржаји се обрађују у свим циљним групама и подразумевају теме које се односе на хигијену коже и видљивих слузокожа, оралну хигијену, негу пупчане ране, негу код физиолошких стања, дневни ритам, хигијену и припрему животног простора, здраве стилове живота.

Припрема за родитељство, дојење и порођај

Садржаји се обрађују у породицама са трудницама, кроз теме које се односе на родитељство, ток порођаја, дојење и припрему животног простора.

Дојење и исхрана

Садржаји се обрађују у породицама са новорођеном децом, одојчадима и малом децом, кроз теме успостављања лактације, технике подоја, измлазања и чувања млека, потешкоћа са дојењем, дохране, увођења немлечне исхране, самосталности детета при храњењу, правилне исхране.

Ментално здравље

Садржаји се обрађују у свим циљним групама, кроз теме емоција, стреса и начина његовог превазилажења, подршке блиских особа.

Безбедност окружења

Садржаји се обрађују у свим циљним групама, кроз теме спречавања настанка повреда у кући и ван ње, безбедног спавања, заштите од дувана, заштите од насиља, занемаривања и злостављања.

Интеракција и комуникација родитељ-дете

Садржаји се обрађују у породицама са новорођеном децом, одојчадима и малом децом, кроз теме значаја ране интеракције, препознавања и одговора на сигнале детета, испољавања позитивних емоција и родно балансираног родитељства.

Рано учење

Садржаји се обрађују у породицама са новорођеном децом, одојчадима и малом децом, кроз теме значаја раног учења за развој детета, раног учења кроз дневне рутине, играликих активности и игре, интеракције са вршњацима, креирања стимулативног и безбедног окружења за развој и препознавања ризика по развој детета.

Имунизација и превентивни прегледи

Садржаји се обрађују у породицама са новорођеном децом, одојчадима и малом децом, кроз теме значаја благовремене и потпуне имунизације, значаја редовних превентивних прегледа код педијатра и стоматолога.

Припрема за полазак у предшколску установу

Садржаји се обрађују у породицама са одојчадима и малом децом, кроз теме значаја боравка у предшколској установи за развој деце.

Разно

Током посете могу се обрађивати и друге теме у складу са интересовањима родитеља, попут информација о раду служби здравствене заштите, заказивању прегледа, доступним ресурсима у заједници. За друге садржаје који могу бити од значаја за родитеље, уколико сестра процени да нису део њених компетенција, може повезати/укључити другог стручњака.

Садржаји наведени од 1 до 9 су детаљније описани у табелама за сваку циљну групу: Садржај посете породици са трудницом, Садржај посете породици са бабињаром и новорођенчетом, Садржај посете породици са одојчетом, Садржај посете породици са малим дететом и саставни су део овог *Упутства*.

Табеларни приказ садржаја за сваку циљну групу служи патронажној сестри за оквирну процену и планирање које теме треба да обрађује. Теме се могу допуњавати у складу са потребама породице.

5. Припрема за посету

Припрема за посету подразумева следеће кораке:

1. Прављење дневног плана посета
2. Најава посете
3. Информисање о породици из медицинске документације
4. Одређивање циљева и садржаја посете
5. Одређивање активности
6. Припрема материјала

1. Прављење дневног плана посета

Дневни план подразумева одабир породица за кућну посету према годишњем/месечном плану рада службе, подацима из породилишта о отпуштеним мајкама и новорођенчадима и другим подацима, као и налозима за посету из других служби (интерни/екстерни).

Патронажна сестра прави дневни план и редослед обиласка породица водећи рачуна о њиховој међусобној удаљености како би се рационално искористило радно време и одређује приоритете (нпр. прва посета бабињари и новорођенчету, сумња на злостављање и занемаривање и др.), припрема адресе и телефонске контакте породица.

2. Најава посете

Патронажна сестра позива телефоном породице које су планиране за кућне посете и током разговора најављује свој долазак. Упознаје породицу са циљем и значајем посете, планираним активностима и оквирно предвиђеним трајањем посете. Након тога се договара време посете.

3. Информисање о породици из медицинске документације

Из постојеће медицинске документације у служби (здравствени картон породице и патронажни лист), патронажна сестра се информише о породици, активностима које су претходно реализоване и постигнутим резултатима, могућим изазовима у реализацији активности. Патронажна сестра може постојеће податке по потреби да допуни информацијама добијеним од изабраног лекара и других здравствених радника и сарадника (нпр. гинеколошки преглед труднице, вакцинални статус детета, резултати превентивних прегледа детета и др.).

4. Одређивање циљева и садржаја посете

Уколико се припрема за прву посету породици, патронажна сестра се руководи општим и специфичним циљевима рада службе, расположивим информацијама о породици из медицинске документације, предвиђеним садржајима за рад који су препоручени овим Упутством и релевантним водичима добре праксе.

Уколико се припрема за поновну посету породици, циљеви и садржаји се, уз претходно наведено, одређују на основу претходног сагледавања потреба породице уважавајући њене специфичности.

Циљеви и садржаји се могу допунити или у одређеном обиму променити током посете, заједно са породицом, а у складу са њеним актуелним потребама.

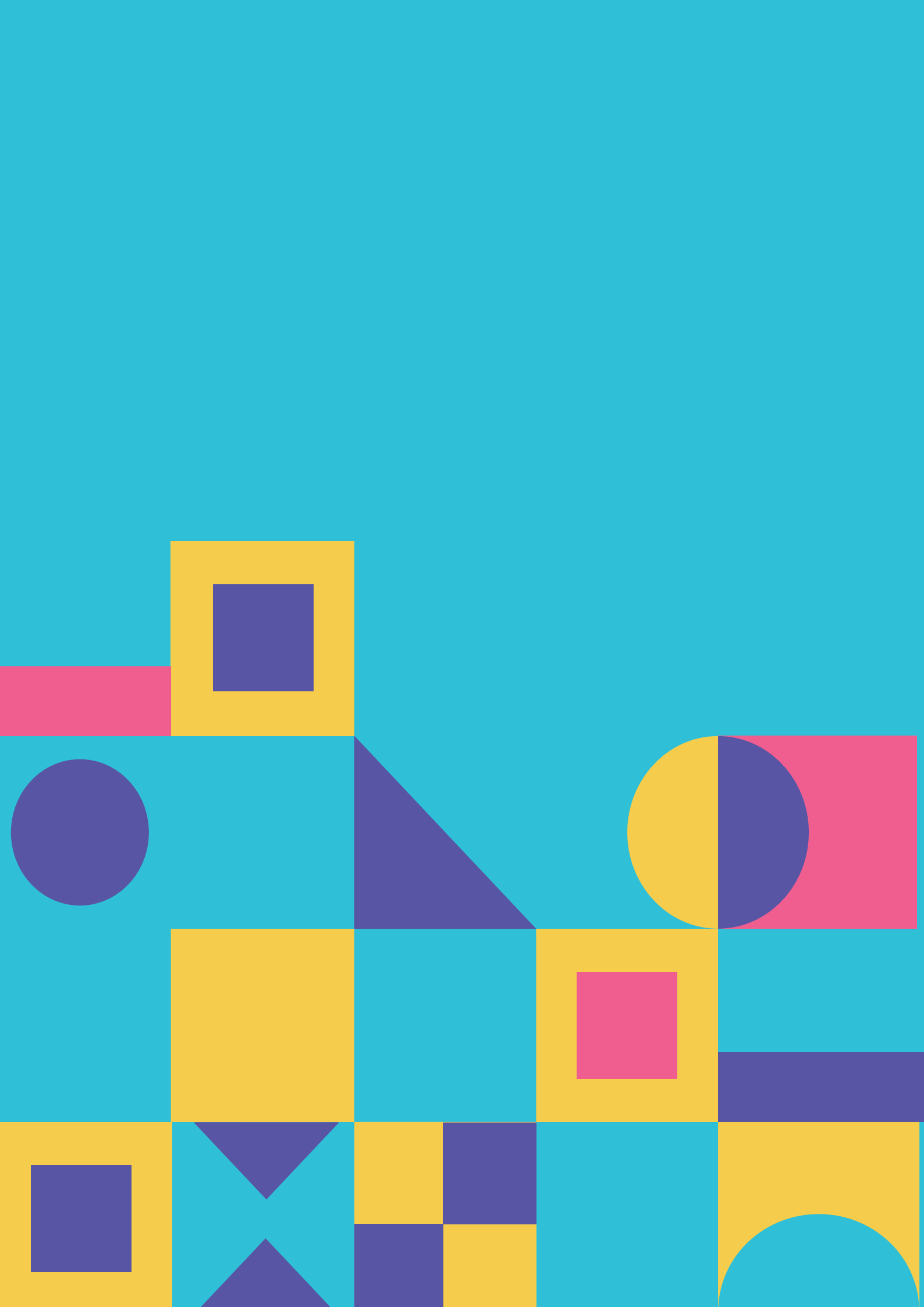

5. Одређивање активности

Патронажна сестра планира за сваку посету активности које ће спровести узимајући у обзир циљеве посете. Активности се могу допунити или у одређеном обиму променити током посете, у договору са породицом, а у складу са њеним актуелним потребама.

6. Припрема материјала и средстава

Према дневном плану посета и предвиђеним садржајима и активностима, сестра припрема материјал и средства које носи у кућну посету у посебно за то намењеној торби: идентификациона картица (стандардизована на нивоу дома здравља), лична заштитна опрема за једнократну употребу (кецеља, каљаче, рукавице, маске), дезинфекционо средство за руке, сет за обраду пупчане ране, кеса или кантица за медицински отпад, здравствено промотивни материјал (штампани/електронски), чек листе, свеска/таблет за евиденцију података. Поред наведеног, и други материјали, средства и опрема се могу понети у кућну посету, према сагледаним потребама.

ПОСЕТА
ПОРОДИЦИ
СА ТРУДНИЦОМ

6. Посета породици са трудницом

Кућне посете трудници и њеној породици се обављају током другог и трећег триместра трудноће и имају за циљ очување и унапређење здравља, мотивисање и обуку трудница за здраве стилове живота и јачање капацитета породице за подржавајуће и негујуће родитељство.

Подзаконским актима је предвиђена једна посета породици са трудницом, а у случају присутних ризика, сестра процењује потребу за додатним посетама и/или консултацијама и укључивањем других стручњака.

За планирање и обављање посете сестра користи следеће:

Садржај: Посета породици са трудницом

Табеларни приказ детаљног описа садржаја служи патронажној сестри за оквирну процену и планирање које од наведених тема треба да обрађује током посете. Осим наведених, могу се обрађивати и друге теме у складу са потребама породице.

Чек листа: Посета породици са трудницом

Табеларни приказ чек листе служи патронажној сестри за бележење и праћење реализованих активности и тема које се обрађују током посете, као и за бележење и праћење стања и потреба у породици. Чек листа се одлаже у здравствени картон породице.

Приоритизација: Посета породици са трудницом

Табеларни приказ приоритизације служи патронажној сестри за оквирну процену и планирање додатних посета и/или укључивање других стручњака у случају присутних ризика у породици или окружењу. У колонама „додатне посете/консултације“ и „хитно реаговање“ су наведена стања и ситуације које представљају потенцијалне ризике и на основу којих патронажна сестра процењује потребу за додатним посетама или хитним реаговањем. Сем наведених, и друга стања и ситуације могу бити разлог за додатне посете/консултације и хитна реаговања, према процени патронажне сестре или других здравствених радника.

Након обављене кућне посете патронажна сестра уноси податке у законом прописану медицинску документацију ове службе.

Садржај: Посета породици са трудницом

1. ДНЕВНИ РИТАМ И НЕГА

1.1. Дневни ритам

- 1.1. Значај дневног ритма и начин његовог успостављања (шта је дневни ритам, зашто је важно успоставити одговарајући дневни ритам, одмор, сан, радне навике, посао, физичка активност, редовни оброци, дружење)

1.2. Нега тела

- 1.2.1. Значај личне хигијене и неге тела у трудноћи (специфичне промене на кожи током трудноће, сува кожа, свраб, стрије, пигментације на кожи, појачан вагинални секрет, отежана покретљивост и доступност појединих делова тела, отежан улазак у каду, отежано одржавање хигијене, већа могућност инфекција)
- 1.2.2. Правилан начин одржавања хигијене и неге тела (предности туширања у односу на купање у кади, правилан одабир препарата за негу и хигијену према стању коже, правилна хигијена као превенција инфекција коже и уринарних инфекција)
- 1.2.3. Значај правилног одржавања оралне хигијене (смањена саливација, накупљање плака, повлачење десни, правилна техника прања уста и зуба, одабир четкице за зубе и других помагала - зубни конач, чистач језика и друго)
- 1.2.4. Правилан одабир и одржавање хигијене одеће и обуће
- 1.2.5. Одржавање хигијене у случају појаве хемороида
- 1.2.6. Хигијена сексуалних односа

1.3. Исхрана

- 1.3.1. Значај правилне исхране за раст и развој плода и здравље труднице
- 1.3.2. Основни принципи правилне исхране (енергетске и нутритивне потребе, унос минерала и витамина)
- 1.3.3. Врсте намирница, хигијенска исправност и начин припреме и чувања намирница, распоред obroка
- 1.3.4. Тегобе у вези са исхраном (горушица, наузеја, повраћање)
- 1.3.5. Прекомерна, недовољна или неадекватна исхрана и удружена стања (прекомерна телесна тежина, гестациони дијабетес, варикозитети)
- 1.3.6. Препоручена витаминска профилакса (по препоруци лекара)
- 1.3.7. Значај хидрације (врсте течности и препоручене количине)
- 1.3.8. Штетност конзумирања алкохола

1.4. Физичка активност

- 1.4.1. Значај физичке активности у трудноћи (зашто је важна физичка активност, које тегобе се њом превенирају, које су користи)
- 1.4.2. Препоручена физичка активност у трудноћи и безбедно вежбање (како ускладити физичку активност у односу на старост трудноће, здравствено стање труднице, године живота, навике, животни стил, индивидуалне потребе и могућности, које вежбе се препоручују, колико често и колико дуго)
- 1.4.3. Знаци за престанак вежбања (болони, грчеви, несвестица, главобоља)

1.5. Значај редовних прегледа (гинеколога, стоматолога, других лекара према индикацијама)

- 1.5.1. Значај, динамика и садржај превентивних прегледа код изабраног гинеколога (превентивни и ултразвучни преглед труднице у првом, другом и трећем триместру)
- 1.5.2. Припрема за лабораторијске и друге дијагностичке процедуре (значај, одговарајућа припрема)
- 1.5.3. Значај, динамика и садржај стоматолошких прегледа
- 1.5.4. Лекарски прегледи према здравственим индикацијама (дијабет, кардиоваскуларна обољења)

2. МЕНТАЛНО ЗДРАВЉЕ ТРУДНИЦЕ

2.1. Извори стреса - начини превазилажења

- 2.1.1. Жељена/нежељена, планирана/непланирана трудноћа
- 2.1.2. Радни статус труднице (активно ради/у радном односу, на трудничком боловању, незапослена)
- 2.1.3. Материјална обезбеђеност
- 2.1.4. Стамбена обезбеђеност (сопствени стан/кућа, подстанар, живи у вишегенерацијском домаћинству)
- 2.1.5. Увид у ток трудноће (период трудноће, планирани датум порођаја, обављене контроле, налази гинеколога који води трудноћу)
- 2.1.6. Трудноћа као стресно стање (изазива ли сам њен ток и будући исход страхове?)
- 2.1.7. Други извори стреса (болест, повреде, насиље, злостављање и занемаривање, злоупотреба супстанци у породици, социјални проблеми, природне катастрофе и др.)
- 2.1.8. Препознавање ризика за ментално здравље труднице (анксиозност, незнађе, песимизам, осећај кривице, безвредности, беспомоћности, мањак енергије, поремећаји сна и/или апетита, проблеми са концентрацијом и доношењем одлука, осећаји/болови који не пролазе применом терапије, суицидалне мисли)
- 2.1.9. Уважавање свих емоција које трудница наведе и оних које се код ње препознају (нагласити да су све врсте емоција очекиване код труднице, да нема емоција које су неадекватне или „забрањене“, да је важно да их не потискују, не маскирају и не негирају)
- 2.1.10. Значај одржавања емоционалне и менталне равнотеже током периода трудноће – активирање и подстицај позитивних емоција (разговор и вежбе)
- 2.1.11. Управљање стресним ситуацијама (вежбе дисања, медитација/аутогени тренинг, умерена физичка активност), асертивност у комуникацији са особама од значаја (партнер, родитељи, послодавац, лекар), похађање школе за родитељство
- 2.1.12. Препоруке за стручну помоћ (психолога, психијатра)

2.2. Подршка блиских особа

- 2.2.1. Укљученост оца детета/партнера у ток трудноће (живе/не живе заједно, одлазе заједно на прегледе, купују заједно ствари за бебу, заједно вежбају, прилагођавају исхрану, остављају цигарете уколико су пушачи, праве заједничке планове и сл.) и квалитет њиховог односа (поверавање, дељење проблема, савети и подршка)
- 2.2.2. Контакти са другим блиским особама (родитељи, пријатељи, колеге, рођаци) и квалитет тих односа (поверавање, дељење проблема, савети и подршка)
- 2.2.3. Важност емотивне подршке током трудноће
- 2.2.4. Могућност добијања подршке у установама здравствене заштите (дом здравља – психолог/психијатар) и у ванинституционалним оквирима (удружења, заједнице/групе, саветовалишта, локалне иницијативе и сл.)

3. БЕЗБЕДНОСТ ОКРУЖЕЊА

3.1. Превенција повреда у кући

- 3.1.1. Значај безбедног окружења за превенцију повреда труднице
- 3.1.2. Безбедне ситуације у окружењу труднице и током следећих активности:
 - кретање, физичке активност, обављање личне хигијене (неравни или клизави подови, оштре ивице предмета и намештаја, необезбеђено и неосветљено степениште)
 - обављање кућних послова (дуга стајање, савијање, дизање тешких предмета)
 - употреба хемикалија и лекова
- 3.1.3. Превентивне мере за спречавање настанка повреда труднице у кући

3.2. Превенција повреда ван куће

- 3.2.1. Изложеност труднице ризицима за повређивање ван куће
 - повреде у саобраћају (током управљања моторним возилом, као путник у возилу)
 - повреде на радном месту, уколико трудница активно ради/у радном односу
- 3.2.2. Превентивне мере за спречавање настанка повреда труднице ван куће

3.3. Заштита од дувана

- 3.3.1. Пушачки статус труднице
- 3.3.2. Пушачки статус осталих чланова домаћинства
- 3.3.3. Изложеност труднице дуванском диму у домаћинству (уз опсервацију простора – присуство пепељара, боја зидова, мирис дувана). Уколико постоји изложеност, идентификовати разлоге (недовољно знања о штетности, незаинтересованост, ниподаштавање проблема пушења, недовољно храбрости и/или подршке укућана за такву одлуку).
- 3.3.4. Изложеност труднице дуванском диму у другим окружењима (на радном месту, у друштву пријатеља, на јавним местима). Уколико постоји изложеност, идентификовати разлоге (недовољно знања о штетности, незаинтересованост, ниподаштавање проблема пушења, неразумеваше окружења).
- 3.3.5. Здравствени ризици за мајку и дете услед пушења труднице, односно њене изложености дуванском диму
- 3.3.6. Задржани дувански дим
- 3.3.7. Забрана пушења у домаћинству (за укућане и за госте)
- 3.3.8. Избегавање других простора ван куће у којима постоји изложеност дувану
- 3.3.9. Значај одвикавања од пушења (труднице, али и осталих укућана)
- 3.3.10. Идентификовање највећих препрека/изазова за одвикавање од пушења (недовољно знања, незаинтересованост, ниподаштавање проблема пушења, недостатак подршке)
- 3.3.11. Упућивање на релевантне установе који се баве одвикавањем од пушења (саветовалишта у дому здравља и другим здравственим установама), јавноздравствене установе и ресурсе у заједници (групе подршке, локалне иницијативе, поуздане изворе информација)

3.4. Сумња на насиље у породици

- 3.4.1. Постављање сумње на насиље у породици коме је изложена трудница на основу специфичних знакова - повреда и понашања труднице, поверљивог разговора са трудницом, уколико је то могуће, као и сагледавањем целокупне ситуације у породици
- 3.4.2. Постављање сумње на насиље у породици коме су изложени други чланови породице и домаћинства на основу специфичних знакова, поверљивог разговора са члановима породице/ домаћинства, уколико је то могуће, као и сагледавањем целокупне ситуације у породици
- 3.4.3. Пријава сумње на насиље у породици Стручном тиму за заштиту жена од родно заснованог насиља, Стручном тиму за заштиту деце од злостављања и занемаривања у здравственој установи (дому здравља), односно институционална пријава Центру за социјални рад (код сумње на злостављање других чланова породице)

4. ПРИПРЕМА ЗА РОДИТЕЉСТВО И ПОРОЂАЈ

4.1. Опрема и простор за новорођенче

- 4.1.1. Простор и опрема за боравак мајке и детета
- 4.1.2. Одржавање хигијене простора и опреме за дете

4.2. Ствари и документација за порођај

- 4.2.1. Списак ствари и документације за пријем у породилиште (уважавајући специфичности породилишта)
- 4.2.2. Списак ствари за излазак из породилишта

4.3. Значај припреме за родитељство и порођај

- 4.3.1. Родно балансирано родитељство према потребама деце
- 4.3.2. Значај, саржај и динамика рада школа за родитељство
- 4.3.3. Значај психофизичке припреме за порођај уз одобрење изабраног гинеколога
- 4.3.4. Присуство и укљученост партнера или друге блиске особе у припрему за порођај

4.4. Административна питања

- 4.4.1. Права из области обавезног здравственог и социјалног осигурања (остваривање права на одсуство са радног места, накнада за време одсуства, пријава боравка, лична карта, оверена здравствена књижица, начин остваривања права на посету поливалентне патронажне сестре, пријава детета)

5. ПРИПРЕМА ЗА ДОЈЕЊЕ

5.1. Значај дојења

- 5.1.1. Значај и предности дојења за мајку, дете и породицу
5.1.2. Састав млека, прилагођавање млека потребама детета
5.1.3. Значај формирања позитивног става и мотивисаности за дојење

5.2. Припрема за дојење

- 5.2.1. Процес успостављања лактације
5.2.2. Значај подршке партнера и околине
5.2.3. Праксе подршке дојењу – 10 корака до успешног дојења (у породилиштима – „контакт кожа на кожу“, први подој, подршка мајкама приликом дојења, боравак маме и бебе у истој соби, подршка служби домова здравља, других установа, локалне заједнице)

Чек листа: Посета породици са трудницом

Идентификациони број (картон) породице	Датуми посета: 1. _____ 2. _____ _____
Презиме и име труднице	
Термин порођаја	

1. ДНЕВНИ РИТАМ И НЕГА	АКТИВНОСТИ ПАТРОНАЖНЕ СЕСТРЕ			
	Саветује	Демонстрира	Прати и усмерава праксу труднице	Повезује са другим службама/установама
1.1. Дневни ритам				
1.2. Нега тела				
1.3. Исхрана				
1.4. Физичка активност				
1.5. Значај редовних прегледа				

СТАЊЕ

2. МЕНТАЛНО ЗДРАВЉЕ ТРУДНИЦЕ	АКТИВНОСТИ ПАТРОНАЖНЕ СЕСТРЕ			
	Саветује	Демонстрира	Прати и усмерава праксу труднице	Повезује са другим службама/установама
2.1. Извори стреса - начини превазилажења				
2.2. Подршка блиских особа				

СТАЊЕ

3. БЕЗБЕДНОСТ ОКРУЖЕЊА	АКТИВНОСТИ ПАТРОНАЖНЕ СЕСТРЕ			
	Саветује	Демонстрира	Прати и усмерава праксу труднице	Повезује са другим службама/установама
3.1. Превенција повреда у кући				
3.2. Превенција повреда ван куће				
3.3. Заштита од дувана				
3.4. Сумња на насиље у породици				

СТАЊЕ

4. ПРИПРЕМА ЗА РОДИТЕЉСТВО И ПОРОЂАЈ	АКТИВНОСТИ ПАТРОНАЖНЕ СЕСТРЕ			
	Саветује	Демонстрира	Прати и усмерава праксу труднице	Повезује са другим службама/установама
4.1. Опрема и простор за новорођенче				
4.2. Ствари и документација за порођај				
4.3. Значај припреме за родитељство и порођај				
4.4. Административна питања				
СТАЊЕ				
5. ПРИПРЕМА ЗА ДОЈЕЊЕ	АКТИВНОСТИ ПАТРОНАЖНЕ СЕСТРЕ			
	Саветује	Демонстрира	Прати и усмерава праксу труднице	Повезује са другим службама/установама
5.1. Значај дојења				
5.2. Припрема за дојење				
СТАЊЕ				
ПОСЕБНЕ НАПОМЕНЕ				

Упутство за попуњавање:

- У исту чек листу се уписују све посете које патронажна сестра обави код породице са трудницом.
- За сваку посету патронажна сестра попуњава само оне теме и активности које је реализовала током те посете. Уместо „чекирања“ у одговарајућу рубрику уписује редни број обављене посете. Ако током наредне посете патронажна сестра реализује исту активност на исту тему, у исту предвиђену рубрику уписује, односно додаје редни број те нове посете. Нпр. уколико је патронажна сестра реализовала здравствено саветовање на тему значаја дојења током прве и друге посете породици са трудницом (друга посета се реализује као додатна када постоји потреба), она у припадајућу рубрику уписује „1“ за прву посету и „2“ за другу посету.
- Рубрику „Стање“ патронажна сестра попуњава описно за сваку тематску област у целини (не по појединачним темама), где наводи сагледано стање.
- Рубрику „Посебне напомене“ патронажна сестра попуњава такође описно, за посету у целини, где уз остале напомене о потребама породице, наводи и потребу за додатним посетама уколико постоји.
- Уз описе у рубрикама „Стања“ и „Посебне напомене“ потребно је навести редни број посете на коју се опис односи.

Приоритизација: Посета породици са трудницом

Приоритизација подразумева процену патронажне сестре колики број кућних посета је потребно реализовати у породици, као и да ли су неопходне додатне консултације са другим стручњацима како би се достигли планирани циљеви у раду са породицом.

У табели за приоритизацију су наведени примери стања, ситуација и околности који су могући током кућних посета. Овакав приказ служи као оквирни водич за процену потребе за додатним посетама и консултацијама.

Зелена колона значи да је довољан прописани број обавезних посета.

Жута колона значи да су потребне додатне посете патронажне сестре и/или додатне консултације са другим стручњацима.

Црвена колона значи да је потребно хитно реаговање уз укључивање других стручњака.

РЕДОВНЕ ПОСЕТЕ	ДОДАТНЕ ПОСЕТЕ/ КОНСУЛТАЦИЈЕ	ХИТНО РЕАГОВАЊЕ
1. ДНЕВНИ РИТАМ И НЕГА		
<p>Трудница:</p> <ul style="list-style-type: none"> - прихвата долазак патронажне сестре - лако се успоставља партнерски однос и комуникација - спремно усваја знања - има знања о значају дневног ритма и начину његовог успостављања - нега и хигијена тела су у складу са препорукама - примењује основне принципе правилне хране - физички је активна у складу са старошћу трудноће и здравственим стањем - одлази редовно на гинеколошке, стоматолошке и све потребне прегледе 	<ul style="list-style-type: none"> - Сува кожа, стрије - Појачан вагинални секрет - Каријес, болести уста (гингивитис, афте итд) - Хемороиди - Инфекције коже - горушица, мучнина, повраћање - Гојазност, потхрањеност - Сумња на конзумацију алкохола - Сумња на неодмерену и неприкладну физичку активност - Физичка неактивност - Неодлазак код гинеколога и стоматолога - Неодлазак на лекарске прегледе према индикацијама 	<ul style="list-style-type: none"> - Интензивно повраћање и сумња на дехидрацију - Вагинално крварење - Контракције и болови у стомаку - Евидентиран тромбофлебит - Висок или низак крвни притисак - Компликације хроничних обољења

2. МЕНТАЛНО ЗДРАВЉЕ ТРУДНИЦЕ

- Са трудницом се лако успоставља двосмерна комуникација и партнерски однос
- Она одаје утисак особе очуваног менталног здравља и задовољавајућег емоционалног статуса, у складу са својим тренутним стањем.
- Дете је жељено
- У одржавању трудноће има значајну и континуирану помоћ партнера и/или осталих чланова породице, по потреби

- Постојање медицинске историје менталних поремећаја
- Емотивна нестабилност (анксиозност, напади панике и сл.)
- Сумња на постојање ризика за поремећај менталног здравља
- Трудница живи сама, без континуиране емотивне подршке партнера и/или других чланова породице
- Нежељена трудноћа
- Ризична трудноћа
- Конзумирање психоактивних супстанци

- Суицидне мисли
- Покушај суицида

3. БЕЗБЕДНОСТ ОКРУЖЕЊА

- У окружењу труднице нису уочене ситуације које представљају ризик за повређивање.
- Трудница има довољно знања о значају безбедног окружења за превенцију повреда и о превентивним мерама.
- Трудница је непушач
- Њено знање, ставови и понашање у вези са штетношћу дувана по њено здравље и здравље детета је на задовољавајућем нивоу
- У домаћинству пушење није дозвољено сем на пољу/на тераси, што важи и за укућане и за госте.
- Трудница избегава остале задимљене просторе

Трудница нема довољно знања и не препознаје ризичне ситуације, нпр.:

- креће се по клизавом поду, користи небезбедно степениште, уз журбу или ношење предмета или детета
- обавља тешке физичке послове у домаћинству, уз дуго стајање, савијање и подизање тешких предмета
- управља моторним возилом или учествује у саобраћају као путник у возилу без коришћења сигурносног појаса
- Трудница је пушач са жељом да престане да пуши, али без адекватне подршке у непосредном окружењу
- Трудница је пушач без жеље да престане да пуши (недовољно знања и неадекватни ставови у вези са штетношћу дувана по здравље)
- Одсуство воље да се у домаћинству забрани пушење (недостатак знања и/или подршке укућана)

- Сумња на насиље у породици коме је изложена трудница или други чланови породице

4. ПРИПРЕМА ЗА РОДИТЕЉСТВО И ПОРОЂАЈ

Трудница:

- има знања о основним аспектима родитељства према потребама детета, порођају и нези детета
- има сву неопходну помоћ и подршку партнера, породице и околине
- Простор и опрема су адекватно припремљени за боравак мајке и детета

- Недовољно знања о родитељству према потребама детета
- Недостатак неопходне опреме за боравак мајке и детета
- Недостатак личних и других докумената
- Недостатак подршке партнера, породице и околине

- Суицидне мисли
- Покушај суицида

5. ПРИПРЕМА ЗА ДОЈЕЊЕ

Трудница:

- има знања о значају дојења за мајку, дете и породицу
- мотивисана је за дојење
- упозната је са праксама подршке дојењу

Обезбеђена је подршка партнера и породице

- Недостатак мотивације за дојење
- Недостатак подршке
- Болести труднице које могу бити ризик за дојење (психијатријске, ендокринолошке и др.)

- Суицидне мисли
- Покушај суицида

6. СОЦИЈАЛНИ ФАКТОРИ

- Услови у којима породица живи су задовољавајући
- Породица је функционална
- Здравствена писменост је задовољавајућа
- Нису присутни акутни стресни догађаји

- Веома млади родитељи
- Незадовољавајући услови живота
- Дисфункционалност породице
- Незапосленост
- Здравствена писменост је незадовољавајућа
- Недовољно коришћење здравствене заштите
- Присутни акутни стресни догађаји

- Екстремно сиромаштво
- Екстремно стресни догађаји
- Социјална изолованост
- Свеукупна здравствена запуштеност

ПОСЕТА ПОРОДИЦИ
СА БАБИЊАРОМ И
НОВОРОЂЕНЧЕТОМ

7. Посета породици са бабињаром и новорођенчетом

Кућне посете бабињари и новорођенчету и њиховој породици се обављају након доласка из породилишта, прва посета првог дана након доласка, а последња најкасније до 28. дана од рођења и имају за циљ праћење здравственог стања, очување и унапређење здравља, промоцију природне исхране и јачање капацитета породице за подржавајуће и негујуће родитељство.

Подзаконским актима је предвиђено пет посета породици са бабињаром и новорођенчетом, а у случају присутних ризика сестра процењује потребу за додатним посетама и/или консултацијама и укључивањем других стручњака.

За планирање и обављање посете сестра користи следеће:

Садржај: Посета породици са бабињаром и новорођенчетом

Табеларни приказ детаљног описа садржаја служи патронажној сестри за оквирну процену и планирање које од наведених тема треба да обрађује током посете. Осим наведених, могу се обрађивати и друге теме у складу са потребама породице.

Чек листа: Посета породици са бабињаром и новорођенчетом

Табеларни приказ чек листе служи патронажној сестри за бележење и праћење реализованих активности и тема које се обрађују током посете, као и за бележење и праћење стања и потреба у породици. Чек листа се одлаже у здравствени картон породице.

Приоритизација: Посета породици са бабињаром и новорођенчетом

Табеларни приказ приоритизације служи патронажној сестри за оквирну процену и планирање додатних посета и/или укључивање других стручњака у случају присутних ризика у породици или окружењу. У колонама „додатне посете/консултације“ и „хитно реаговање“ су наведена стања и ситуације које представљају потенцијалне ризике и на основу којих патронажна сестра процењује потребу за додатним посетама или хитним реаговањем. Сем наведених, и друга стања и ситуације могу бити разлог за додатне посете/консултације и хитна реаговања, према процени патронажне сестре или других здравствених радника.

Након обављене кућне посете патронажна сестра уноси податке у законом прописану медицинску документацију ове службе.

Садржај: Посета породици са бабињаром и новорођенчетом

1. НЕГА И ХИГИЈЕНА

1.1. Обрада пупка

- 1.1.1. Стање пупчаног патрљка/пупчане ране/пупка (изглед, секреција, влажење, крварење, црвенило, гранулом)
- 1.1.2. Начин обраде пупчаног патрљка /пупчане ране /пупка
- 1.1.3. Патолошка стања везана за зарастање пупчане ране

1.2. Кожа и видљиве слузокоже

- 1.2.1. Стање коже и видљивих слузокожа детета
- 1.2.2. Начин одржавања хигијене и неге детета (очи, нос, уши, уста, превоји, кожа у целини, аногенитална регија)
- 1.2.3. Купање детета преко руке
- 1.2.4. Купање детета у кадици (у лежећем положају)
- 1.2.5. Масажа детета
- 1.2.6. Врсте препарата за негу коже и видљивих слузокожа
- 1.2.7. Превенција темењаче, соора и промена у пеленској регији

1.3. Повијање и облачење

- 1.3.1. Технике повијања и облачења
- 1.3.2. Препоручени материјали и одржавање (за одећу, пелене, постељину, пешкире и начин одржавања хигијене, одвојено прање на високим температурама, врста детерџента и омекшивача за прање, пеглање, одлагање, величина гардеробе, уклањање детаља који нису безбедни)
- 1.3.3. Препоруке за облачење (облачење у складу са температуром у просторији , дневно облачење, облачење за ноћ - вреће за спавање, за шетњу)

1.4. Физиолошка стања

- 1.4.1. Физиолошка стања која се најчешће јављају у узрасту новорођенчета и начин њиховог збрињавања (физиолошка жутица, изглед, боја и учесталост пражњења црева, бљуцкање, подригивање, штуцање, плач, сузење очију, секрет у носу, наслаге у усној дупљи)
- 1.4.2. Патолошка стања код детета

1.5. Дневни ритам

- 1.5.1. Препоруке за усклађивање потреба родитеља/породице са потребама детета (храњење, пресвлачење, спавање, купање, шетња, комуникација) и начини успостављања дневних рутина

1.6. Простор и опрема за новорођенче

- 1.6.1. Препоруке за уређење простора уз уважавање могућности породице (одабир просторије, положај кревета у односу на прозоре, врата, грејна тела, уклањање непотребних ствари, функционални распоред, осветљење дневно /ноћно, употреба клима уређаја, списак неопходне опреме)
- 1.6.2. Хигијена простора и опреме (проветравање, чишћење и прање, употреба адекватних средстава за хигијену, боравак кућних љубимаца, изување при уласку из спољне средине, прибор за храњење, пелене, гардероба, прибор за купање - кадица, лавор, бокал, колица, креветац, носиљка и друго)

2. ДОЈЕЊЕ И ИСХРАНА

2.1. Значај дојења

- 2.1.1. Предности дојења за дете, мајку и породицу
- 2.1.2. Састав мајчиног млека
- 2.1.3. Значај подршке партнера, породице, околине, система (праксе које подржавају дојење, патронажна сестра, педијатар, саветовалишта, групе подршке, удружења)

2.2. Успостављање лактације и техника подоја

- 2.2.1. Стање дојки (проходност млечних канала, облик и величина брадавице, стање брадавица, боја и стање коже дојке, пуноћа дојки, контрола лимфних жлезда у пазушној регији)
- 2.2.2. Положај при подоју (мајке и детета) и технике подоја (постављање новорођенчета на дојку, пријањање уз дојку, ритам сисања, гутања, дисања)
- 2.2.3. Дужина трајања подоја, размак између подоја и активност новорођенчета на дојци
- 2.2.4. Рани знаци глади и ситости
- 2.2.5. Количина потребног млека

2.3. Измлазање, чување и давање млека

- 2.3.1. Разлози за измлазање млека (стимулација лактације, елиминација вишка млека, препуњене дојке, застој млека, одвојеност мајке и детета, немогућност новорођенчета да сиса, неке болести новорођенчета, мала телесна тежина, превремено рођење, немогућност мајке да доји, неке болести мајке)
- 2.3.2. Технике измлазања (мануелно и уз помоћ пумпице за измлазање)
- 2.3.3. Чување млека и одржавање хигијене
- 2.3.4. Алтернативне методе храњења (храњење кашичицом, чашом, шприцем, на прст, системом за релактацију)

2.4. Потешкоће са дојењем

- 2.4.1. Потешкоће везане за дојење (рагаде, болне брадавице, увучене брадавице, мале брадавице, велике брадавице, млечни плик, блистер, соор, запушени млечни канали, препуњеност дојке, запаљење дојке, неправилан положај при подоју, неправилна техника подоја, недовољна количина млека, одбијање бебе да сиса, болест новорођенчета/мајке, недостатак подршке, недостатак информација/знања/мотивације/вештина, негативан став, неприхватање новорођенчета)
- 2.4.2. Технике за превазилажење потешкоћа

2.5. Дојење ван куће

- 2.5.1. Значај подршке и начин дојења ван куће (употреба одговарајуће одеће, марама за дојење, пелене, хигијена током дојења ван куће)

2.6. Дохрана

- 2.6.1. Примена дојења и млечне формуле (само уколико је педијатар/неонатолог проценио потребу за млечном формулом; прво се обавља дојење, а након подоја се додаје млечна формула; истицање значаја дојења уз стимулацију лактације)
- 2.6.2. Припрема млечне формуле на хигијенски начин
- 2.6.3. Технике храњења и правилан положај детета
- 2.6.4. Значај хидрације (давање воде, а не других течности)

2.7. Исхрана деце која нису дојена

- 2.7.1. Знања и вештине у вези исхране млечном формулом (само уколико је педијатар/неонатолог проценио потребу за млечном формулом; начин припреме, потребне количине, размак између оброка)
- 2.7.2. Одабир флашица и цуцли
- 2.7.3. Храњење флашицом (брзина протока, количина попијеног млека, положај флашице)
- 2.7.4. Хигијена прибора
- 2.7.5. Комуникација током храњења
- 2.7.6. Ризици исхране млечном формулом (неоправдано давање млечне формуле, неадекватна опрема и припрема, прекомерно/недовољно храњење, лоша хигијена, небезбедно храњење)
- 2.7.7. Значај хидрације (давање воде, а не других течности)

3. ИНТЕРАКЦИЈА И КОМУНИКАЦИЈА РОДИТЕЉ-ДЕТЕ

3.1. Значај ране интеракције

- 3.1.1. Значај успостављања ране комуникације и активног односа са дететом (помаже детету да се осећа сигурно, пружа пажњу, утеху, подршку; гради и јача повезаност и приврженост између родитеља и деце од најранијег узраста; помаже детету да упознаје свет око себе, помаже развоју говора и вештина комуникације; делује подстицајно на све компоненте развоја детета)
- 3.1.2. Начини успостављања ране комуникације и активног односа са дететом (контакт „кожа на кожу“, посматрање детета, успостављање контакта очима, осмехивање, причање детету што више, мажење, све наведено примењивати и током рутинских, свакодневних активности - дојење, пресвлачење, купање)

3.2. Препознавање сигнала детета

- 3.2.1. Препознавање и праћење сигнала детета као начин успостављања ране интеракције (сигнали детета су: покрети, гласови, плач, израз лица, гестови, посматрање лица родитеља, скретање погледа и др.)
- 3.2.2. Понашање родитеља које указује да родитељи прате и препознају сигнале детета (показују интересовање за оно што дете ради, прате и коментаришу покрете, израз лица детета, реагују на плач детета, тумаче шта дете жели или осећа на основу његовог понашања - гладно, уморно, поспано, треба да се пресвуче; радује се, љути се, изненађено је, задовољно је и др.)

3.3. Одговор на сигнале детета

- 3.3.1. Одговор на сигнале детета као начин успостављања ране интеракције (контакт очима и додиром, причом, осмехом, држањем у наручју, ношењем, мажењем, храњењем, променом пелена)
- 3.3.2. Понашање родитеља које указује да родитељи адекватно реагују и одговарају на сигнале детета (посматрају, слушају и одговарају, прилагођавају своје поступке расположењу и потребама детета, препознају и прате сигнале детета)

3.4. Испољавање нежности и љубави

- 3.4.1. Значај испољавања нежности и љубави за развој детета (испољавање љубави, нежан додир, пажња, разумевање омогућавају креирање чврстих веза између родитеља и деце)
- 3.4.2. Начини испољавања нежности и љубави са дететом (осмехивањем, обраћањем топлим тоном са пуно љубави, држањем, грљењем, мажењем, голицањем, масажом или неким другим позитивним физичким контактом са дететом)

3.5. Родно-балансирано родитељство

- 3.5.1. Значај укључивања оба родитеља у бригу о детету (за бржи и правилнији развој детета, али и за оснаживање мајке и развијање позитивног, хармоничног односа међу партнерима)
- 3.5.2. Ангажовање оца детета у свакодневним активностима са дететом (нега, интеракција, комуникација, као и друге активности - помоћ у кућним пословима, набавци и др.). Увид се стиче посматрањем и разговором са оцем (уколико је присутан), или кроз разговор са мајком. Настојати да се бар једна посета обави у присуству оца, када се, поред посматрања и разговора, кроз демонстрацију усмеравају и подстичу његове вештине у бризи о детету

4. РАНО УЧЕЊЕ

4.1. Значај раног учења за развој детета

- 4.1.1. Значај креирања прилика за рано учење
- 4.1.2. Рано учење кроз активности које подстичу развој (физички контакт, додир, мажење, држање детета у наручју, ношење и љуљање, причање, певање, контакт очима, осмехивање)

4.2. Рано учење кроз дневне рутине

- 4.2.1. Начини раног учења кроз свакодневне активности (осмехивање, причање детету, певање, имитирање - током рутинских свакодневних активности: дојење, пресвлачење, купање)

4.3. Игролике активности

- 4.3.1. Значај игре и играликих активности за развој детета (од најранијих дана подстичу развој у свим аспектима; праћењем понашања детета и његових реакција на околину у свакодневним активностима, родитељи проналазе начине да омогуће прилике за учење)
- 4.3.2. Начини успостављања играликих активности са дететом (игролике активности подразумевају мимику лица и гестикулацију родитеља, говор упућен детету, спремност за контакт, додир, мажење, усмереност на дете, комуникацију са дететом)

4.4. Стимулативно и безбедно окружење

- 4.4.1. Аспекти стимулативног окружења – физичко окружење (доступност разноликих свакодневних предмета прилагођених узрасту), друштвено окружење (присутност разноврсних квалитетних интеракција са дететом), временско окружење (динамика, трајање, редослед активности и рутина)
- 4.4.2. Аспекти безбедног окружења (безбедно физичко окружење, безбедне ситуације и рутине, безбедне интеракције)

4.5. Препознавање ризика по развој детета

- 4.5.1. Препознавање ризика за правилан развој детета који потичу из окружења (лош квалитет старања услед недостатка знања и вештина родитеља, социјални фактори, стресни догађаји у породици, занемаривање и др.)
- 4.5.2. Препознавање биолошких ризика за правилан развој детета (превремено рођена деца, мала тежина на рођењу, слабо напредовање, кашњење или/и сметње у развоју, деца са инвалидитетом и др.)

5. МЕНТАЛНО ЗДРАВЉЕ РОДИТЕЉА

5.1. Емотивно стање родитеља

- 5.1.1. Препознавање ризика за ментално здравље бабињаре (анксиозност, промене расположења, мањак енергије, поремећаји сна и/или апетита, проблеми с концентрацијом и са доношењем одлука и сл.)
- 5.1.2. Препознавање ризика за ментално здравље оца и његова укљученост у бригу о детету (на основу опсервације, уколико је ту, или на основу питања која се постављају мајци: колико је

присутан у кући, колико је укључен у негу детета, колико помаже у другим кућним обавезама, како се носи са променом)

- 5.1.3. Уважавање свих емоција које родитељи наведу, као и оних које се код њих препознају током посете (нагласити да су све врсте емоција очекиване код родитеља, да нема емоција које су неадекватне или „забрањене“, да је важно да их не потискују, не маскирају и не негирају)
- 5.1.4. Значај одржавања емоционалне равнотеже оба родитеља (вештине препознавања, активирање и подстицај оних емоција којима се могу превладати осећања узнемирености, страха, нервозе, беспомоћности и сл., значај међусобне комуникације и узајамне подршке међу родитељима)

5.2. Извори стреса - начини превазилажења

- 5.2.1. Дете планирано/непланирано, жељено/нежељено
- 5.2.2. Ток и исход порођаја (да ли је порођај протекао уредно – нормалан/царски рез, да ли је дете рођено здраво)
- 5.2.3. Материјална обезбеђеност породице
- 5.2.4. Стамбена обезбеђеност (сопствени стан/кућа, подстанар, живи у вишегенерацијском домаћинству)
- 5.2.5. Други извори стреса (болест у породици, повреде, насиље, злостављање и занемаривање, злоупотреба психоактивних супстанци у породици, природне катастрофе и др.)
- 5.2.6. Управљање стресним ситуацијама (организација времена, вежбе дисања, медитација/аутогени тренинг, умерена физичка активност, вештине за вођење отворене и асертивне комуникације са особама од значаја (партнер, укућани, породица, пријатељи, послодавац, лекар)
- 5.2.7. Препоруке за стручну помоћ (психолога, психијатра)

5.3. Подршка блиских особа

- 5.3.1. Отац детета живи/не живи са мамом и дететом
- 5.3.2. Отац присутан/није присутан током посете
- 5.3.3. Укљученост оца у негу детета (купање, превијање и сл.) и друге послове у домаћинству као помоћ мајци
- 5.3.4. Укљученост других чланова породице и/или других блиских особа у бригу о детету
Значај коришћења сваке расположиве физичке помоћи коју бабињара може да добије
- 5.3.5. Међусобни однос родитеља (да ли постоје проблеми у комуникацији, постоји ли пракса поверавања, дељења проблема, добијања савета, физичке помоћи и емотивне подршке?)
- 5.3.6. Повезаност са другим блиским особама из окружења (иста питања као 5.3.5)
- 5.3.7. Важност емотивне подршке током уходавања у бригу о детету
- 5.3.8. Могућност добијања подршке у установама здравствене заштите (дом здравља – психолог/ психијатар) и у ванинституционалним оквирима (удружења, заједнице/групе, саветовалишта, локалне иницијативе и сл.)

6. БЕЗБЕДНОСТ ОКРУЖЕЊА

6.1. Превенција повреда у кући

- 6.1.1. Значај безбедног окружења за превенцију повреда детета
- 6.1.2. Небезбедне ситуације у окружењу детета и током активности са дететом:
 - спавање (јастучићи, пантљике, играчке у кревету)
 - храњење (неправилан положај, неодговарајућа температура млека приликом храњења на флашицу или другим алтернативним начинима храњења)
 - купање (неодговарајуће вештине родитеља, неодговарајућа температура воде за купање)
 - повијање и пресвлачење (остављање детета без надзора на пулту или другом месту за повијање)
 - потенцијална љубомора старије браће и сестара и потреба да се активно укључе у бригу о детету
- 6.1.3. Небезбедне ситуације у кући (опасност од пожара, употреба хемикалија које испаравају, инсектицида, репелената, и др.)
- 6.1.4. Превентивне мере за спречавање настанка повреда детета у кући

6.2. Превенција повреда ван куће

- 6.2.1. Изношење детета напоље
- 6.2.2. Небезбедне ситуације приликом боравка детета ван куће
 - неправилно ношење детета
 - неисправна или неадекватно подешена носиљка или колица за дете
 - неправилно смештено дете у превозном средству
 - неповољне временске прилике (УВ зрачење, ниске температуре)
 - опасност од уједа инсеката
- 6.2.3. Превентивне мере за спречавање настанка повреда дете ван куће

6.3. Заштита од дувана

- 6.3.1. Пушачки статус бабињаре
- 6.3.2. Пушачки статус осталих чланова домаћинства
- 6.3.3. Дозвола/забрана пушења у кући (уз опсервацију простора – присуство пепељара, боја зидова, мирис дувана). Уколико није забрањено, идентификовати разлоге (недовољно знања о штетности, незаинтересованост, ниподаштавање проблема пушења, недовољно храбрости и/или подршке укућана за такву одлуку)
- 6.3.4. Здравствени ризици за мајку и дете услед пушења и/или изложености дуванском диму
- 6.3.5. Задржани дувански дим
- 6.3.6. Забрана пушења у домаћинству (како за укућане, тако и за госте)
- 6.3.7. Значај одвикавања од пушења, нарочито за жене у периоду лактације и дојења
- 6.3.8. Највећи проблеми/препреке за одвикавање од пушења (недовољно знања, незаинтересованост, ниподаштавање проблема пушења, недостатак подршке, присуство пушача у блиском окружењу)
- 6.3.9. Упућивање на релевантне установе који се баве одвикавањем од пушења (саветовалишта у дому здравља и другим здравственим установама), јавноздравствене установе и ресурсе у заједници (групе подршке, локалне иницијативе, поуздане изворе информација)

6.4. Безбедно спавање

- 6.4.1. Креветац за дете:
 - да ли има заштитну оградицу
 - да ли има адекватан (чврст) душек
 - у њему не треба да буду никакви додатни слободни елементи (попут јастучића, механих и других играчака, ћебића и сл.)
- 6.4.2. Положај детета током спавања (посматрати уколико дете спава, уколико не – питати који се положај практикује, саветовати искључиво спавање на леђима, чак и за кратке периоде сна током дана)
- 6.4.3. Спавање родитеља у истој соби са дететом (питати родитеље да ли спавају у истој соби са дететом, нагласити важност спавања у истој соби)
- 6.4.4. Спавање детета у кревету са родитељима (питати родитеље да ли дете спава, макар и понекад, са њима у кревету. Нагласити да то НИЈЕ препоручљиво нити безбедно и да би, уколико то раде, требало да престану са том праксом)

6.5. Сумња на занемаривање и злостављање

- 6.5.1. Постављање сумње на занемаривање и злостављање детета на основу специфичних знакова – повреда и понашања новорођенчета и родитеља, поверљивог разговора са мајком или другим чланом породице, уколико је то могуће, као и сагледавањем целокупне ситуације у породици
- 6.5.2. Постављање сумње на занемаривање и злостављање бабињаре на основу специфичних знакова – повреда и понашања бабињаре, поверљивог разговора са њом, уколико је то могуће, као и сагледавањем целокупне ситуације у породици
- 6.5.3. Постављање сумње на занемаривање и злостављање других чланова породице и домаћинства на основу специфичних знакова, поверљивог разговора са члановима породице/домаћинства, уколико је то могуће, као и сагледавањем целокупне ситуације у породици
- 6.5.4. Пријава сумње на злостављање и занемаривање Стручном тиму за заштиту деце од злостављања и занемаривања, Стручном тиму за заштиту жена од родно заснованог насиља у здравственој установи (дому здравља), односно институционална пријава Центру за социјални рад (код сумње на злостављање других чланова породице)

7. ИМУНИЗАЦИЈА И ПРЕВЕНТИВНИ ПРЕГЛЕДИ

7.1. Значај имунизације и провера статуса

- 7.1.1. Вакцинални статус детета из отпусне листе
- 7.1.2. Значај вакцинације и ризици у случају избегавања вакцинације
- 7.1.3. Календар вакцинације
(називи вакцина, од којих болести штите, када ићи на вакцину, размак између доза)
- 7.1.4. Начин реаговања у случају нежељених реакција

7.2. Значај посета педијатру

- 7.2.1. Значај, садржај и динамика превентивних прегледа
(зашто су важни превентивни прегледи, када отићи на преглед, где га заказати, како се припремити за преглед, шта понети, шта питати лекара)

8. НЕГА БАБИЊАРЕ

8.1. Стање порођајне ране и лохија

- 8.1.1. Вагинално крварење
(број натопљених уложака дневно, обим крварења /брзина натапања уложака – евидентира наводе бабињаре)
- 8.1.2. Лохије
(изглед, боја, мирис; 1-6. дан обилне и кржаве, 7-14. дан оскудне и серозне, 15-21. дан оскудне и жућкасто беле – евидентирање навода бабињаре)
- 8.1.3. Патолошка стања
(бол у доњем делу абдомена, повишена телесна температура, језа и дрхтавица, лоше опште стање бабињаре)
- 8.1.4. Зарастање ране након епизиотомије или царског реза
(1. дан: ивице ране црвене и отечене, благ оток околине; 2. дан: црвенило и оток се повлаче и оток околине ране; 3. дан: примарно зарастање ране; 4. дан: блага болност ране због повлачења отока, попуштања затезне снаге конца, почетак ресорпције конца спољашњег шава; 5. дан: делимична ресорпција коначно спољашњег шава; 6-7. дан: коначно потпуно ресорбован; код царског реза рана се контролише сваког дана)
- 8.1.5. Обрада и хигијена ране
(нега међице, купање, прање, значај адекватног одевања, значај ране рехабилитације, употреба антисептика, посматрање ране)
- 8.1.6. Знаци инфекције ране и критеријуми за одлазак на преглед код лекара
(уколико постоји црвенило, оток, бол, и/или пораст телесне температуре изнад 38 °C и/или дехисценција ране већа од 1,5цм, обилна секреција из ране)
- 8.1.7. Инволуција утеруса
(1-2 цм свакодневно, ако је била вишеплодна трудноћа или крупан плод инволуција је спорија)

8.2. Дојке

- 8.2.1. Хигијена и нега дојки
(туширање и прање без агресивних препарата као што су агресивне креме, дезодоранси и стикови)
- 8.2.2. Стање дојки
- 8.2.3. Промене на дојкама које захтевају интервенцију патронажне сестре
- 8.2.4. Промене на дојкама које захтевају преглед лекара

8.3. Физиолошке функције

- 8.3.1. Пулс, притисак и телесна температура
- 8.3.2. Мокрење и тегобе при мокрењу
(бол, пецкање, свраб, учестало или оскудно мокрење)

- 8.3.3. Дефекација и тегобе при дефекацији
(дефекација је очекивана до 3. дана од порођаја; начини превазилажења тегоба код опстипације, метеоризма, хемороида, тврде столице, болног и отежаног прањњења)
- 8.3.4. Превенција тромбозе и тромбофлебита
- 8.3.5. Едеми

8.4. Дневни ритам

- 8.4.1. Организација времена и структура дана
- 8.4.2. Значај одмора, спавања и правилне исхране
- 8.4.3. Исхрана током лактације
(енергетске и нутритивне потребе, ограничења у исхрани)
- 8.4.4. Значај хидрације
- 8.4.5. Значај физичке активности и релаксације у односу на здравствено стање
(вежбе дисања, вежбе стопалима, Кегелове вежбе, вежбе истезања за трбушне мишиће, шетња)
- 8.4.6. Начин устајања, седења, подизања, лежања – ради спречавања постпорођајних компликација
- 8.4.7. Облачење прилагођено стању бабињаре
(брускалтер, веш, обућа, мајице, пиџаме/спаваћице, обућа)
- 8.4.8. Препоручена терапија и начин коришћења

8.5. Значај контроле гинеколога, контрацепција

- 8.5.1. Значај, садржај и динамика гинеколошких прегледа (превентивни преглед након 6-8 недеља и након 6 месеци од порођаја)
- 8.5.2. Значај контрацепције, врсте контрацептивних средстава, контрацепција током периода лактације

Чек листа: Посета породици са бабињаром и новорођенчетом

Идентификациони број (картон) породице	Датуми посета: 1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____ 5. _____ _____
Презиме и име мајке	
Датум рођења детета	

1. НЕГА И ХИГИЈЕНА	АКТИВНОСТИ ПАТРОНАЖНЕ СЕСТРЕ			
	Саветује	Демонстрира	Прати и усмерава праксе родитеља	Повезује са другим службама/установама
1.1. Обрада пупка				
1.2. Кожа и видљиве слузокоже				
1.3. Повијање и облачење				
1.4. Физиолошка стања				
1.5. Дневни ритам				
1.6. Простор и опрема за новорођенче				

СТАЊЕ

2. ДОЈЕЊЕ И ИСХРАНА	АКТИВНОСТИ ПАТРОНАЖНЕ СЕСТРЕ			
	Саветује	Демонстрира	Прати и усмерава праксе родитеља	Повезује са другим службама/установама
2.1. Значај дојења				
2.2. Успостављање лактације и техника подоја				
2.3. Измлазање, чување и давање млека				
2.4. Потешкоће са дојењем				
2.5. Дојење ван куће				
2.6. Дохрана				
2.7. Исхрана деце која нису дојена				

СТАЊЕ

3. ИНТЕРАКЦИЈА И КОМУНИКАЦИЈА РОДИТЕЉ-ДЕТЕ	АКТИВНОСТИ ПАТРОНАЖНЕ СЕСТРЕ			
	Саветује	Демонстрира	Прати и усмерава праксе родитеља	Повезује са другим службама/установама
3.1. Значај ране интеракције				
3.2. Препознавање сигнала детета				
3.3. Одговор на сигнале детета				
3.4. Испољавање нежности и љубави				
3.5. Родно-балансирано родитељство				
СТАЊЕ				
4. РАНО УЧЕЊЕ	АКТИВНОСТИ ПАТРОНАЖНЕ СЕСТРЕ			
	Саветује	Демонстрира	Прати и усмерава праксе родитеља	Повезује са другим службама/установама
4.1. Значај раног учења за развој детета				
4.2. Рано учење кроз дневне рутине				
4.3. Игролике активности				
4.4. Стимулативно и безбедно окружење				
4.5. Препознавање ризика по развој детета				
СТАЊЕ				
5. МЕНТАЛНО ЗДРАВЉЕ РОДИТЕЉА	АКТИВНОСТИ ПАТРОНАЖНЕ СЕСТРЕ			
	Саветује	Демонстрира	Прати и усмерава праксе родитеља	Повезује са другим службама/установама
5.1. Емотивно стање родитеља				
5.2. Извори стреса – начини превазилажења				
5.3. Подршка блиских особа				
СТАЊЕ				

6. БЕЗБЕДНОСТ ОКРУЖЕЊА	АКТИВНОСТИ ПАТРОНАЖНЕ СЕСТРЕ			
	Саветује	Демонстрира	Прати и усмерава праксе родитеља	Повезује са другим службама/установама
6.1. Превенција повреда у кући				
6.2. Превенција повреда ван куће				
6.3. Заштита од дувана				
6.4. Безбедно спавање				
6.5. Сумња на занемаривање и злостављање				
СТАЊЕ				
7. ИМУНИЗАЦИЈА И ПРЕВЕНТИВНИ ПРЕГЛЕДИ	АКТИВНОСТИ ПАТРОНАЖНЕ СЕСТРЕ			
	Саветује	Демонстрира	Прати и усмерава праксе родитеља	Повезује са другим службама/установама
7.1. Значај имунизације и провера статуса				
7.2. Значај посета педијатру				
СТАЊЕ				
8. НЕГА БАБИЊАРЕ	АКТИВНОСТИ ПАТРОНАЖНЕ СЕСТРЕ			
	Саветује	Демонстрира	Прати и усмерава праксе родитеља	Повезује са другим службама/установама
8.1. Стање порођајне ране и лохија				
8.2. Дојке				
8.3. Физиолошке функције				
8.4. Дневни ритам				
8.5. Значај контроле гинеколога, контрацепција				
СТАЊЕ				

ПОСЕБНЕ НАПОМЕНЕ

Упутство за попуњавање:

- У исту чек листу се уписују све посете које патронажна сестра обави код породице са бабињаром и новорођенчетом.
- За сваку посету патронажна сестра попуњава само оне теме и активности које је реализовала током те посете. Уместо „чекирања“ у одговарајућу рубрику уписује редни број обављене посете. Ако током наредне посете патронажна сестра реализује исту активност на исту тему, у исту предвиђену рубрику уписује, односно додаје редни број те нове посете. Нпр. уколико је патронажна сестра реализовала демонстрацију вештина на тему повијања и облачења током прве и друге посете породици са бабињаром и новорођенчетом, она у припадајућу рубрику уписује „1“ за прву посету и „2“ за другу посету.
- Рубрику „Стање“ патронажна сестра попуњава описно за сваку тематску област у целини (не по појединачним темама), где наводи сагледано стање.
- Рубрику „Посебне напомене“ патронажна сестра попуњава такође описно, за посету у целини, где уз остале напомене о потребама породице, наводи и потребу за додатним посетама уколико постоји.
- Уз описе у рубрикама „Стања“ и „Посебне напомене“ потребно је навести редни број посете на коју се опис односи.

Приоритизација: Посета породици са бабињаром и новорођенчетом

Приоритизација подразумева процену патронажне сестре колики број кућних посета је потребно реализовати у породици, као и да ли су неопходне додатне консултације са другим стручњацима како би се достигли планирани циљеви у раду са породицом.

У табели за приоритизацију су наведени примери стања, ситуација и околности који су могући током кућних посета. Овакав приказ служи као оквирни водич за процену потребе за додатним посетама и консултацијама.

Зелена колона значи да је довољан прописани број обавезних посета.

Жута колона значи да су потребне додатне посете патронажне сестре и/или додатне консултације са другим стручњацима.

Црвена колона значи да је потребно хитно реаговање уз укључивање других стручњака.

РЕДОВНЕ ПОСЕТЕ	ДОДАТНЕ ПОСЕТЕ/ КОНСУЛТАЦИЈЕ	ХИТНО РЕАГОВАЊЕ
1. НЕГА И ХИГИЈЕНА		
<p>Родитељи:</p> <ul style="list-style-type: none"> - прихватају долазак патронажне сестре - лако се успоставља партнерски однос и комуникација - спремно усвајају знања и увежбавају вештине - савладали су обраду пупка/ пупчане ране - усвајају препоруке за правилну хигијену и негу, повијање и облачење - препознају значај дневне рутине - простор и опрема су прилагођени потребама мајке и детета - нису уочена патолошка стања код детета, а родитељи имају основна знања о физиолошким стањима и начину њиховог збрињавања 	<ul style="list-style-type: none"> - Пупчани патрљак је дебео, влажан и не отпада у очекиваном року, присутни су знаци инфекције - Пупчана рана влажи, крвари, не зараста, присутно је црвенило, гранулом или знаци инфекције - Присутна је пупчана кила - Присутна је инфекција ока - У носу је секрет који омета дисање - Присутан је соор у усној дупљи - Присутна је темењача - Продужена жутица - Неостатак адекватног простора и опреме за новорођенче - Хигијена се не одржава у складу са препорукама - Регистроване промене на кожи – пеленски осип и друге <p>Родитељи:</p> <ul style="list-style-type: none"> - не усвајају/ отежано прихватају препоруке за хигијену, негу, облачење - не схватају значај дневног ритма и не примењују га 	<ul style="list-style-type: none"> - Обилно крварење и знаци инфекције пупчаног патрљка/ пупчане ране (омафалитис) - Пупчани патрљак који не отпада у очекиваном периоду - Пупчана рана дуготрајно влажи, не зараста (сумња на цисту, фистулу, дивертикулум) - Маститис код детета - Регистрована је инфекција на кожи (пиодермија, импертиго, пемфигус) - Изражена жутица - Патолошка стања код детета (повишена температура, дијареја, повраћање, конвулзије, херпес, едеми, акутне респираторне инфекције) - Сумња на уринарне инфекције

2. ДОЈЕЊЕ И ИСХРАНА

- Родитељи су упознати са значајем дојења и праксама које га подржавају
- Мајка је мотивисана и донела је одлуку да доји
- Лактација се успоставља
- Мајка је савладала технику подоја и измлазања
- Има знања у вези чувања мајчиног млека и алтернативних начина храњења
- Родитељи имају знања о правилном начину припреме, употребе и ризицима храњења новорођенчета млечном формулом (само уколико је педијатар/неонатолог проценио потребу за млечном формулом),
- мајка је упозната са значајем подршке и дојењем ван куће

- Мајка није сваладала технику подоја
- Лактација се не успоставља/отежано успоставља
- Присутне су рагаде, застој млека, блистери,
- Брадавице су увучене, мале или велике
- Дојка је препуњена
- Мајка није сваладала технику измлазања, нема довољно знања о чувању млека и алтернативним начином храњења
- Мајка нема подршку, није мотивисана и има отпор према дојењу
- Родитељи нису савладали припрему млечне формуле (само уколико је педијатар/неонатолог проценио потребу за млечном формулом)

- Маститис код мајке
- Сумња на потхрањеност детета
- Дехидрираност детета

3. ИНТЕРАКЦИЈА И КОМУНИКАЦИЈА РОДИТЕЉ-ДЕТЕ

Родитељи:

- лако прихватају савете у вези са успостављањем ране интеракције и комуникације са дететом и разумеју њен значај
- развијају успешно вештине да препознају сигнале детета, адекватно реагују и одговарају на њих
- прилагођавају своје поступке расположењу и потребама детета
- испољавају нежност и љубав према детету
- оба родитеља су укључена у бригу о детету и разумеју значење и значај родитељског партнерства

Родитељи:

- тешко препознају значење сигнала и понашања детета
- не посвећују довољно пажње потребама детета
- не показују позитивне емоције према детету или исказују неумерено снажна осећања у контакту са њим
- одсуство осетљивости родитеља на комуникативне сигнале и потребе детета
- отац детета показује слабу заинтересованост и спремност да се укључи у бригу о детету
- превремено рођена деца
- деца са сметњама у развоју

- Родитељи игноришу или одбацују дете
- Угрожено здравље и развој детета

4. РАНО УЧЕЊЕ

Родитељи:

- разумеју значај раног учења за развој детета
- користе дневне рутине за подстицање развоја
- упражњавају одговарајуће игролике активности
- обезбеђују стимулативно и безбедно окружење

Родитељи:

- не препознају значај и могућности за игру од најранијег узраста детета
- не користе дневне рутине као прилике за рано учење
- не примењују игролике активности у интеракцији са дететом

Окружење није стимулативно
Небезбедно окружење

- Лош квалитет старања
- Занемарено дете

5. МЕНТАЛНО ЗДРАВЉЕ РОДИТЕЉА

- Са родитељима се лако успоставља и одржава двосмерна комуникација, што представља добар потенцијал за квалитетан партнерски однос
- Међусобни однос родитеља израђен је на узајамној помоћи и разумевању
- Укљученост оца у негу детета, као и у бригу о мајци је на задовољавајућем нивоу
- Родитељи одају утисак особа очуваног менталног здравља и емоционалног статуса који је адекватан за постојећу ситуацију
- Дете је жељено

- Постојање медицинске историје менталних поремећаја код макар једног од родитеља
- Постојећа (уочена) емотивна нестабилност (анксиозност, напади панике, езаинтересованост за активности у вези са негом детета, екстремна исцрпљеност)
- Сумња на постојање ризика за поремећај менталног здравља
- Мајка живи сама (без континуиране физичке и емотивне подршке партнера и/или других чланова породице)
- Нежељено дете
- Конзумирање психоактивних супстанци

- Суицидне мисли
- Покушај суицида
- Угрожено здравље и живот детета

6. БЕЗБЕДНОСТ ОКРУЖЕЊА

Родитељи:

- разумеју значај безбедног окружења за превенцију повреда детета
- лако прихватају савете и препоруке патронажне сестре и усвајају знања и вештине за безбедно поступање са дететом приликом дневних рутина
- У окружењу детета нису уочене ситуације које представљају ризик за повређивање
- Родитељи су непушачи
- Невезано од пушачког статуса, знање, ставови и понашање родитеља у вези са штетношћу дувана по здравље детета је на задовољавајућем нивоу.
- У домаћинству пушење није дозвољено сем напољу/на тераси, што важи и за укућане и за госте.

Родитељи немају довољно знања и вештина и не препознају ризичне ситуације, нпр:

- јастучићи, пантљике, играчке у кревету
- дете спава у истом кревету са родитељима
- неправилно ношење детета
- небезбедан положај и неприлагођена температура течности/воде при храњењу и купању
- остављају дете без надзора на пулту за пресвлачење
- отежано прихватају препоруке за отклањање небезбедних ситуација у домаћинству
- допуштају да кућни љубимци бораве у непосредној близини детета, без надзора
- не користе ауто седиште за дете тог узраста и сигурносни појас у аутомобилу

Родитељ(и) – пушач(и) са жељом да престане(у) да пуше, али без адекватне подршке у окружењу

- Родитељ(и) – пушач(и) без жеље да престане(у) да пуше (недовољно знања и неадекватни ставови у вези са штетношћу дувана по здравље детета)
- Одсуство воље да се у домаћинству забрани пушење (недостатак знања и/или подршке укућана)е

- Уочене ситуације које представљају непосредну опасност по живот и здравље детета услед повређивања
- Сумња на занемаривање и злостављање детета, мајке или других чланова породице и домаћинства

7. ИМУНИЗАЦИЈА И ПРЕВЕНТИВНИ ПРЕГЛЕДИ

- Дете је примило прве вакцине у складу са календаром вакцинације
- Родитељи су упознати са значајем вакцинације, ризицима у случају избегавања вакцинације, календаром вакцинације и начином реаговања у случају нежељених реакција
- Родитељи су упознати са значајем, динамиком и садржајем превентивних прегледа

- Дете није примило предвиђене вакцине у првом месецу живота
- Родитељи имају негативан став према вакцинацији

8. НЕГА БАБИЊАРЕ

- Порођајна рана зараста без компликација
- Стање лохија је уредно
- Бабињара је упозната са начином одржавања хигијене порођајне ране, знацима инфекције ране и критеријумима за одлазак на преглед код лекара
- Утерус се повлачи очекивано
- Стање дојки је уредно
- Физиолошке функције су уредне
- Бабињара је упозната са значајем дневног ритма и придржава га се
- Бабињара је упозната са значајем, садржајем и динамиком гинеколошких прегледа и контрацепцијом

- Бабињара не примењује принципе правилне хигијене ране
- На дојкама присутне промене које захтевају интервенцију патронажне сестре
- Неадекватна исхрана

- Обилно крварење
- Повећана телесна температура
- Знаци инфекције ране
- Знаци тромбофлебитиса
- Знаци уринарне инфекције
- Јак бол у абдомену
- Лоше опште стање бабињаре
- Угрожене виталне функције

9. СОЦИЈАЛНИ ФАКТОРИ

- Услови у којима породица живи су задовољавајући
- Породица је функционална
- Здравствена писменост је задовољавајућа
- Нису присутни акутни стресни догађаји

- Веома млади родитељи
- Незадовољавајући услови живота
- Дисфункционалност породице
- Самохрани родитељи
- Незапосленост
- Здравствена писменост је незадовољавајућа
- Недовољно коришћење здравствене заштите
- Присутни акутни стресни догађаји

- Екстремно сиромаштво
- Екстремно стресни догађаји
- Социјална изолованост
- Свеукупна здравствена запуштеност

ПОСЕТА ПОРОДИЦИ СА ОДОЈЧЕТОМ

8. Посета породици са одојчетом

Кућне посете одојчету и његовој породици се обављају у узрасту од 2. до 6. месеца – прва посета и у узрасту од 7. до 12. месеца – друга посета и имају за циљ очување и унапређење здравља и јачање капацитета породице за подржавајуће и негујуће родитељство.

Подзаконским актима су предвиђене две посете, а у случају присутних ризика четири. Сестра процењује потребу за додатним посетама и/или консултацијама и укључивањем других стручњака.

За планирање и обављање посете сестра користи следеће:

Садржај: Посета породици са одојчетом

Табеларни приказ детаљног описа садржаја служи патронажној сестри за оквирну процену и планирање које од наведених тема треба да обрађује током посете. Осим наведених, могу се обрађивати и друге теме у складу са потребама породице.

Чек листа: Посета породици са одојчетом

Табеларни приказ чек листе служи патронажној сестри за бележење и праћење реализованих активности и тема које се обрађују током посете, као и за бележење и праћење стања и потреба у породици. Чек листа се одлаже у здравствени картон породице.

Приоритизација: Посета породици са одојчетом

Табеларни приказ приоритизације служи патронажној сестри за оквирну процену и планирање додатних посета и/или укључивање других стручњака у случају присутних ризика у породици или окружењу. У колонама „додатне посете/консултације“ и „хитно реаговање“ су наведена стања и ситуације које представљају потенцијалне ризике и на основу којих патронажна сестра процењује потребу за додатним посетама или хитним реаговањем. Сем наведених, и друга стања и ситуације могу бити разлог за додатне посете/консултације и хитна реаговања, према процени патронажне сестре или других здравствених радника.

Након обављене кућне посете патронажна сестра уноси податке у законом прописану медицинску документацију ове службе.

Садржај: Посета породици са одојчетом

1. ДОЈЕЊЕ И ИСХРАНА

1.1. Значај дојења

- 1.1.1. Значај дојења у првој години живота
- 1.1.2. Квалитет и успешност дојења
(напредовање у телесној тежини, да ли се дете храни мајчиним измлазаним млеком или сиса)
- 1.1.3. Значај подршке партнера и околине
- 1.1.4. Ризици за одустајање од дојења
(недостак подршке, умор мајке, често дојење, дете је стално на дојци, патолошка стања мајке/детета, већи број деце у породици, предрасуде и нетачне информације када треба увести дохрану)

1.2. Релактација

- 1.2.1. Значај и могућности за релактацију
(код мајки које су из било ког разлога прекинуле дојење, а постоји жеља и мотивација за наставак дојења дати савет о релактацији; код мајки које су прекинуле лактацију и сестра процени да је релактација могућа и пожељна, информисати мајку о могућностима за релактацију, радити на мотивацији)
- 1.2.2. Технике релактације

1.3. Потешкоће са дојењем

- 1.3.1. Потешкоће у вези са дојењем
(рагаде, неадекватна техника подоја, положај, ритам, дужина трајања подоја, недостатак млека, обилна лактација, застој млека)
- 1.3.2. Мере за отклањање потешкоћа са дојењем (стимулација лактације)
- 1.3.3. Значај подршке партнера и околине за наставак дојења

1.4. Дохрана

- 1.4.1. Примена дојења и млечне формуле (само уколико је педијатар проценио потребу за млечном формулом; прво дојење, а након подоја додавање млечне формуле; истицање значаја дојења уз стимулацију лактације)
- 1.4.2. Припрема млечне формуле на хигијенски начин
- 1.4.3. Технике храњења и правилан положај детета
- 1.4.4. Значај и начин хидрације

1.5. Исхрана деце која нису дојена

- 1.5.1. Знања и вештине у вези исхране млечном формулом (само уколико је педијатар/неонатолог проценио потребу за млечном формулом; начин припреме, потребне количине, размак између оброка)
- 1.5.2. Одабир флашица и цуцли
- 1.5.3. Храњење флашицом
(брзина протока, количина попијеног млека, положај флашице)
- 1.5.4. Хигијена прибора
- 1.5.5. Комуникација током храњења
- 1.5.6. Ризици исхране млечном формулом
(неоправдано давање млечне формуле, неадекватна опрема и припрема, прекомерно/недовољно храњење, лоша хигијена, небезбедно храњење)
- 1.5.7. Значај хидрације (врсте течности и препоручене количине)

1.6. Дојење ван куће

- 1.6.1. Значај и начини дојења ван куће
(употреба одговарајуће одеће, мараме/пелене за дојење, хигијена током дојења ван куће)
- 1.6.2. Значај подршке

1.7. Припрема за увођење немлечне исхране

- 1.7.1. Принципи увођења немлечне исхране
(када се уводе намирнице, како се процењује зрелост детета за увођење нових намирница, којим редоследом се уводе намирнице, које намирнице и у којој количини)
- 1.7.2. Значај претходне консултације са изабраним педијатром ради увођења немлечне исхране

1.8. Немлечна исхрана

- 1.8.1. Намирнице које дете тренутно узима, начин припреме, распоред obroka , количина
- 1.8.2. Препоручене врсте намирница и правилна припрема у зависности од узраста
(хигијенска припрема намирница, термичка обрада, чување припремљене хране у кући и ван ње)
- 1.8.3. Исхрана према потребама детета
(време, место, начин, комуникација са дететом за време храђења)
- 1.8.4. Подстицање самосталности детета током храђења
- 1.8.5. Значај хидрације (врста и количина течности)

2. НЕГА И ХИГИЈЕНА

2.1. Кожа и видљиве слузокоже

- 2.1.1 Препоруке за правилно одржавање хигијене и негу детета
(начин одржавања хигијене – коса, уши, очи, нос, превоји, гениталије и врста препарата)

2.2. Орална хигијена

- 2.2.1. Значај и начин одржавања оралне хигијене детета
(чишћење усне дупље, прање првих зуба)
- 2.2.2. Хигијена прибора

2.3. Облачење

- 2.3.1. Одговарајуће облачење детета
(техника облачења, облачење према температури у просторији и према временским приликама, квалитет тканине, одговарајућа величина , хигијенско одржавање одеће и обуће)

2.4. Физиолошка стања

- 2.4.1. Физиолошка стања која брину родитеље
(инфантилне колике, изглед, боја и учесталост пражњења црева, блуцкање, подригивање, шуцање, плач, болан раст зуба)
- 2.4.2. Родитељски стрес везан за физиолошка стања
- 2.4.3. Нега детета и поступци за свако присутно физиолошко стање
- 2.4.4. Нега болесног детета

2.5. Простор и опрема за дете

- 2.5.1. Хигијена у простору у ком дете борави
(проветравање, чишћење и прање, употреба адекватних средстава за хигијену, боравак кућних љубимаца, изување при уласку из спољне средине)
- 2.5.2. Хигијена и одржавање опреме
(прибор за храђење, гардероба, играчке, колица, креветац, хранилица, ауто седиште, носилка и друго)

2.6. Дневни ритам

- 2.6.1. Значај дневне рутине за дете и породицу
- 2.6.2. Начини успостављања дневне рутине и значај одржавања њене константности

3. ИНТЕРАКЦИЈА И КОМУНИКАЦИЈА РОДИТЕЉ-ДЕТЕ

3.1. Значај ране интеракције

- 3.1.1. Значај успостављања ране комуникације и активног односа са дететом (помаже детету да се осећа сигурно, пружа пажњу, утеху, подршку; гради се и јача повезаност и приврженост између родитеља и деце од најранијег узраста; помаже детету да упознаје свет око себе, помаже развоју говора и вештина комуникације; делује подстицајно на све компоненте развоја детета)
- 3.1.2. Начини успостављања ране комуникације и активног односа са дететом (посматрање детета, праћење његовог понашања, успостављање контакта очима, осмехивање, мажење, обраћање топлим гласом, причање приче, „читање“ књиге, слушање музике, чекање на одговор детета, одржавање интересовања, праћење промена интересовања детета и проширивање интеракције – све наведено примењивати и током рутинских, свакодневних активности као што су дојење/храњење, пресвлачење, купање, шетња)

3.2. Препознавање сигнала детета

- 3.2.1. Препознавање и праћење сигнала детета као начин успостављања ране интеракције (сигнали су оно што дете ради: покрети, гласови, гукање, брбљање, осмехивање, плач, израз лица, гестови, посматрање лица родитеља, скретање погледа, посматрање и додиривање предмета око себе, узимање играчке у руку)
- 3.2.2. Понашање родитеља које указује да родитељи прате и препознају сигнале детета (показују интересовање за оно што дете ради, прате и коментаришу покрете, израз лица детета, реагују на плач детета, тумаче шта дете жели или осећа на основу његовог понашања – гладно, уморно, поспано, треба да се пресвуче; радује се, љути се, изненађено је, задовољно је и др.)

3.3. Одговор на сигнале детета

- 3.3.1. Одговор на сигнале детета као начин успостављања ране интеракције (контакт очима и додиром, причом, имитацијом звукова које дете производи, осмехом, држањем у наручју, ношењем, мажењем, храњењем, променом пелена)
- 3.3.2. Понашање родитеља које указује да родитељи адекватно реагују и одговарају на сигнале детета (посматрају, слушају и одговарају, прилагођавају своје поступке расположењу и потребама детета, препознају и прате иницијативу детета, проширују интересовање детета усмеравањем пажње на неки предмет или нешто што заједно виде у том тренутку и коментаришу га, позитивно реагују и хвале оно што дете ради – како гледа, слуша, брбља, гуче, окреће главу, помера руке и ноге, седи, прави прве кораке, држи играчку, једе, спава; помажу детету да схвати ограничења и прихвати правила)

3.4. Испољавање нежности и љубави

- 3.4.1. Значај испољавања нежности и љубави за развој детета (испољавање љубави, нежан додир, пажња, разумевање омогућавају креирање чврстих веза између родитеља и деце)
- 3.4.2. Начини испољавања нежности и љубави са дететом (осмехивањем, обраћањем топлим тоном са пуно љубави, држањем у наручју, грљењем, мажењем, голицањем, масажом или неким другим позитивним физичким контактом са дететом)

3.5. Родно-балансирано родитељство

- 3.5.1. Значај укључивања оба родитеља у бригу о детету (за бржи и правилнији развој детета, али и за оснаживање мајке и развијање позитивног, хармоничног односа међу партнерима)
- 3.5.2. Ангажовање оца детета у свакодневним активностима са дететом (нега, хигијена, исхрана, интеракција, комуникација, шетња, као и друге активности – помоћ у кућним пословима, набавци и др.) Процена се врши посматрањем и разговором са оцем (уколико је присутан), или кроз разговор са мајком. Настојати да се бар једна посета у периоду одојчета обави у присуству оца, када се, поред посматрања и разговора, кроз демонстрацију усмеравају и подстичу његове вештине у бризи о детету

4. РАНО УЧЕЊЕ

4.1. Значај раног учења за развој детета

- 4.1.1. Значај креирања прилика за рано учење
- 4.1.2. Рано учење кроз активности које подстичу развој (физички контакт, додир, мажење, држање детета у наручју, ношење и љуљање, постављање у одговарајући положај, контакт очима, осмехивање, причање, слушање, гласовна комуникација – одговор на гукање, певање, читање, посматрање и именоване предмета, слика, људи, додиривање и хватање предмета и играчака различитих величина и облика)

4.2. Рано учење кроз дневне рутине

- 4.2.1. Начини раног учења кроз свакодневне активности (осмехивање, причање детету, певање, имитирање, током рутинских свакодневних активности – дојење/исхрана, пресвлачење, купање, припрема за изласке)

4.3. Игролике активности

- 4.3.1. Значај игре и игроликих активности за развој детета (подстиче развој у свим аспектима, значај игре од најранијих дана. Праћењем понашања детета и његових реакција на околину у свакодневним активностима, родитељи проналазе начине да подрже и прошире дететово интересовање и омогуће му прилике за учење)
- 4.3.2. Начини успостављања игроликих активности са дететом (Игролике активности подразумевају усмеравање пажње детета на нешто – предмет, приказ, особу из окружења, другу децу, илустрацију у књизи. Све то прати мимика лица и гестикулација родитеља, говор упућен детету, спремност за контакт, додир, мажење, усмереност на дете, комуникација са дететом, разговор и чекање на дететов одговор, а потом и покушај да се прошири дететово интересовање. Родитељи могу осмислити једноставну игру – нпр. скривалице, имитирање звукова, гримасе, и др.)

4.4. Стимулативно и безбедно окружење

- 4.4.1. Аспекти стимулативног окружења – физичко окружење (доступност разноликих свакодневних предмета прилагођених узрасту), друштвено окружење (постојање разноврсних квалитетних интеракција са дететом), временско окружење (динамика, трајање, редослед активности и рутине)
- 4.4.2. Аспекти безбедног окружења (безбедно физичко окружење, безбедне ситуације и рутине, безбедне интеракције)

4.5. Препознавање ризика по развој детета

- 4.5.1. Препознавање ризика за правилан развој детета који потичу из окружења (лош квалитет старања услед недостатка знања и вештина родитеља, социјални фактори, стресни догађаји у породици, занемаривање детета и др.)
- 4.5.2. Препознавање биолошких ризика за правилан развој детета (превремено рођена деца, мала тежина на рођењу, слабо напредовање, кашњење или/и сметње у развоју, деца са инвалидитетом и др.)

5. МЕНТАЛНО ЗДРАВЉЕ РОДИТЕЉА

5.1. Емотивно стање родитеља

- 5.1.1. Препознавање ризика за ментално здравље мајке (анксиозност, безнађе, песимизам, осећај кривице, безвредности, беспомоћности, мањак енергије, поремећаји сна и/или апетита, проблеми с концентрацијом и са доношењем одлука, осећаји/болови који не пролазе применом терапије, суицидалне мисли)

- 5.1.2. Препознавање ризика за ментално здравље оца и његова укљученост у бригу о детету (колико је присутан у кући, колико је укључен у негу детета, колико помаже у другим кућним обавезама, како се носи са променом)
- 5.1.3. Уважавање свих емоција које родитељи наведу, као и оних које се код њих препознају током посете (нагласити да су све врсте емоција очекиване код родитеља, да нема емоција које су неадекватне или „забрањене“, да је важно да их не потискују, не маскирају и не негирају)
- 5.1.4. Значај одржавања емоционалне равнотеже оба родитеља (вештине препознавања, активирање и подстицај оних емоција којима се могу превладати осећања узнемирености, страха, нервозе, беспомоћности, умора и сл., значај међусобне комуникације и узајамне подршке међу родитељима)

5.2. Извори стреса - начини превазилажења

- 5.2.1. Дете планирано/непланирано, жељено/нежељено
- 5.2.2. Здравствено стање детета на рођењу
- 5.2.3. Развој детета
- 5.2.4. Материјална обезбеђеност породице
- 5.2.5. Стамбена обезбеђеност (сопствени стан/кућа, подстанар, живи у вишегенерацијском домаћинству)
- 5.2.6. Други извори стреса (болест у породици, повреде, насиље, злостављање и занемаривање, злоупотреба супстанци у породици, природне катастрофе и др.)
- 5.2.7. Управљање стресним ситуацијама (организација времена, вежбе дисања, медитација/аутогени тренинг, умерена физичка активност, вештине за вођење отворене и асертивне комуникације са особама од значаја – партнер, укућани, породица, пријатељи, послодавац, лекар)
- 5.2.8. Препоруке за стручну помоћ (психолога, психијатра)

5.3. Подршка блиских особа

- 5.3.1. Отац детета живи/не живи са мамом и дететом
- 5.3.2. Отац присутан/није присутан током посете
- 5.3.3. Укљученост оца у бригу о детету (купање, пресвлачење, припрема хране и храњење, игра и игралике активности сл.) и друге послове у домаћинству као помоћ мајци
- 5.3.4. Укљученост других чланова породице или других блиских особа у бригу о детету
- 5.3.5. Значај коришћења сваке расположиве физичке помоћи коју родитељи могу да добију
- 5.3.6. Квалитет међусобног односа родитеља (да ли постоје проблеми у комуникацији, постоји ли пракса поверавања, дељења проблема, добијања савета, физичке помоћи и емотивне подршке?)
- 5.3.7. Повезаност родитеља са другим блиским особама из окружења (иста питања као 5.3.6.)
- 5.3.8. Важност емотивне подршке родитељима током бриге о детету
- 5.3.9. Могућност добијања подршке у установама здравствене заштите (дом здравља – психолог/психијатар) и у ванинституционалним оквирима (удружења, заједнице/групе, саветовалишта, локалне иницијативе и сл.)

6. БЕЗБЕДНОСТ ОКРУЖЕЊА

6.1. Превенција повреда у кући

- 6.1.1. Значај безбедног окружења за превенцију повреда детета
- 6.1.2. Небезбедне ситуације у окружењу детета и током активности:
 - спавање (јастучићи, пантљике, играчке, ситни предмети у кревету)
 - храњење (неправилан положај, неодговарајућа температура млека или друге хране)
 - купање (неправилан положај и техника купања, остављање детета без надзора, неодговарајућа температура воде за купање)
 - повијање и пресвлачење (остављање детета без надзора на пулту или другом месту за повијање)
 - кретање детета (пузање, први кораци – ризик од падова, оклизнућа, ударања у предмете)
 - игралике активности и прве играчке (ситне играчке, непримерене за узраст, од небезбедних материјала)

- 6.1.3. Небезбедне ситуације у домаћинству (опасност од пожара, незаштићена грејна тела и утичнице, посуде са врућим течностима или храном, небезбедно одлагање лекова и хемикалија, оштре ивице предмета и намештаја, клизави, неравни, мокри подови и др.)
- 6.1.4. Превентивне мере за спречавање настанка повреда детета у кући

6.2. Превенција повреда ван куће

- 6.2.1. Значај боравка детета напољу (Добробити за дете: боље физичко здравље, когнитивни, социјални и емоционални развој, активација чула, јачи имунитет, бољи сан. Боравак напољу детета у првој години живота постепено се продужава, зависно од годишњег доба и доба дана. Препоручује се да то буде у раним јутарњим или касним поподневним сатима лети, односно око поднева зими)
- 6.2.2. Небезбедне ситуације приликом боравка детета напољу
 - неправилно ношење детета
 - неисправна или неадекватно подешена носиљка или колица за дете
 - могућност пада када дете почне да прави прве кораке
 - неправилно смештено дете у превозном средству
 - неповољне временске прилике (УВ зрачење, ниске температуре, временске непогоде)
 - опасност од уједа инсеката
- 6.2.3. Превентивне мере за спречавање настанка повреда детета ван куће

6.3. Заштита од дувана

- 6.3.1. Пушачки статус мајке
- 6.3.2. Пушачки статус осталих чланова домаћинства
- 6.3.3. Дозвола/забрана пушења у кући (уз опсервацију простора – присуство пепељара, боја зидова, мирис дувана). Уколико није забрањено, идентификовати разлоге (недовољно знања о штетности, незаинтересованост, ниподаштавање проблема пушења, недовољно храбрости и/или подршке укућана за такву одлуку)
- 6.3.4. Здравствени ризици за мајку и дете услед пушења и/или изложености дуванском диму
- 6.3.5. Задржани дувански дим
- 6.3.6. Забрана пушења у домаћинству (како за укућане, тако и за госте)
- 6.3.7. Избегавање других простора ван куће у којима постоји изложеност дувану
- 6.3.8. Значај одвикавања од пушења, нарочито за жене у периоду лактације и дојења
- 6.3.9. Највећи проблеми/препреке за одвикавање од пушења (недовољно знања, незаинтересованост, ниподаштавање проблема пушења, недостатак подршке, присуство пушача у блиском окружењу)
- 6.3.10. Упућивање на релевантне установе који се баве одвикавањем од пушења (саветовалишта у дому здравља и другим здравственим установама), јавноздравствене установе и ресурсе у заједници (групе подршке, локалне иницијативе, поуздане изворе информација)

6.4. Безбедно спавање

- 6.4.1. Креветић за дете:
 - да ли има заштитну оградицу
 - да ли има адекватан (чврст) душек
 - у њему не смеју бити никакви додатни слободни елементи (попут јастучића, механих типова играчака, ћебића и сл.)
- 6.4.2. Положај детета током спавања (посматрати, уколико дете спава током посете, уколико не – питати који се положај практикује; саветовати искључиво спавање на леђима, чак и за кратке периоде сна током дана)
- 6.4.3. Спавање родитеља у истој соби са дететом (питати родитеље да ли спавају у истој соби са дететом, нагласити важност спавања у истој соби)
- 6.4.4. Спавање детета у кревету са родитељима (питати родитеље да ли дете спава, макар и понекад, са њима у кревету. Нагласити да то НИЈЕ препоручљиво нити безбедно и да би, уколико то раде, требало да престану са том праксом)

6.5. Сумња на занемаривање и злостављање

- 6.5.1. Постављање сумње на занемаривање и злостављање детета на основу специфичних знакова - повреда и понашања детета и родитеља, поверљивог разговора са мајком или другим чланом породице, уколико је то могуће, као и сагледавањем целокупне ситуације у породици
- 6.5.2. Постављање сумње на занемаривање и злостављање других чланова породице и домаћинства на основу специфичних знакова, поверљивог разговора са члановима породице/домаћинства, уколико је то могуће, као и сагледавањем целокупне ситуације у породици
- 6.5.3. Пријава сумње на злостављање и занемаривање Стручном тиму за заштиту деце од злостављања и занемаривања, Стручном тиму за заштиту жена од родно заснованог насиља у здравственој установи (дому здравља), односно институционална пријава Центру за социјални рад (код сумње на злостављање других чланова породице)

7. ИМУНИЗАЦИЈА И ПРЕВЕНТИВНИ ПРЕГЛЕДИ

7.1. Значај имунизације и провера статуса

- 7.1.1. Знања и ставови родитеља у вези са вакцинацијом
- 7.1.2. Вакцинални статус детета (увидом у вакцинални картон)
- 7.1.3. Значај вакцинације и ризици по здравље у случају избегавања вакцинације
- 7.1.4. Календар вакцинације (када на вакцину, назив вакцине, од којих болести штите, размак између доза)
- 7.1.5. Поступак у случају нежељених реакција

7.2. Значај посета педијатру и праћење обављених прегледа

- 7.2.1. Значај, динамика и садржај превентивних прегледа

7.3. Значај посете стоматологу

- 7.3.1. Значај, динамика и садржај стоматолошких прегледа

8. ПРИПРЕМА ЗА ПОЛАЗАК У ПРЕДШКОЛСКУ УСТАНОВУ

8.1. Припрема за полазак у предшколску установу

- 8.1.1. Намера родитеља да дете похађа предшколску установу (и када су намеравали да то учине)
- 8.1.2. Разлози/аргументи да дете не крене у вртић (мајка/отац не раде/неће радити, живе у вишегенерацијском домаћинству у коме неко увек може да брине о детету, имају план да ангажују професионалну помоћ за чување детета код куће, имају став да је прерано за колектив, изричито су против вртића, плаше се честог разбољевања па одлажу тренутак поласка у вртић и сл.)
- 8.1.3. Емоционална зрелост детета и спремност за сепарацију (кроз опсервацију, комуникацију и игру са дететом и кроз разговор са родитељима)
- 8.1.4. Спремности родитеља за сепарацију од детета (кроз опсервацију интеракције родитеља са дететом и кроз разговор са родитељима)
- 8.1.5. Тренутна социјална мрежа детета (са ким је све дете у контакту сем са родитељима, колико често и колико дуго; да ли се дете већ одвајало од родитеља на неколико сати/дана; како је реаговало при сепарацији?)
- 8.1.6. Социјални развој детета – важност што раније интеграције у вршњачки колектив
- 8.1.7. Здравствена припрема детета за придруживање колективу – значај редовне вакцинације према важећем календару имунизације
- 8.1.8. Ризик од учесталог разбољевања детета као последица боравка у колективу – превентива и деловање у случају болести
- 8.1.9. Административна припрема за предшколску установу – благовремено упућивање родитеља на процедуре и документацију за потребе конкурса предшколских установа за пријем деце

Чек листа: Посета породици са одојчетом

Идентификациони број (картон) породице	Датуми посета:
Презиме и име детета	1. _____
Датум рођења детета	2. _____

1. ДОЈЕЊЕ И ИСХРАНА	АКТИВНОСТИ ПАТРОНАЖНЕ СЕСТРЕ			
	Саветује	Демонстрира	Прати и усмерава праксе родитеља	Повезује са другим службама/установама
1.1. Значај дојења				
1.2. Релактација				
1.3. Потешкоће са дојењем				
1.4. Дохрана				
1.5. Исхрана деце која нису дојена				
1.6. Дојење ван куће				
1.7. Припрема за увођење немлечне исхране				
1.8. Немлечна исхрана				
СТАЊЕ				
2. НЕГА И ХИГИЈЕНА	АКТИВНОСТИ ПАТРОНАЖНЕ СЕСТРЕ			
	Саветује	Демонстрира	Прати и усмерава праксе родитеља	Повезује са другим службама/установама
2.1. Кожа и видљиве слузокоже				
2.2. Орална хигијена				
2.3. Облачење				
2.4. Физиолошка стања				
2.5. Простор и опрема за дете				
2.6. Дневни ритам				
СТАЊЕ				

3. ИНТЕРАКЦИЈА И КОМУНИКАЦИЈА РОДИТЕЉ-ДЕТЕ	АКТИВНОСТИ ПАТРОНАЖНЕ СЕСТРЕ			
	Саветује	Демонстрира	Прати и усмерава праксе родитеља	Повезује са другим службама/установама
3.1. Значај ране интеракције				
3.2. Препознавање сигнала детета				
3.3. Одговор на сигнале детета				
3.4. Испољавање нежности и љубави				
3.5. Родно-балансирано родитељство				
СТАЊЕ				
4. РАНО УЧЕЊЕ	АКТИВНОСТИ ПАТРОНАЖНЕ СЕСТРЕ			
	Саветује	Демонстрира	Прати и усмерава праксе родитеља	Повезује са другим службама/установама
4.1. Значај раног учења за развој детета				
4.2. Рано учење кроз дневне рутине				
4.3. Игролике активности				
4.4. Стимулативно и безбедно окружење				
4.5. Препознавање ризика по развој детета				
СТАЊЕ				
5. МЕНТАЛНО ЗДРАВЉЕ РОДИТЕЉА	АКТИВНОСТИ ПАТРОНАЖНЕ СЕСТРЕ			
	Саветује	Демонстрира	Прати и усмерава праксе родитеља	Повезује са другим службама/установама
5.1. Емотивно стање родитеља				
5.2. Извори стреса - начини превазилажења				
5.3. Подршка блиских особа				
СТАЊЕ				

6. БЕЗБЕДНОСТ ОКРУЖЕЊА	АКТИВНОСТИ ПАТРОНАЖНЕ СЕСТРЕ			
	Саветује	Демонстрира	Прати и усмерава праксе родитеља	Повезује са другим службама/установама
6.1. Превенција повреда у кући				
6.2. Превенција повреда ван куће				
6.3. Заштита од дувана				
6.4. Безбедно спавање				
6.5. Сумња на занемаривање и злостављање				
СТАЊЕ				
7. ИМУНИЗАЦИЈА И ПРЕВЕНТИВНИ ПРЕГЛЕДИ	АКТИВНОСТИ ПАТРОНАЖНЕ СЕСТРЕ			
	Саветује	Демонстрира	Прати и усмерава праксе родитеља	Повезује са другим службама/установама
7.1. Значај имунизације и провера статуса				
7.2. Значај посета педијатру и праћење обављених прегледа				
7.3. Значај посете стоматологу				
СТАЊЕ				
8. ПРИПРЕМА ЗА ПОЛАЗАК У ПРЕДШКОЛСКУ УСТАНОВУ	АКТИВНОСТИ ПАТРОНАЖНЕ СЕСТРЕ			
	Саветује	Демонстрира	Прати и усмерава праксе родитеља	Повезује са другим службама/установама
8.1. Припрема за полазак у предшколску установу				
СТАЊЕ				

ПОСЕБНЕ НАПОМЕНЕ

Упутство за попуњавање:

- У исту чек листу се уписују све посете које патронажна сестра обави код породице са одојчетом.
- За сваку посету патронажна сестра попуњава само оне теме и активности које је реализовала током те посете. Уместо „чекирања“ у одговарајућу рубрику уписује редни број обављене посете. Ако током наредне посете патронажна сестра реализује исту активност на исту тему, у исту предвиђену рубрику уписује, односно додаје редни број те нове посете. Нпр. уколико је патронажна сестра реализовала праћење и усмеравање праксе родитеља на тему препознавања сигнала детета током прве и друге посете породици са одојчетом, она у припадајућу рубрику уписује „1“ за прву посету и „2“ за другу посету.
- Рубрику „Стање“ патронажна сестра попуњава описно за сваку тематску област у целини (не по појединачним темама), где наводи сагледано стање.
- Рубрику „Посебне напомене“ патронажна сестра попуњава такође описно, за посету у целини, где уз остале напомене о потребама породице, наводи и потребу за додатним посетама уколико постоји.
- Уз описе у рубрикама „Стања“ и „Посебне напомене“ потребно је навести редни број посете на коју се опис односи.

Приоритизација: Посета породици са одојчетом

Приоритизација подразумева процену патронажне сестре колики број кућних посета је потребно реализовати у породици, као и да ли су неопходне додатне консултације са другим стручњацима како би се достигли планирани циљеви у раду са породицом.

У табели за приоритизацију су наведени примери стања, ситуација и околности који су могући током кућних посета. Овакав приказ служи као оквирни водич за процену потребе за додатним посетама и консултацијама.

Зелена колона значи да је довољан прописани број обавезних посета.

Жута колона значи да су потребне додатне посете патронажне сестре и/или додатне консултације са другим стручњацима.

Црвена колона значи да је потребно хитно реаговање уз укључивање других стручњака.

РЕДОВНЕ ПОСЕТЕ

ДОДАТНЕ ПОСЕТЕ/ КОНСУЛТАЦИЈЕ

ХИТНО РЕАГОВАЊЕ

1. ДОЈЕЊЕ И ИСХРАНА

Родитељи:

- прихватају долазак патронажне сестре
- лако се успоставља партнерски однос и комуникација
- спремно усвајају знања и увежбавају вештине
- дојење се успешно одржава
- упознати су са значајем дојења у првој години живота
- постоји подршка партнера и околине
- нису уочени ризици за одустајање од дојења
- мајка без потешкоћа доји ван куће

Родитељи:

- су усвојили вештине правилне припреме млечне формуле (само уколико је педијатар проценио потребу за млечном формулом)
- упознати су са принципима немлечне исхране
- немлечна храна је уведена у складу са препорукама
- подстичу самосталност детета током храњења
- знају значај хидрације

- Постоје потешкоће у вези са дојењем (оскудна лактација, рагаде, неадекватна техника подоја, дужина, ритам, трајање, обилна лактација, застој млека, недостатак подршке, често дојење и др.)

Родитељи:

- касне са увођењем немлечне хране
- не поштују принципе правилног увођења немлечне исхране
- не поштују хигијенске препоруке у припреми оброка
- не поштују принципе исхране према потребама детета
- не подстичу самосталност детета
- не препознају значај правилне хидрације

- Потешкоће са дојењем које захтевају интервенцију лекара (маститис)
- Сумња на потхрањеност детета
- Дехидрираност детета

2. НЕГА И ХИГИЈЕНА

Родитељи :

- одржавају хигијену у складу са препорукама савладали су вештине облачења детета и одржавање хигијене одеће и обуће
- простор и опрема су адекватни за дете
- успоставили су дневне рутине и препознају њихов значај
- упознати су са физиолошким стањима која их могу забринути и начинима њиховог превазилажења

- Неадекватно одржавање хигијене
- Неадекватно облачење детета
- Простор и опрема нису адекватни за боравак детета
- Присутан је родитељски стрес везан за физиолошка стања
- Родитељи нису успоставили дневне рутине и не препознају њихов значај
- Родитељи недовољно усвајају знања и вештине
- Присутне синехије код девојчица
- Повлачење препуцијума код дечака

- Знаци инфекције коже или видљивих слузокожа
- Патолошка стања код детета

3. ИНТЕРАКЦИЈА И КОМУНИКАЦИЈА РОДИТЕЉ - ДЕТЕ

Родитељи су:

- успоставили рану интеракцију, комуникацију и активан однос са дететом
- имају знање о значају интеракције за правилан развој детета и позитиван став
- прихватају савете и препоруке о даљем развијању интеракције и комуникације
- успешно препознају сигнале детета, адекватно реагују и одговарају на њих
- прилагођавају своје поступке расположењу и потребама детета
- испољавају нежност и љубав према детету
- оба родитеља су укључена у бригу о детету и разумеју значење и значај родитељског партнерства

Родитељи:

- имају потешкоће са препознавањем и разумевањем сигнала детета
- не показују довољно интересовања за оно што дете ради и за његове потребе
- не изражавају позитивне емоције према детету или исказују неумерено снажна осећања у контакту са дететом
- одсуство осетљивости родитеља на комуникативне сигнале и потребе детета (не успостављају контакт са дететом погледом, осмехом, речима)
- отац детета показује слабу заинтересованост и спремност да се укључи у бригу о детету
- превремено рођена деца
- деца са сметњама у развоју

- Родитељи игноришу или одбацују дете
- Угрожено здравље и развој детета

4. РАНО УЧЕЊЕ

Родитељи:

- разумеју значај раног учења за развој детета
- користе дневне рутине за подстицање развоја
- прихватају савете патронажне сестре о начинима успостављања играликих активности са дететом
- упражњавају одговарајуће игралике активности
- осмишљавају једноставније игре, прилагођене узрасту и интересовању детета, шире његова интересовања и искуства
- обезбеђују стимулативно и безбедно окружење

Родитељи:

- не препознају значај и могућности за игру од најранијег узраста детета
- не користе дневне рутине као прилике за рано учење
- не примењују игралике активности у интеракцији са дететом

Окружење није стимулативно
Небезбедно окружење

- Лош квалитет старања
- Занемарено дете

5. МЕНТАЛНО ЗДРАВЉЕ РОДИТЕЉА

- Са родитељима се лако успоставља и одржава двосмерна комуникација што ствара добар потенцијал за успешан партнерски однос
- Међусобни однос родитеља изграђен је на узајамној помоћи и разумевању
- Укљученост оца у бригу о детету је на задовољавајућем нивоу
- Родитељи одају утисак особа очуваног менталног здравља, адекватних емотивних реакција на тренутне ситуације и однос према родитељству

- Постојање медицинске историје менталних поремећаја неког од родитеља
- Постојећа (уочена) емотивна нестабилност (анксиозност, напади панике, меланхолија, незаинтересованост за бављење дететом, исцрпљеност)
- Сумња на постојање ризика за поремећај менталног здравља
- Самохрани родитељ (без континуиране физичке и емотивне подршке партнера и/или других чланова породице)
- Нежељено дете
- Дете са сметњама у развоју
- Конзумирање психоактивних супстанци неког од родитеља и/или осталих укућана

- Суицидне мисли
- Покушај суицида
- Угрожено здравље и живот детета

6. БЕЗБЕДНОСТ ОКРУЖЕЊА

Родитељи:

- разумеју значај безбедног окружења за превенцију повреда детета
- лако прихватају савете и препоруке патронажне сестре и усвајају знања и вештине за безбедно поступање са дететом приликом дневних рутина
- У окружењу детета нису уочене ситуације које представљају ризик за повређивање
- Родитељи су непушачи
- Невезано од пушачког статуса родитеља, знање, ставови и понашање у вези са штетношћу дувана по здравље су на задовољавајућем нивоу
- У домаћинству пушење није дозвољено сем напољу/на тераси, што важи и за укућане и за госте
- Избегава се боравак са дететом у просторима ван куће који су задимљени

Родитељи немају довољно знања и вештина за превенцију повређивања и не препознају ризичне ситуације, нпр:

- јастучићи, пантљике, играчке, ситни предмети у кревету
- дете спава у истом кревету са родитељима
- неправилно ношење детета
- небезбедан положај при храњењу
- не проверавају температуру течности/хране при храњењу, односно температуру воде при купању
- остављају дете без надзора на пулту за пресвлачење и током купања
- отежано прихватају препоруке за отклањање небезбедних ситуација у домаћинству
- користе дубак
- допуштају да кућни љубимци бораве у непосредној близини детета без надзора
- дете се игра са играчкама које нису примерене за узраст или нису безбедне (ситни делови, садрже опасне супстанце)
- не користе ауто седиште за одојче, сигурносне појасеве у аутомобилу, колицима, столицама за храњење
- Родитељ(и) – пушач(и) са жељом да престане(у) да пуше, али без адекватне подршке у окружењу
- Родитељ(и) – пушач(и) без жеље да престане(у) да пуше (недовољно знања и неадекватни ставови у вези са штетношћу дувана по здравље детета)
- Одсуство воље да се у домаћинству забрани пушење (недостатак знања и/или подршке укућана)

- Уочене ситуације које представљају непосредну опасност по живот и здравље детета услед повређивања
- Сумња на занемаривање и злостављање детета, мајке или других чланова породице и домаћинства

7. ИМУНИЗАЦИЈА И ПРЕВЕНТИВНИ ПРЕГЛЕДИ

- Дете је вакцинисано у складу са календаром вакцинације

Родитељи:

- су упознати са ризицима у случају избегавања вакцинације, календаром вакцинације и поступцима у случају нежељених реакција
- су упознати са значајем, динамиком и садржајем превентивних/педијатријских/стоматолошких прегледа и редовно их обављају

- Дете није вакцинисано у складу са календаром вакцинације
- Родитељи имају негативан став према вакцинацији
- Родитељи не одводе дете на планиране превентивне прегледе код педијатра/стоматолога

8. ПРИПРЕМА ЗА ПОЛАЗАК У ПРЕДШКОЛСКУ УСТАНОВУ

- Родитељи имају позитиван став о укључивању детета у организован колектив
- Опредељени су за такав вид бриге о свом детету након његове навршене прве године живота
- Упућени су у ресурсе у заједници који им то омогућају

- Недовољно знања и неадекватни ставови о значају боравка детета у колективу
- Наглашене бриге и страхови родитеља у вези са здравственим стањем детета током навикавања на колектив
- Недовољна упућеност у процедуре конкурса за пријем деце у предшколску установу

9. СОЦИЈАЛНИ ФАКТОРИ

- Услови у којима породица живи су задовољавајући
- Породица је функционална
- Здравствена писменост је задовољавајућа
- Нису присутни акутни стресни догађаји

- Веома млади родитељи
- Незадовољавајући услови живота
- Дисфункционалност породице
- Самохрани родитељи
- Незапосленост
- Здравствена писменост је незадовољавајућа
- Недовољно коришћење здравствене заштите
- Присутни акутни стресни догађаји

- Екстремно сиромаштво
- Екстремно стресни догађаји
- Социјална изолованост
- Свеукупна здравствена запуштеност

ПОСЕТА ПОРОДИЦИ СА МАЛИМ ДЕТЕТОМ

9. Посета породици са малим дететом

Кућне посете малом детету и његовој породици се обављају током друге и четврте године детета и имају за циљ очување и унапређење здравља и јачање капацитета породице за подржавајуће и негујуће родитељство.

Подзаконским актима је предвиђена по једна посета у сваком од предвиђених узраста, а у случају присутних ризика сестра процењује потребу за додатним посетама и/или консултацијама и укључивањем других стручњака.

За планирање и обављање посете сестра користи следеће:

Садржај: Посета породици са малим дететом

Табеларни приказ детаљног описа садржаја служи патронажној сестри за оквирну процену и планирање које од наведених тема треба да обрађује током посете. Осим наведених, могу се обрађивати и друге теме у складу са потребама породице.

Чек листа: Посета породици са малим дететом

Табеларни приказ чек листе служи патронажној сестри за бележење и праћење реализованих активности и тема које се обрађују током посете, као и за бележење и праћење стања и потреба у породици. Чек листа се одлаже у здравствени картон породице.

Приоритизација: Посета породици са малим дететом

Табеларни приказ приоритизације служи патронажној сестри за оквирну процену и планирање додатних посета и/или укључивање других стручњака у случају присутних ризика у породици или окружењу. У колонама „додатне посете/консултације“ и „хитно реаговање“ су наведена стања и ситуације које представљају потенцијалне ризике и на основу којих патронажна сестра процењује потребу за додатним посетама или хитним реаговањем. Сем наведених, и друга стања и ситуације могу бити разлог за додатне посете/консултације и хитна реаговања, према процени патронажне сестре или других здравствених радника.

Након обављене кућне посете патронажна сестра уноси податке у законом прописану медицинску документацију ове службе.

Садржај: Посета породици са малим дететом

1. ИСХРАНА

1.1. Одабир намирница

- 1.1.1. Значај правилног одабира намирница према потребама детета
- 1.1.2. Значај и врста препоручене хидрације

1.2. Припрема и распоред оброка

- 1.2.1. Правилна припрема оброка у кући и ван куће (хигијенска припрема намирница, термичка обрада, чување припремљене хране)
- 1.2.2. Распоред оброка уважавајући потребе детета и динамику породице

1.3. Самосталност детета при храњењу

- 1.3.1. Принципи исхране према потребама детета (време, место, начин, комуникација са дететом за време храњења)
- 1.3.2. Значај и начини подстицања самосталности детета током храњења (узимање комадића хране прстима, држање прибора)

1.4. Посебни режими исхране

- 1.4.1. Примена режима исхране препорученог од стране изабраног педијатра или другог лекара специјалисте према медицинским индикацијама

1.5. Дојење

- 1.5.1. Наставак дојења у другој години
- 1.5.2. Одвикавање од дојења

2. НЕГА И ХИГИЈЕНА

2.1. Кожа и видљиве слузокоже

- 2.1.1. Значај и начин одржавања хигијене и неге детета

2.2. Прање руку

- 2.2.1. Значај и начин правилног прања руку

2.3. Орална хигијена

- 2.3.1. Значај и технике правилног одржавања оралне хигијене детета и прибора (правилна техника прања зуба и уста, учесталост, избор четкице, пасте)
- 2.3.2. Подстицање самосталности детета за одржавање оралне хигијене

2.4. Одвикавање од пелена

- 2.4.1. Значај рутине у коришћењу ноше/адаптера
- 2.4.2. Препоручене технике и подстицање детета како би савладало ову вештину
- 2.4.3. Начин одржавања хигијене аногениталне регије и прибора (ноше, адаптера) у процесу одвикавања
- 2.4.4. Значај правилне комуникације са дететом у процесу одвикавања

2.5. Облачење и обување

- 2.5.1. Самостално облачење/свлачење, обување/изување
- 2.5.2. Правилно одржавање хигијене гардеробе и обуће
- 2.5.3.. Адекватно облачење/обување у складу са временским приликама и узрастом

2.6. Простор

- 2.6.1. Хигијена у простору у коме дете живи и борави
- 2.6.2. Значај и начини одржавања хигијене простора у ком дете борави (проветравање, чишћење и прање, употреба адекватних средстава за хигијену, боравак кућних љубимаца, изување при уласку из спољне средине)

2.7. Играчке

- 2.7.1. Начин одржавања хигијене и место одлагања играчака (прање, сушење, средства за хигијену)

2.8. Дневни ритам

- 2.8.1 Значај и начин успостављања дневне рутине за дете

3. ИНТЕРАКЦИЈА И КОМУНИКАЦИЈА РОДИТЕЉ-ДЕТЕ

3.1. Препознавање сигнала детета

- 3.1.1. Препознавање и праћење сигнала детета као начин успостављања интеракције и комуникације (сигнали су оно што дете ради: покрети, кретање, гласови, говор, захтеви, изражавање емоција, осмехивање, плач, израз лица, гестови, посматрање лица родитеља и других особа из окружења, скретање погледа, посматрање и хватање предмета, поступање са играчкама)
- 3.1.2. Понашање родитеља које указује да родитељи препознају и прате сигнале детета (показују интересовање за оно што дете ради, прате и коментаришу активности, израз лица детета, реагују на његов плач, тумаче шта дете жели или осећа на основу његовог понашања – гладно, уморно, поспано, треба да се пресвуче; радује се, љути се, изненађено је, задовољно је и др.)

3.2. Одговор на сигнале детета

- 3.2.1. Одговор на сигнале детета као начин успостављања интеракције и комуникације (говор, обраћање детету, контакт очима и додиром, причом, имитацијом звукова које дете производи, осмехом, држањем у наручју, ношењем, мажењем, храњењем, пресвлачењем)
- 3.2.2. Понашање родитеља које указује да родитељи адекватно реагују и одговарају на сигнале детета (посматрају, слушају и одговарају, прилагођавају своје поступке расположењу и потребама детета, препознају и прате иницијативу детета, проширују интересовање детета усмеравањем пажње на неки предмет, ситуацију, особу, или нешто што заједно виде у том тренутку и коментаришу га, позитивно реагују и хвале оно што дете ради - како прича, зна песмице и приче, слуша, хода, трчи, плеше, игра се самостално и са другим особама из окружења, комуницира са другом децом, једе, спава; помаже детету да схвати ограничења и прихвати правила)

3.3. Испољавање нежности и љубави

- 3.3.1. Значај испољавања нежности и љубави за развој детета (испољавање љубави, нежан додир, пажња, разумевање омогућавају креирање чврстих веза између родитеља и деце)
- 3.3.2. Начини испољавања нежности и љубави са дететом (осмехивањем, обраћањем топлим тоном са пуно љубави, држањем у наручју, грљењем, мажењем, голицањем, масажом или неким другим позитивним физичким контактом са дететом)

3.4. Родно-балансирано родитељство

- 3.4.1. Значај укључивања оба родитеља у бригу о детету (за бржи и правилнији развој детета, али и за оснаживање мајке и развијање позитивног, хармоничног односа међу партнерима)

- 3.4.2. Ангажовање оца детета у свакодневним активностима са дететом (нега, хигијена, исхрана, интеракција, комуникација, игра, шетња, као и друге активности – помоћ у кућним пословима, набавци и др.). Процена се врши посматрањем и разговором са оцем (уколико је присутан), или кроз разговор са мајком. Настојати да се бар једна посета у периоду малог детета обави у присуству оца, када се, поред посматрања и разговора, усмеравају и подстичу његове вештине у бризи о детету)

4. РАНО УЧЕЊЕ

4.1. Значај раног учења за развој детета

- 4.1.1. Значај креирања прилика за рано учење
- 4.1.2. Рано учење кроз активности које подстичу све области развоја (физички контакт, додир, мажење, држање детета у наручју, контакт лицем у лице, осмехивање, слушање, изговарање речи, разговор, причање прича, гледање слика, именовање предмета, људи, животиња, делова тела, цртање, бојење, хватање и манипулисање предметима и играчкама, певање, читање, подстицање ходања, трчања, пењања, игре лоптом и др.)

4.2. Рано учење кроз дневне рутине

- 4.2.1. Начини раног учења кроз свакодневне активности и укључивање и учешће детета у дневним рутинама породице, подстицање самосталности

4.3. Игра

- 4.3.1. Значај игре за развој детета (подстиче развој у свим аспектима, значај игре од најранијих дана)
- 4.3.2. Начини успостављања игре са дететом (Праћењем понашања детета и његових реакција на околину у свакодневним активностима, родитељи треба да препознају и подрже његова интересовања и омогуће му прилике за учење кроз игру. Игра подразумева и усмеравање пажње детета на нешто – предмете, играчке, призоре, особе из окружења, другу децу, илустрацију у књизи. Све то прати говор упућен детету, мимика лица и гестикација родитеља, спремност за контакт, додир, мажење, усмереност на дете и његову иницијативу, комуникација са дететом, разговор и чекање на дететов одговор, а потом и покушај да се прошири његово интересовање. Родитељи могу осмислити једноставније игре - нпр. скривалице, имитирање звукова, смешне гримасе, плесне кораке, читање књига и др.)

4.4. Подстицај интеракције са вршњацима

- 4.4.1. Значај интеракције, комуникације и игре са вршњацима (важан предуслов правилног развоја детета, јер оно тако користи своју машту, ствара и истражује свет око себе, постепено стиче вештине преговарања, дељења, решавања проблема и сарадње. Дете треба охрабривати да се игра са вршњацима и да буде активно)
- 4.4.2. Начини успостављања интеракције са вршњацима (Интеракција се развија постепено и пролази кроз одређене фазе. Сасвим мала деца показују интересовање за другу децу, али у почетку се играју поред њих и у њиховој близини, радећи обично сличне ствари и у суштини се играју заједно. То се зове асоцијативна или паралелна игра, која представља важну фазу развоја детета. Како постају старија, играње са вршњацима постаје све већи и значајнији део њиховог света. У узрасту од 2-4 године деца проширују свој свет игре како би укључили и друге. Тада стичу неке важне вештине, као што су: рад у групи, сарадња, преговарање, решавање проблема, самозаступање и др.)
- 4.4.3. Понашање родитеља током интеракције детета са вршњацима (Родитељ или друга одрасла особа треба обавезно да надзире игру са вршњацима, јер мала деца нису још увек развојно спремна да остваре наизменичну интеракцију нити да успешно деле ствари. Истовремено, мешање родитеља у игру малог детета са вршњацима треба свести само на оне ситуације када је то апсолутно неопходно, а уместо тога, дозволити им што више да сама решавају сопствене сукобе када почну да се играју са другима)

4.5. Стимулативно и безбедно окружење

- 4.5.1. Аспекти стимулативног окружења – физичко окружење (доступност разноликих свакодневних предмета и играчки прилагођених узрасту) , друштвено окружење (постојање разноврсних квалитетних интеракција са дететом), временско окружење (динамика, трајање, редослед активности и рутина)
- 4.5.2. Аспекти безбедног окружења (безбедно физичко окружење, безбедне ситуације и рутине, безбедне интеракције)

4.6. Препознавање ризика по развој детета

- 4.6.1. Препознавање ризика за правилан развој детета који потичу из окружења (лош квалитет старања услед недостатка знања и вештина родитеља, социјални фактори, стресни догађаји у породици, занемаривање новорођенчета и др.)
- 4.6.2. Препознавање биолошких ризика за правилан развој детета (превремено рођена деца, мала тежина на рођењу, слабо напредовање, кашњење или/и сметње у развоју, деца са инвалидитетом и др.)

5. МЕНТАЛНО ЗДРАВЉЕ РОДИТЕЉА

5.1. Емотивно стање родитеља

- 5.1.1. Препознавање ризика за ментално здравље родитеља (узнемиреност, страх, безнађе, песимизам, осећај кривице, безвредности, беспомоћности, мањак енергије, поремећаји сна и/или апетита, проблеми с концентрацијом и са доношењем одлука, осећаји/болови који не пролазе применом терапије, суицидалне мисли)
- 5.1.2. Уважавање свих емоције које родитељи наведу, као и оних које се код њих препознају током посете (нагласити да су све врсте емоција очекиване код родитеља, да нема емоција које су неадекватне или „забрањене“, да је важно да их не потискују, не маскирају и не негирају)
- 5.1.3. Значај емоционалне равнотеже оба родитеља (вештине препознавања, активирање и подстицај оних емоција којима се могу превладати осећања узнемирености, страха, нервозе, беспомоћности, умора и сл.)
- 5.1.4. Активна укљученост родитеља у бригу о детету (време проведено са дететом, укљученост кроз обављање дневних рутина, кроз заједничке игралике активности и кроз целокупан васпитни процес, како се осећају у улози родитеља и како се носе са захтевима које она пред њих поставља, колико родитељи помажу једно другом у обављању осталих обавеза)

5.2. Извори стреса - начини превазилажења

- 5.2.1. Здравствено стање детета и његов развој
- 5.2.2. Долазак другог детета
- 5.2.3. Материјална обезбеђеност породице
- 5.2.4. Стамбена обезбеђеност (сопствени стан/кућа, подстанари, вишегенерацијско домаћинство)
- 5.2.5. Трајно раздвојен живот родитеља – развод (окончан или у току)
- 5.2.6. Привремено раздвојен живот родитеља (теренски рад, ангажмани у иностранству, додатно школовање и сл.)
- 5.2.7. Сепарациона анксиозност услед поласка детета у вртић или неке друге врсте одвајања од једног или оба родитеља
- 5.2.8. Други извори стреса (болест у широј породици, повреде, селидба, пословни проблеми, насиље, злостављање и занемаривање, злоупотреба психоактивних супстанци у породици, природне катастрофе и др.)
- 5.2.9. Управљање стресним ситуацијама (организација времена, вежбе дисања, медитација/аутогени тренинг, умерена физичка активност, вештине вођења отворене и асертивне комуникације са особама од значаја – партнер, други укућани, чланови шире породице, пријатељи, послодавац, лекар)
- 5.2.10. Препоруке за стручну помоћ (психолога, психијатра)

5.3. Подршка блиских особа

- 5.3.1. Значај одржавања међусобне комуникације и подршке међу родитељима (било да живе заједно или су привремено/трајно раздвојени) и квалитет њиховог међусобног односа (да ли постоје проблеми у комуникацији, постоји ли пракса поверавања, дељења проблема, заједничког одлучивања, физичке помоћи и емотивне подршке)
- 5.3.2. Повезаност родитеља са другим особама из окружења (чланови породице, пријатељи, колеге, родитељи друге деце)
- 5.3.3. Могућност добијања подршке у установама здравствене заштите (дом здравља – психолог/психијатар) и у ванинституционалним оквирима (удружења, заједнице/групе, локалне иницијативе и сл.)

6. БЕЗБЕДНОСТ ОКРУЖЕЊА

6.1. Превенција повреда у кући

- 6.1.1. Значај безбедног окружења за превенцију повреда детета (падови, опекотине, тровања, угушење, дављење)
- 6.1.2. Небезбедне ситуације у окружењу детета и током активности:
 - кретања (клизава и неравна подлога, оштре ивице намештаја и предмета, необезбеђене утичнице)
 - играња (ситне играчке, непримерене за узраст, од небезбедних материјала)
 - храњења (неправилан положај, узимање већих комада чврсте хране, ситних плодова или бомбона округле, глатке површине, неодговарајућа температура течности и хране)
 - купања (остављање детета без надзора, неодговарајућа температура воде за купање)
 - облачења (одећа са тракама око врата, узицама на капучачама, од лако запаљивих материјала)
- 6.1.3. Небезбедне ситуације у домаћинству (опасност од пожара, незаштићена грејна тела и утичнице, посуде са врућим течностима или храном, небезбедно одлагање лекова и хемикалија, оштре ивице предмета и намештаја, клизави, неравни, мокри подови и др.)
- 6.1.4. Превентивне мере за спречавање настанка повреда детета у кући

6.2. Превенција повреда ван куће

- 6.2.1. Значај боравка детета напољу (Добробити за дете од боравка на отвореном: боље физичко здравље, когнитивни, социјални и емоционални развој, активација чула, јачи имунитет, бољи сан. Боравак напољу детета после прве године живота постепено се продужава, зависно од годишњег доба и доба дана. И даље се препоручује да то буде у раним јутарњим или касним поподневним сатима лети, односно око поднева зими)
- 6.2.2. Небезбедне ситуације приликом боравка детета напољу
 - у дворишту, парку, на игралишту (неисправне, неадекватно подешене или неодговарајуће за узраст справе и дворишне играчке)
 - у води или поред водене површине (базен, море, река, језеро)
 - у саобраћају (неправилно смештено мало дете у превозном средству)
 - неповољне временске прилике (УВ зрачење, ниске температуре, временске непогоде)
 - опасност од уједа инсеката
- 6.2.3. Превентивне мере за спречавање настанка повреда детета ван куће

6.3. Заштита од дувана

- 6.3.1. Пушачки статус родитеља и осталих чланова домаћинства
- 6.3.2. Дозвола/забрана пушења у кући (уз опсервацију простора – присуство пепељара, боја зидова, мирис дувана). Уколико није забрањено, идентификовати разлоге (недовољно знања о штетности, незаинтересованост, ниподаштавање проблема пушења, недовољно храбрости и/или подршке укућана за такву одлуку)
- 6.3.3. Здравствени ризици за дете услед изложености дуванском диму
- 6.3.4. Задржани дувански дим
- 6.3.5. Неопходност забране пушења у домаћинству (како за укућане, тако и за госте)

- 6.3.6. Избегавање других простора ван куће у којима постоји изложеност дувану
- 6.3.7. Значај одвикавања од пушења (родитељи и/или остали укућани)
- 6.3.8. Идентификовати највеће проблеме/препреке за одвикавање од пушења (недовољно знања, незаинтересованост, ниподаштавање проблема пушења, недостатак подршке, присуство пушача у блиском окружењу)
- 6.3.9. Упућивање на релевантне установе који се баве одвикавањем од пушења (саветовалишта у дому здравља и другим здравственим установама), јавноздравствене установе и ресурсе у заједници (групе подршке, локалне иницијативе, поуздане изворе информација)

6.4. Сумња на занемаривање и злостављање

- 6.4.1. Постављање сумње на занемаривање и злостављање детета на основу специфичних знакова – повреда и понашања детета и родитеља, поверљивог разговора са мајком или другим чланом породице, уколико је то могуће, као и сагледавањем целокупне ситуације у породици
- 6.4.2. Постављање сумње на занемаривање и злостављање других чланова породице и домаћинства на основу специфичних знакова, поверљивог разговора са члановима породице/домаћинства, уколико је то могуће, као и сагледавањем целокупне ситуације у породици
- 6.4.3. Пријава сумње на злостављање и занемаривање Стручном тиму за заштиту деце од злостављања и занемаривања, Стручном тиму за заштиту жена од родно заснованог насиља у здравственој установи (дому здравља), односно институционална пријава Центру за социјални рад (код сумње на злостављање других чланова породице)

7. ИМУНИЗАЦИЈА И ПРЕВЕНТИВНИ ПРЕГЛЕДИ

7.1. Значај имунизације и провера статуса

- 7.1.1. Вакцинални статус детета (увидом у вакцинални картон)
- 7.1.2. Значај вакцинације и ризици по здравље у случају избегавања вакцинације
- 7.1.3. Календар вакцинације
(када на вакцину, назив вакцине, од којих болести штите, размак између доза)
- 7.1.4. Поступак у случају нежељених реакција
- 7.1.5. Начин реаговања у случају нежељених реакција

7.2. Праћење посета педијатру

- 7.2.1. Значај, динамика и садржај превентивних прегледа

7.3. Значај посета стоматологу

- 7.3.1. Значај, динамика и садржај стоматолошких прегледа

8. ПРИПРЕМА ЗА ПОЛАЗАК У ПРЕДШКОЛСКУ УСТАНОВУ

8.1. Припрема за полазак у предшколску установу

- 8.1.1. Намера родитеља да дете похађа предшколску установу (и када намеравају да то учине)
- 8.1.2. Разлози/аргументи да дете не крене у вртић (мајка/отац не раде/неће радити, живе у вишегенерацијском домаћинству у коме неко увек може да брине о детету, имају план да ангажују професионалну помоћ за чување детета код куће, имају став да је прерано за колектив, изричито су против вртића, плаше се честог разбољевања па одлажу тренутак поласка у вртић и сл.)
- 8.1.3. Емоционална зрелост детета и спремност за сепарацију (кроз опсервацију, комуникацију и игру са дететом и кроз разговор са родитељима)
- 8.1.4. Спремности родитеља за сепарацију од детета (кроз опсервацију интеракције родитеља са дететом у свакодневним активностима, као и кроз разговор са родитељима)
- 8.1.5. Тренутна социјална мрежа детета (са ким је све дете у контакту сем са родитељима, колико често и колико дуго; да ли се дете већ одвајало од родитеља на неколико сати/дана; како је реаговало при сепарацији?)

- 8.1.6. Социјални развој детета – важност што раније интеграције у вршњачки колектив
- 8.1.7. Здравствена припрема детета за придруживање колективу – значај редовне вакцинације према важећем календару имунизације
- 8.1.8. Ризик од учесталог разбољевања детета као последица боравка у колективу – превентива и деловање у случају болести
- 8.1.9. Административна припрема за предшколску установу – благовремено упућивање родитеља на процедуре и документацију за потребе конкурса предшколских установа за пријем деце

Чек листа: Посета породици са малим дететом

Идентификациони број (картон) породице	Датуми посета: 1. _____ 2. _____ _____
Презиме и име детета	
Датум рођења детета	

1. ИСХРАНА	АКТИВНОСТИ ПАТРОНАЖНЕ СЕСТРЕ			
	Саветује	Демонстрира	Прати и усмерава праксе родитеља	Повезује са другим службама/установама
1.1. Одабир намирница				
1.2. Припрема и распоред оброка				
1.3. Самосталност детета при храћењу				
1.4. Посебни режими исхране				
1.5. Дојење				
СТАЊЕ				
2. НЕГА И ХИГИЈЕНА	АКТИВНОСТИ ПАТРОНАЖНЕ СЕСТРЕ			
	Саветује	Демонстрира	Прати и усмерава праксе родитеља	Повезује са другим службама/установама
2.1. Кожа и видљиве слузокоже				
2.2. Прање руку				
2.3. Орална хигијена				
2.4. Одвикавање од пелена				
2.5. Облачење и обување				
2.6. Простор				
2.7. Играчке				
2.8. Дневни ритам				
СТАЊЕ				

3. ИНТЕРАКЦИЈА И КОМУНИКАЦИЈА РОДИТЕЉ-ДЕТЕ	АКТИВНОСТИ ПАТРОНАЖНЕ СЕСТРЕ			
	Саветује	Демонстрира	Прати и усмерава праксе родитеља	Повезује са другим службама/установама
3.1. Препознавање сигнала детета				
3.2. Одговор на сигнале детета				
3.3. Испољаване нежности и љубави				
3.4. Родно-балансирано родитељство				
СТАЊЕ				
4. РАНО УЧЕЊЕ	АКТИВНОСТИ ПАТРОНАЖНЕ СЕСТРЕ			
	Саветује	Демонстрира	Прати и усмерава праксе родитеља	Повезује са другим службама/установама
4.1. Значај раног учења за развој детета				
4.2. Рано учење кроз дневне рутине				
4.3. Игра				
4.4. Подстицај интеракције са вршњацима				
4.5. Стимулативно и безбедно окружење				
4.6. Препознавање ризика по развој детета				
СТАЊЕ				
5. МЕНТАЛНО ЗДРАВЉЕ РОДИТЕЉА	АКТИВНОСТИ ПАТРОНАЖНЕ СЕСТРЕ			
	Саветује	Демонстрира	Прати и усмерава праксе родитеља	Повезује са другим службама/установама
5.1. Емотивно стање родитеља				
5.2. Извори стреса – начини превазилажења				
5.3. Подршка блиских особа				
СТАЊЕ				

6. БЕЗБЕДНОСТ ОКРУЖЕЊА	АКТИВНОСТИ ПАТРОНАЖНЕ СЕСТРЕ			
	Саветује	Демонстрира	Прати и усмерава праксе родитеља	Повезује са другим службама/установама
6.1. Превенција повреда у кући				
6.2. Превенција повреда ван куће				
6.3. Заштита од дувана				
6.4. Сумња на занемаривање и злостављање				
СТАЊЕ				
7. ИМУНИЗАЦИЈА И ПРЕВЕНТИВНИ ПРЕГЛЕДИ	АКТИВНОСТИ ПАТРОНАЖНЕ СЕСТРЕ			
	Саветује	Демонстрира	Прати и усмерава праксе родитеља	Повезује са другим службама/установама
7.1. Значај имунизације и провера статуса				
7.2. Праћење посета педијатру				
7.3. Значај посета стоматологу				
СТАЊЕ				
8. ПРИПРЕМА ЗА ПОЛАЗАК У ПРЕДШКОЛСКУ УСТАНОВУ	АКТИВНОСТИ ПАТРОНАЖНЕ СЕСТРЕ			
	Саветује	Демонстрира	Прати и усмерава праксе родитеља	Повезује са другим службама/установама
8.1. Припрема за полазак у предшколску установу				
СТАЊЕ				

ПОСЕБНЕ НАПОМЕНЕ

Упутство за попуњавање:

- У исту чек листу се уписују све посете које патронажна сестра обави код породице са малим дететом.
- За сваку посету патронажна сестра попуњава само оне теме и активности које је реализовала током те посете. Уместо „чекирања“ у одговарајућу рубрику уписује редни број обављене посете. Ако током наредне посете патронажна сестра реализује исту активност на исту тему, у исту предвиђену рубрику уписује, односно додаје редни број те нове посете. Нпр. уколико је патронажна сестра реализовала повезивање са другим службама у вези са емотивним стањем родитеља током прве и друге посете породици са малим дететом (друга посета се реализује као додатна када постоји потреба), она у припадајућу рубрику уписује „1“ за прву посету и „2“ за другу посету.
- Рубрику „Стање“ патронажна сестра попуњава описно за сваку тематску област у целини (не по појединачним темама), где наводи сагледано стање.
- Рубрику „Посебне напомене“ патронажна сестра попуњава такође описно, за посету у целини, где уз остале напомене о потребама породице, наводи и потребу за додатним посетама уколико постоји.
- Уз описе у рубрикама „Стања“ и „Посебне напомене“ потребно је навести редни број посете на коју се опис односи.

Приоритизација: Посета породици са малим дететом

Приоритизација подразумева процену патронажне сестре колики број кућних посета је потребно реализовати у породици, као и да ли су неопходне додатне консултације са другим стручњацима како би се достигли планирани циљеви у раду са породицом.

У табели за приоритизацију су наведени примери стања, ситуација и околности који су могући током кућних посета. Овакав приказ служи као оквирни водич за процену потребе за додатним посетама и консултацијама.

Зелена колона значи да је довољан прописани број обавезних посета.

Жута колона значи да су потребне додатне посете патронажне сестре и/или додатне консултације са другим стручњацима.

Црвена колона значи да је потребно хитно реаговање уз укључивање других стручњака.

РЕДОВНЕ ПОСЕТЕ	ДОДАТНЕ ПОСЕТЕ/ КОНСУЛТАЦИЈЕ	ХИТНО РЕАГОВАЊЕ
1. ИСХРАНА		
<p>Родитељи:</p> <ul style="list-style-type: none"> - прихватају долазак патронажне сестре лако се успоставља партнерски однос и комуникација - спремно усвајају знања и увежбавају вештине примењују принципе исхране према потребама детета - подстичу самосталност детета током храњења - знају значај хидрације 	<ul style="list-style-type: none"> - Неправилна исхрана - Несамосталност детета при храњењу - Сумња на алергије на храну 	<ul style="list-style-type: none"> - Изразита потхрањеност детета - Инфекције дигестивног тракта - Дехидрираност детета
2. НЕГА И ХИГИЈЕНА		
<p>Родитељи:</p> <ul style="list-style-type: none"> - се придржавају свих принципа правилног одржавања хигијене и неге тела (прање руку, купање, хигијена уста и зуба, обуће, одеће, играчака) - упознати су са принципима за одвикавање од пелена - подстичу самосталност детета за активности облачења/свлачења и обувања/изувања - успоставили су дневне рутине и њих се придржавају 	<ul style="list-style-type: none"> - Неадекватно одржавање хигијене (тело, простор, играчке) - Шуга, вашке - Промене на кожи (пеленски осип, ојед) - Није започет или се неправилно примењује процес одвикавања од пелена - Несамосталност приликом облачења/свлачења, обувања/изувања - Не постоји дневна рутина 	<ul style="list-style-type: none"> - Изражене инфекције коже

3. ИНТЕРАКЦИЈА И КОМУНИКАЦИЈА РОДИТЕЉ-ДЕТЕ

Родитељи:

- разумеју значај интеракције и комуникације са малим дететом за његов правилан развој
- успоставили су одговарајућу интеракцију и комуникацију са дететом
- подржавају, обраћају пажњу и похваљују оно што је добро у дететовом понашању (позитивна дисциплина)
- оба родитеља су укључена у бригу о детету и разумеју значење и значај родитељског партнерства

Родитељи:

- имају потешкоће са препознавањем и разумевањем сигнала детета
- не помажу детету да схвати ограничења и прихвати правила (или нису доследни у њиховом успостављању и примени)
- не изражавају позитивне емоције према детету или исказују неумерено снажна осећања у контакту са дететом
- одсуство осетљивости родитеља на комуникативне сигнале и потребе малог детета (не успостављају контакт са дететом погледом, осмехом, речима)
- отац детета показује слабу заинтересованост и спремност да се укључи у бригу о детету

Деца са сметњама у развоју

- Родитељи игноришу или одбацују дете
- Угрожено здравље и развој детета

4. РАНО УЧЕЊЕ

Родитељи:

- разумеју значај раног учења за развој детета
- користе дневне рутине за подстицање развоја
- учествују у игри са дететом, прихватају његову иницијативу, шире интересовања и искуства
- подстичу дете на интеракцију са вршњацима
- обезбеђују стимулативно и безбедно окружење

Родитељи:

- не препознају значај и могућности за игру од најранијег узраста детета
- не користе дневне рутине као прилике за рано учење
- не показују довољно интересовања за оно што дете ради и за његове потребе
- Дететова игра је оскудна
- Интеракције детета са вршњацима су ретке и некавалитетне

Окружење није стимулативно

Небезбедно окружење

- Лош квалитет старања
- Занемарено дете

5. МЕНТАЛНО ЗДРАВЉЕ РОДИТЕЉА

- Са родитељима се лако успоставља и одржава двосмерна комуникација што ствара добар потенцијал за успешан партнерски однос
- Међусобни однос родитеља изграђен је на узајамној помоћи и разумевању и заједничком доношењу одлука у вези са дететом
- Укљученост оба родитеља у бригу о детету је на задовољавајућем нивоу
- Родитељи одају утисак особа очуваног менталног здравља, адекватних емотивних реакција на тренутне ситуације и однос према родитељству

- Постојање медицинске историје менталних поремећаја неког од родитеља
- Постојећа (уочена) емотивна нестабилност (анксиозност, напади панике, меланхолија, исцрпљеност, незаинтересованост за дете)
- Недовољна и/или неадекватна укљученост у васпитни процес
- Сепарациона анксиозност (полазак у вртић и други разлози одвајања)
- Долазак другог детета
- Сумња на постојање ризика за поремећај менталног здравља
- Самохрани родитељ (без континуиране физичке и емотивне подршке партнера и/или других чланова породице)
- Конзумирање психоактивних супстанци неког од родитеља и/или осталих укућана

- Суицидне мисли
- Покушај суицида
- Угрожено здравље и живот детета

6. БЕЗБЕДНОСТ ОКРУЖЕЊА

Родитељи:

- разумеју значај безбедног окружења за превенцију повреда детета
- примењују превентивне мере за спречавање повреда детета у кући и ван куће
- У окружењу детета нису уочене ситуације које представљају ризик за повређивање
- Родитељи су непушачи
- Невезано од пушачког статуса родитеља, знање, ставови и понашање у вези са штетношћу дувана по здравље детета су на задовољавајућем нивоу.
- У домаћинству пушење није дозвољено сем напољу/на тераси, што важи и за укућане и за госте
- Избегава се боравак са дететом у другим просторима који су задимљени

Родитељи немају довољно знања и вештина за превенцију повређивања и не препознају ризичне ситуације, нпр:

- остављају дете без надзора у кући или дворишту, поред воде, у кади, са кућним љубимцима
- не користе штитнике за прозоре, оштре ивице намештаја, утичнице, грејна тела
- дете изложено опасности од УВ зрачења, ниских температура, уједа и убода инсеката
- дете се игра са играчкама које нису примерене за узраст или нису безбедне (ситни делови, садрже опасне супстанце, справе на игралишту)
- не користе ауто седиште за дете, сигурносне појасеве у аутомобилу, колицима, столицама за храњење
- отежано прихватају савете и препоруке за отклањање небезбедних ситуација у домаћинству
- Родитељ(и) – пушач(и) са жељом да престане(у) да пуше, али без адекватне подршке у окружењу
- Родитељ(и) – пушач(и) без жеље да престане(у) да пуше (недовољно знања и неадекватни ставови у вези са штетношћу дувана по здравље детета)
- Одсуство воље да се у домаћинству забрани пушење (недостатак знања и/или подршке укућана)

- Уочене ситуације које представљају непосредну опасност по живот и здравље детета услед повређивања
- Сумња на занемаривање и злостављање детета или других чланова породице и домаћинства

7. ИМУНИЗАЦИЈА И ПРЕВЕНТИВНИ ПРЕГЛЕДИ

- Дете је вакцинисано према календру вакцинације

Родитељи:

- су упознати са значајем вакцинације, ризицима по здравље и поступање у случају нежељених реакција
- поштују редовне превентивне прегледе код стоматолога/педијатра

- Родитељи не поштују календар имунизације, пропуштене вакцине
- Родитељи имају негативан став према вакцинацији
- Родитељи не одводе дете на планиране превентивне прегледе код педијатра/стоматолога

8. ПРИПРЕМА ЗА ПОЛАЗАК У ПРЕДШКОЛСКУ УСТАНОВУ

- Родитељи имају позитиван став о укључивању детета у организован колектив
- Опредељени су за такав вид бриге о свом детету
- Упућени су у ресурсе у заједници који им то омогућују

- Недовољно знања и неадекватни ставови о значају боравка детета у колективу
- Наглашене бриге и страхови родитеља у вези са здравственим стањем детета током навикавања на колектив
- Недовољна упућеност у процедуре конкурса за пријем деце у предшколску установу

9. СОЦИЈАЛНИ ФАКТОРИ

- Услови у којима породица живи су задовољавајући
- Породица је функционална
- Здравствена писменост је задовољавајућа
- Нису присутни акутни стресни догађаји

- Веома млади родитељи
- Незадовољавајући услови живота
- Дисфункционалност породице
- Самохрани родитељи
- Незапосленост
- Здравствена писменост је незадовољавајућа
- Недовољно коришћење здравствене заштите
- Присутни акутни стресни догађаји

- Екстремно сиромаштво
- Екстремно стресни догађаји
- Социјална изолованост
- Свеукупна здравствена запуштеност

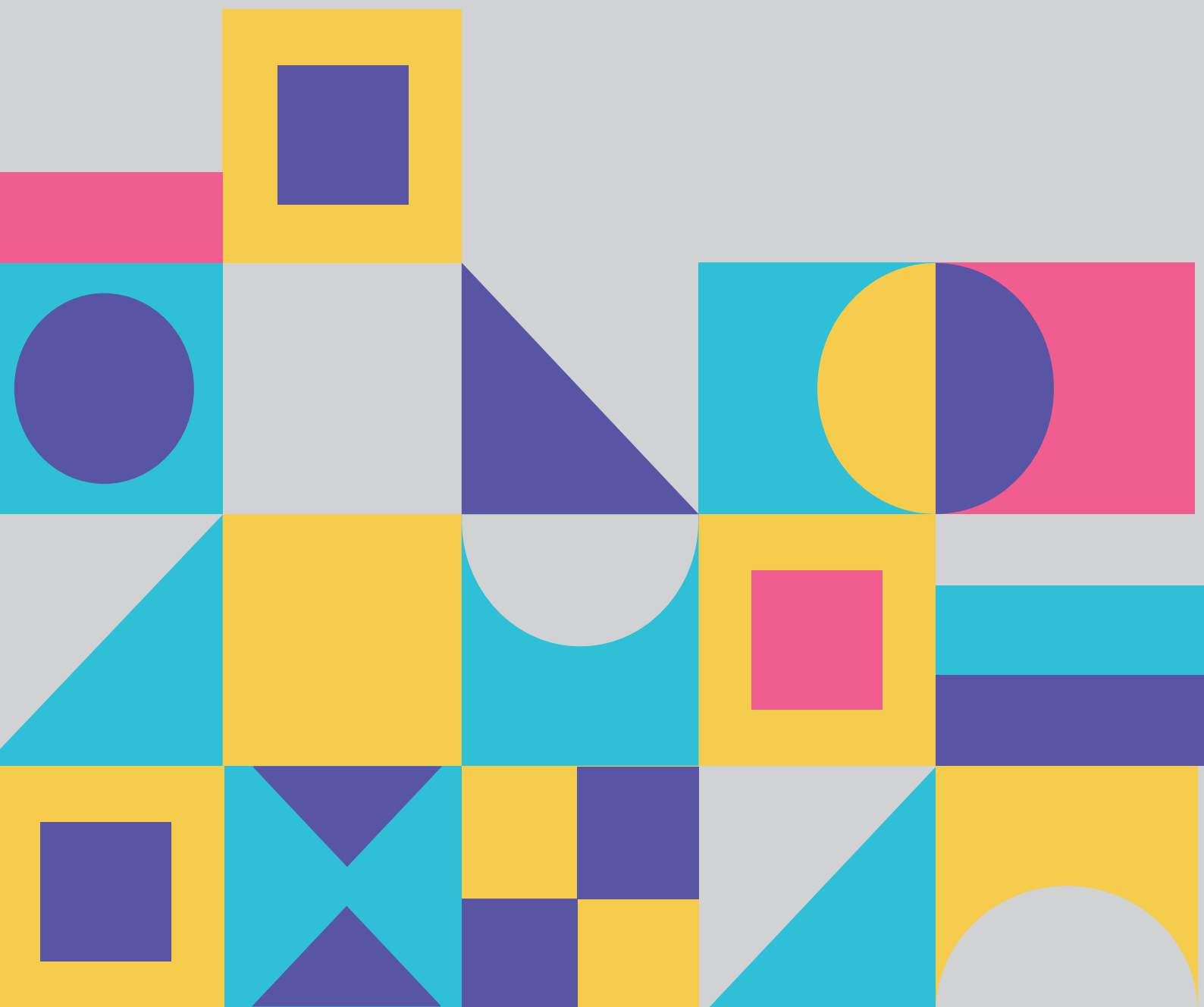
Референце

1. Закон о здравственој заштити. Сл. гласник РС, бр. 25/2019.
2. Правилник о ближим условима за обављање здравствене делатности у здравственим установама и другим облицима здравствене службе. Сл. гласник РС, бр. 43/2006, 112/2009, 50/2010, 79/2011, 10/2012 – др. правилник, 119/2012 – др. правилник, 22/2013, 16/2018 и 18/2022.
3. Правилник о номенклатури здравствених услуга на примарном нивоу здравствене заштите. Сл. гласник РС, бр. 70/2019, 42/2020 и 74/2021.
4. Правилник о садржају и обиму права на здравствену заштиту из обавезног здравственог осигурања и о партиципацији за 2022. годину. Сл. гласник РС, бр.24/2022.
5. Институт за јавно здравље Србије. Анализа рада поливалентне патронаже у Србији. Београд, 2017.
6. Младеновић Јанковић С., Матијевић Д., Брковић А., Вучковић А., Глишовић В., Котевић А. Унапређење програма превентивних кућних посета засновано на стратешкој анализи. Здравље у свим политикама. Дани Завода 2012, 24. стручна конференција. Зборник радова. Градски завод за јавно здравље Београд. 2012; 87-110.
7. Stubbs JM, Achat HM. Sustained health home visiting can improve families' social support and community connectedness. *Contemp Nurse J Austral Nurs Profession*. 2016; 52:286–99.
8. Leirbakk MJ, Torper J, Engebretsen E, Opsahl JN, Zeanah P, Magnus JH. Formative research in the development of a salutogenic early intervention home visiting program integrated in public child health service in a multiethnic population in Norway. *BMC Health Serv Res*. 2018; 18:741.
9. Cowley S, Whittaker K, Malone M, Donetto S, Grigulis A, Maben J. Why health visiting? Examining the potential public health benefits from health visiting practice within a universal service: a narrative review of the literature. *International Journal of Nursing Studies*. 2015;52 465–480.
10. McCain MN, Mustard JF. *From Early Child Development to Human Development: Enabling Communities*. Toronto: Centre of Excellence for Early Childhood Development; 2002.
11. Градски завод за заштиту здравља. Иновација и унапређење рада поливалентне патронажне сестре у промоцији здравља породице и локалне заједнице у Београду. Завршни извештај. Београд: Градски завод за заштиту здравља; 2004.
12. Младеновић Јанковић С. Утицај активности службе поливалентне патронаже на унапређење знања, ставова и однос мајки према здрављу деце. Медицински факултет Универзитета у Београду. Београд, 2008.
13. WHO, UNICEF. *Nurturing care for early childhood development: a framework for helping children survive and thrive to transform health and human potential*. Geneva: World Health Organization, 2018.
14. Влада Републике Србије. Позив на акцију: Подршка развоју деце у раном детињству. Оптимални услови за развој сваког детета и друштво у целини. Влада Републике Србије. Београд, 2018.
15. Закон о здравственој документацији и евиденцијама у области здравства, Сл. гласник РС, бр. 123/2014, 106/2015, 105/2017, 25/2019.
16. Правилник о обрасцима и садржају образаца за вођење здравствене документације, евиденције, извештаја, регистара и електронског медицинског досијеа, Сл. гласник РС, бр. 109/2016, 20/2019.
17. Национални програм подршке дојењу, породичној и развојној нези новорођенчета, Сл. гласник РС, бр. 53/2018.
18. Радна група за израду смерница за примену лекова у периоду дојења. Националне смернице за примену лекова у периоду дојења. Министарство здравља Републике Србије, 2021.
19. Градски завод за заштиту здравља Београд. Водич добре праксе за рад поливалентне патронажне сестре у породици. Београд, 2004.
20. Stapleton LR, Schetter CD, Westling E, Rini C, Glynn LM, Hobel CJ, Sandman CA. Perceived partner support in pregnancy predicts lower maternal and infant distress. *J Fam Psychol*. 2012;26(3):453-63.
21. Howard LM, Khalifeh H. Perinatal mental health: a review of progress and challenges. *World Psychiatry*. 2020;19(3):313-327.
22. Gere MK, Hagen KA, Villabø MA, Arnberg K, Neumer SP, Torgersen S. Fathers' mental health as a protective factor in the relationship between maternal and child depressive symptoms. *Depress Anxiety*. 2013;30(1):31-8.
23. Hambidge, S., Cowell, A., Arden-Close, E. et al. "What kind of man gets depressed after having a baby?" Fathers' experiences of mental health during the perinatal period. *BMC Pregnancy Childbirth*. 2021; 21,463.
24. Baldwin, Sharin & Bick, Debra. (2017). First-time fathers' needs and experiences of transition to fatherhood in relation to their mental health and wellbeing: a qualitative systematic review protocol. *JB I Database of Systematic Reviews and Implementation Reports*. 15. 647-656.
25. Burgess, A. (2011) Fathers' Roles in Perinatal Mental Health: Causes, Interactions, and Effects. *New Digest*, 53, 21-25.
26. Howard LM, Molyneaux E, Dennis CL, Rochat T, Stein A, Milgrom J. Non-psychotic mental disorders in the perinatal period. *Lancet*. 2014;384(9956):1775-88.
27. Kistin CJ, Radesky J, Diaz-Linhart Y, Tompson MC, O'Connor E, Silverstein M. A qualitative study of parenting stress, coping, and discipline approaches among low-income traumatized mothers. *J Dev Behav Pediatr*. 2014;35(3):189-96.
28. Rosen LJ, Noach MB, Winickoff JP, Hovell MF. Parental smoking cessation to protect young children: a systematic review and meta-analysis. *Pediatrics*. 2012;129(1):141-52.
29. Закон о заштити становништва од изложености дуванском диму. Сл. гласник РС, бр. 30/2010.
30. Bradley RH, Vandell DL. Child Care and the Well-being of Children. *Arch Pediatr Adolesc Med*. 2007;161(7):669–676.
31. Armstrong S. Universal access to quality childcare is good policy and a positive determinant of health. Let's invest. *Paediatr Child Health*. 2020;26(2):82-84.
32. Vital Signs. Safe Sleep for Babies. Centers for Disease Control and Prevention. (Доступно на: <https://www.cdc.gov/vitalsigns/pdf/2018-01-vitalsigns.pdf>).
33. How to Keep Your Sleeping Baby Safe: AAP Policy Explained. *HealthyChildren.org* (from the American Academy of Pediatric) (Доступно на: <https://www.healthychildren.org/English/ages-stages/baby/sleep/Pages/A-Parents-Guide-to-Safe-Sleep.aspx>).
34. Smoking During Pregnancy. Centers for Disease Control and Prevention. (Доступно на: https://www.cdc.gov/tobacco/basic_information/health_effects/pregnancy/).
35. Bauld L, Oncken Ch. Smoking in Pregnancy: An Ongoing Challenge, *Nicotine & Tobacco Research*, Volume 19, Issue 5, 2017, 495–496.
36. Pereira PP, Da Mata FA, Figueiredo AC, de Andrade KR, Pereira MG. Maternal Active Smoking During Pregnancy and Low Birth Weight in the Americas: A Systematic Review and Meta-analysis. *Nicotine Tob Res*. 2017;19(5):497-505.

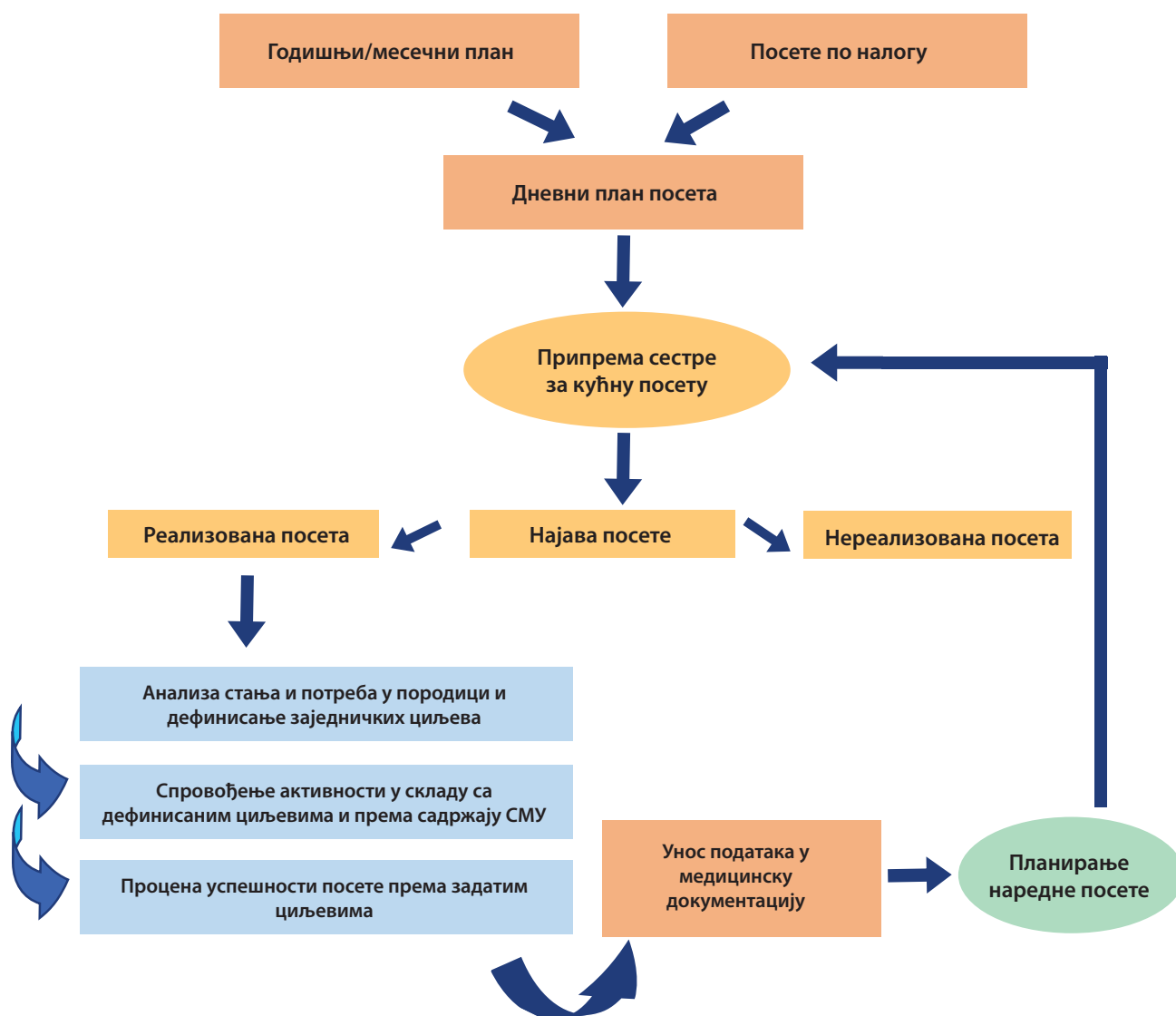
37. Avşar, T.S., McLeod, H. & Jackson, L. Health outcomes of smoking during pregnancy and the postpartum period: an umbrella review. *BMC Pregnancy Childbirth*. 2021;21,254.
38. Scherman A, Tolosa JE, McEvoy C. Smoking cessation in pregnancy: a continuing challenge in the United States. *Ther Adv Drug Saf*. 2018;9(8):457-474.
39. Закон о спречавању насиља у породици. Сл. гласник РС бр. 94/16.
40. Влада РС. Општи протокол о поступању и сарадњи установа, органа и организација у ситуацијама насиља над женама у породици и у партнерским односима, 2011.
41. Министарство здравља РС. Посебни протокол Министарства здравља за заштиту и поступање са женама које су изложене насиљу, 2010.
42. Министарство здравља РС. Посебни протокол система здравствене заштите за заштиту деце од злостављања и занемаривања, 2018.
43. Стратегија за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици за период 2021–2025. године. Сл. гласник РС, бр. 47/2021.
44. Уредба о националном програму за унапређење развоја у раном детињству. Сл. гласник РС”, бр. 22/2016.
45. Институт за здравствену заштиту мајке и детета Србије „Др Вукан Чупић“. Стручно-методолошко упутство за спровођење Уредбе о националном програму здравствене заштите жена, деце и омладине, 2010.
46. Удружење педијатара Србије. Приручник за примарну здравствену заштиту: Подршка развоју деце у раном детињству, 2013.
47. УНИЦЕФ, ИССА 2019. Подршка породицама за подстицајну негу деце раног узраста. Модул 4: Заљубљивање - подстицање афективне везаности родитеља и детета. УНИЦЕФ у Србији, електронско издање, 2019.
48. УНИЦЕФ, ИССА. Подршка породицама за подстицајну негу деце раног узраста. Модул 5: Партнерство у подстицајном родитељству – ангажовање очева. УНИЦЕФ у Србији, електронско издање, 2019.
49. УНИЦЕФ, ИССА. Подршка породицама за подстицајну негу деце раног узраста. Модул 6: Уметност родитељства – љубав, прича, игра, читање. УНИЦЕФ у Србији, електронско издање, 2019.
50. УНИЦЕФ, ИССА. Подршка породицама за подстицајну негу деце раног узраста. Модул 7: Добробит родитеља. УНИЦЕФ у Србији, електронско издање, 2019.
51. УНИЦЕФ, ИССА. Подршка породицама за подстицајну негу деце раног узраста. Модул 9: Окружење и безбедност у дому. УНИЦЕФ у Србији, електронско издање, 2019.
52. УНИЦЕФ, ИССА. Подршка породицама за подстицајну негу деце раног узраста. Модул 14: Заштита мале деце од насиља, злостављања и занемаривања. УНИЦЕФ у Србији, електронско издање, 2019.
53. УНИЦЕФ, ИССА. Подршка породицама за подстицајну негу деце раног узраста. Модул 18: Подршка развоју родно балансираног породичног окружења. УНИЦЕФ у Србији, електронско издање, 2019.
54. Tenuta F, Marccone R, Bartolo MG, Persampieri M, Costabile A. I Look, You Smile: The First Mother–Child Communicative Interaction: A Longitudinal Study. *SAGE Open*, 2017.
55. Lytton H. Observation Studies of Parent-Child Interaction: A Methodological Review. *Child Development*, 1971; 42(3): 651–84.
56. Dixon S, Stadler A. Age-specific observations of the parent–child interaction. In Jellinek M, Patel BP, Froehle MC, eds., *Bright Futures in Practice: Mental Health—Volume II. Tool Kit*. Arlington, VA: National Center for Education in Maternal and Child Health, 2002.
57. Rocha N, Silva FS, Santos MM, Dusing S. Impact of mother–infant interaction on development during the first year of life: A systematic review. *Journal of Child Health Care*, 2019;24(13):1136749351986474.
58. Svanberg PO, Barlow J. The effectiveness of training in the Parent-Infant Interaction Observation Scale for health visitors. *Journal of Health Visiting*, 2013;1(3):162-166.
59. Eklund AL, Jangsten E, Gunnarsdóttir H. Assessing and promoting responsive interaction between parents and children – A qualitative study of the experiences of child health care nurses in Sweden. *Journal of Pediatric Nursing*, 2021;63(1).
60. Marković M, Andrić A. Najčešće vrste povreda i kako ih sprečiti. *Gradski zavod za javno zdravlje Beograd*, 2022.
61. Harland KK, Saftlas AF, Yankowitz J, Peek-Asa C. Risk factors for maternal injuries in a population-based sample of pregnant women. *J Womens Health (Larchmt)*. 2014;23(12):1033-8.
62. Carlsson A, Dykes AK, Jansson A, Bramhagen AC. Mothers’ awareness towards child injuries and injury prevention at home: an intervention study. *BMC Res Notes*. 2016;9:223.
63. Cramer K, Crumley E, Klassen TP. Are home visiting programs more effective than the standard of care at preventing injury in children who are at risk for injury? Part A. *Paediatr Child Health*. 2003;8(4):227-228.
64. King WJ, LeBlanc JC, Barrowman NJ, Klassen TP, Bernard-Bonnin AC, Robitaille Y, Tenenbein M, Pless IB. Long term effects of a home visit to prevent childhood injury: three year follow up of a randomized trial. *Inj Prev*. 2005;11(2):106-9.
65. Schecter R, Das P, Milanaik R. Are Baby Walker Warnings Coming Too Late?: Recommendations and Rationale for Anticipatory Guidance at Earlier Well-Child Visits. *Glob Pediatr Health*. 2019 Sep 16;6:2333794X19876849.
66. Филиповић Д.: Исхрана здраве и болесне деце. Наука, Београд, 2000.
67. American Academy of Pediatrics. Committee on Practice and Ambulatory Medicine. Recommendations for Preventive Pediatric Health Care, *Pediatrics*, 2000.
68. Цуцић В., и група аутора: Права детета и здравље, приручник за здравствене раднике и сараднике, УНИЦЕФ Београд 2000
69. Плећаш Д.: Исхрана у трудноћи и лактацији, УНИЦЕФ, 2001.
70. Бојковић Н.: Здравствена нега у примарној здравственој заштити, Висока здравствена школа струковних студија Београд 2002.
71. Ерцер М. и група аутора: Ургентна педијатрија у ванболничким условима, УНИЦЕФ, 2001.
72. Петровић О. и група аутора: Животне поруке, Приручник за здравствене раднике и родитеље, УНИЦЕФ, 2003.
73. Аврамовић Савић Љ. и група аутора: Срећно родитељство, Care Direct, 2003.
74. Јевремовић М. и сарадници; Лексикон порођаја, САВПО 2003.
75. Банићевић М. и група аутора: Примарна здравствена заштита мајке и детета, УНИЦЕФ, 2004.
76. Lippincot Williams & Wilkins: Nursing procedures, 2004.
77. Martinsen TE: Процедуре-приручник за медицинске сестре, Београд, 2004.
78. Популациона едукација, Приручник за рад патронажне сестре, група аутора. Министарство за социјална питања, Републички центар за планирање породице. Београд 2004.
79. Недић Ј. и група аутора: Здравствена нега у акушерству, Плана турс, 2004.
80. Riordan J; Breastfeeding and Human Lactation - Third Edition, Jones and Bartollett Publishers, Masachusetts, 2005.
81. Маринковић Љ., Здравствена нега у педијатрији, Висока здравствена школа струковних студија Београд 2005.
82. РСК за израду и имплементацију водича у клиничкој пракси. Здравствена заштита жена у току трудноће; Национални водич за

- лекаре у примарној здравственој заштити; Српско лекарско друштво, Београд, 2005.
83. Матијевић Д. и група аутора: Прве године живота трају вечно, Градски завод за јавно здравље Београд, 2006.
 84. Berry Brazelton Т: Одвикавање од пелена – Бразелтонов приступ, Лекеник, 2006 (превод Дуња Флегар).
 85. Berry Brazelton Т: Уплакана беба – Бразелтонов приступ, Лекеник, 2006 (превод Дуња Флегар).
 86. Berry Brazelton Т: Спавање – Бразелтонов приступ, Лекеник, 2006 (превод Дуња Флегар).
 87. Berry Brazelton Т: Храњење бебе и дјетета – Бразелтонов приступ, Лекеник, 2007 (превод Дуња Флегар).
 88. Cadwell К. Latching-On and Suckling of the Healthy Term Neonate: Breastfeeding Assessment. *J Midwifery & Women's Health*. 2007; 52 (6): 638-42.
 89. Horta N., Bahl r.Martines JC, Viktora C: Evidence on long – term effects of breastfeeding, WHO, 2007.
 90. Core Curriculum for Lactation Practice; Mannel/Martens/Walker, 2008.
 91. Закарија – Грковић И. Маститис – хитно стање код дојиља, Зборник XV Конгрес обитељске медицине, Загреб, ХУОМ, 2008.
 92. Драгићевић С.: Трудноћа, природна нега и здрава храна. Београд, 2009.
 93. Протокол за примену флуорида у превенцији каријеса код деце и омладине у Србији. Стоматолошки факултет Универзитета у Београду, Београд, 2009.
 94. Здравковић Д., Банићевић М., Петровић О. Нови стандарди раста и ухрањености деце и адолесцената. Удружење педијатара Србије, 2009.
 95. Wilson-Clay and Hover; *The Breastfeeding Atlas – Fourth Edition*, 2009.
 96. Кекуш Д. Здравствено васпитање. Висока здравствена школа струковних студија Београд, 2009.
 97. Живановић В. Заштита здравља жене и детета. Висока здравствена школа струковних студија Београд, 2009.
 98. Барјакаревић Жарко Д., Церовић Башо Н. Педијатрија, Завод за уџбенике Београд, 2010.
 99. Ђурковић П. и група аутора: Сестринске процедуре, Дата статус, Беорад, 2010.
 100. Li, R., Fein, S.V., & Grummer-Strawn, L. Do infant fed from bottles lack self-regulation of milk intake compared with directly breastfed infants? *Pediatrics* 2010; 125(6): e1386-e1393.
 101. Шаренац Д.: Здравствена нега у патронажи, Висока здравствена школа струковних студија Београд, 2011.
 102. Use of Galactogues in Initiating or Augmenting the Rate of Maternal Milk Secretion: ABM Clinical Protocol #9; 2011.
 103. Богдановић Р. и група аутора. Стручно-методолошко упутство за спровођење Уредбе о Националном програму здравствене заштите жена, деце и омладине. Институт за здравствену заштиту мајке и детета Србије „Др Вукан Чупић“, 2011.
 104. Рудолф М, Левене М. Педијатрија и здравље детета, Дата Статус, 2011.
 105. Шурлан Д. Здравствена нега у гинекологији, Висока здравствена школа струковних студија Београд, 2012.
 106. Маринковић Љ., Стојановић Б., Дамјанчевић Н. Нега неонатуса, Висока здравствена школа струковних студија Београд, 2013.
 107. Лозановић Д. и група аутора. Подршка развоју деце у раном детињству. Приручник за примарну здравствену заштиту, Удружење педијатара Србије, Београд, 2013.
 108. Nancy Mohrbacher IBCLC FILCA Breastfeeding Solutions: Quick Tips for the Most Common Nursing Challenges, 2013.
 109. Петровић В., Шегуљев З., Радовановић З.: Имунизација против заразних болести. Универзитет у Новом Саду, Медицински факултет, 2015.
 110. Bigelow AE, Power M, Gillis DE, MacLellan-Peters J, Alex M, McDonald C. Breastfeeding, skin-to-skin contact, and mother-infant interactions over infants' first three months. *Infant Mental Health Journal* 2014;35(1):51-62.
 111. Innocenti Declaration on the Protection, Promotion and Support of Breastfeeding and the 2002 Global Strategy for Infant and Young Child Feeding and in order to meet the Millennium Development Goals by 2015.
 112. Удружење педијатара Србије. Рани развој детета – шта треба радити. ЕДУС, Удружење педијатара Србије, Београд, 2016.
 113. Ђорђевић Милошевић М. и група аутора: Проблеми у педијатрији 2016, Завод за уџбенике, Београд 2016.
 114. Jaafar SH, Ho JJ, Lee KS. Rooming-in for new mother and infant versus separate care for increasing the duration of breastfeeding, 2016.
 115. Mangesi L, Zakarija-Grkovic I.: Treatment for breast engorgement (overfull, hard, painful breasts) in breastfeeding women, 28 June 2016.
 116. Богдановић Р, Радловић Н: Педијатрија I – II, Медицински факултет Београд, 2016.
 117. Закарија И. и група аутора: Савремена сазнања о лактацији, Медицински факултет – Сплит, 2017.
 118. Гругурић Ј. и група аутора: Међународни и национални документи који промичу, штите и подржавају дојење, Савремена сазнања о лактацији, Медицински факултет, Сплит, 2017.
 119. Eglash A, Simon L, AMB. ABM clinical protocol #8: human milk storage information for home use for full-term infants, revised 2017. *Breastfeeding Medicine* 2017; 12(7): 1-6.
 120. Перишић В.: Педијатрија и неонатологија, Медицински факултет Београд, 2019.

ПРИЛОГ 1. Алгоритам кућне посете

ПРИЛОГ 2. Структура кућне посете

АКТИВНОСТ	ОПИС
Представљање (у случају да је у питању прва посета)/ поздрављање породице	Патронажна сестра се на почетку прве посете представља уз показивање идентификационе картице/службене легитимације. Приликом сваке посете она поздравља присутне чланове породице.
Разговор о актуелној ситуацији и потребама породице	Патронажна сестра разговара са породицом о томе шта је актуелно за њих и о потребама које сами препознају. Сестра може препознати и додатне потребе и разговарати о њима са породицом.
Предлагање и договарање циљева и садржаја посете	Патронажна сестра се договара са породицом о томе шта желе да се постигне посетом и које теме треба да буду приоритет. Сестра може предложити и додатне теме.
Процена напретка у односу на претходну посету	Патронажна сестра заједно са породицом, кроз разговор и опсервацију, процењује да ли је било напретка у знањима и праксама у односу на претходну посету и претходно договорене кораке.
Спровођење активности према договореним садржајима	Патронажна сестра реализује активности кроз здравствено васпитни разговор – здравствено саветовање/демонстрацију животних и родитељских вештина/ праћење и усмеравање праксе чланова породице на теме које су договорене као приоритет посете. У фокусу је постављање отворених и рефлексивних питања, континуирано сагледавање снага породице и постојећих подстицајних пракси, уз предлагање и пробање нових активности.
Проверавање са породицом да ли је све урађено и да ли су потребна појашњења	Патронажна сестра након спроведених активности проверава кроз разговор са породицом да ли су циљеви посете испуњени и да ли су информације и савети били разумљиви и довољни.
Давање обавештења о ресурсима у заједници према потребама породице	Патронажна сестра информише породицу о установама, организацијама и услугама које су доступне у локалној заједници.
Договарање о повезивању са другим пружаоцима услуга према потребама породице	Патронажна сестра се договара са породицом о заказивању или повезивању са другим службама, уколико за тим постоји потреба.
Коришћење/подела/упућивање на едукативне материјале	Патронажна сестра током посете користи штампане или електронске едукативне материјале на теме које су биле садржај посете. Уз додатно објашњење, патронажна сестра на крају посете оставља породици штампане едукативне материјале и/или упућује на поуздане онлајн изворе информација и едукативних материјала (нпр. сајт www.halobeba.rs , мобилна апликација „Bebbo“)
Резимирање посете и договор о наредним корацима	Патронажна сестра и породица заједно резимирају шта је урађено током посете и разматрају шта је потребно да се даље предузме уз договор о међусобним задацима (нпр. за родитеље – игра са дететом на поду, читање и сл., за сестру – контакт са локалном организацијом Црвеног крста ради помоћи породици)
Најављивање следеће посете уколико је планирана	Патронажна сестра оквирно најављује наредну посету, која ће бити заказана благовремено.

Прилог 3. Препоручена литература, извори информација и корисни линкови

Домен/Садржај/Тема	Литература/извори информација	Корисни линкови
ДНЕВНИ РЕЖИМ И НЕГА ТРУДНИЦЕ	Исхрана у трудноћи и лактацији, Драга Плећаш, Београд, Уницеф, 2001.	https://www.halobeba.rs/dok-se-ceka-beba/nezni-kutak-priprema-bebine-sobe/
	Заштита здравља жене и детета, Проф. др сци мед. Вида Б. Живановић, Ауторско издање, Београд 2009.	https://www.halobeba.rs/dojenje-i-ishrana/sveo-dojenju-vodic-za-mame/
	Здравствена нега у гинекологији, Мр сци Даринка Шурлан, Висока здравствена школа струковних студија у Београду, 2012.	http://gakfront.org/sr/strana/261/neophodni-pregledi-u-trudnici
		http://gakfront.org/sr/strana/331/vreme-je-za-porodaj
		http://gakfront.org/sr/strana/241/car-ski-rez-vas-izbor-anestezije
https://www.kbczvezdara.rs/files/File/Av-gustt2014SmerniceZalshranuTrudnicaPorodiljaUZdravstvenimUstanovama.pdf		
ПРИПРЕМА ТРУДНИЦЕ ЗА ДОЈЕЊЕ		https://www.halobeba.rs/dojenje-i-ishrana/dojenje-najbolji-pocetak/#najbolji-pocetak
НЕГА БАБИЊАРЕ	Гинекологија и акушерство. Београд, Драгомир Младеновић, Завод за стручно усавршавање и издавачку делатност, 2001.	https://www.halobeba.rs/beba-je-stigla/patronazna-sestra-strucna-pomoc-i-podrska/
	Живановић В., Заштита здравља жене и детета, Висока здравствена школа струковних студија Београд 2009.	
	Здравствена нега у гинекологији, Мр сци Даринка Шурлан, Висока здравствена школа у Београду, 2012.	
НЕГА И ХИГИЈЕНА НОВОРОЂЕНЧЕТА, ОДОЈЧЕТА, МАЛОГ ДЕТЕТА	Богдановић Р. и група аутора: Стручно-методолошко упутство за спровођење Уредбе о Националном програму здравствене заштите жена, деце и омладине, Институт за здравствену заштиту мајке и детета Србије „Др Вукан Чупић“, 2011.	https://www.halobeba.rs/nega-i-higijena/bebina-koza/
	Здравствена нега у педијатрији, Проф. др сци Љубинка Маринковић и други, Висока здравствена школа струковних студија, Београд 2013.	https://www.halobeba.rs/stanja-koja-brinu/soor-mlecac/
		https://www.halobeba.rs/stanja-koja-brinu/problemsa-pupcanim-patrljkom-pupkom/
		https://www.halobeba.rs/stanja-koja-brinu/problemsa-ocima-konjuktivitis/
	Маринковић Љ., Стојановић Б., Дамјанчевић Н., Нега неонатуса, Висока здравствена школа струковних студија, Београд 2013.	https://www.halobeba.rs/stanja-koja-brinu/zutica-kod-novorodencadi-fizioloska-zutica/
		Биббо апликација
	https://www.halobeba.rs/aktuelnosti/bebbo-aplikacija/	
	Перишић В. Педијатрија и неонатологија, Медицински факултет Београд, 2019.	

ДОЈЕЊЕ И ИСХРАНА НОВОРОЂЕНЧЕТА, ОДОЈЧЕТА, МАЛОГ ДЕТЕТА

Berry Brazelton T: Храњење бебе и дјетета – Бразелтонов приступ, Лекеник, 2007. (превод Дуња Флегар)

Закарија И. и група аутора: Савремена сазнања о лактацији, Медицински факултет – Сплит, 2017.

Инструменти за процену успешности дојења

<https://www.unicef.org.uk/babyfriendly/baby-friendly-resources/implementing-standards-resources/breastfeeding-assessment-tools/>
https://www.unicef.org/serbia/media/13381/file/Deca_hrana
<https://www.halobeba.rs/dojenje-i-ishrana/dojenje-najbolji-pocetak/#najbolji-pocetaki-ishrana.pdf>
<http://gakfront.org/sr/strana/901/korisni-linkovi-za-dojlje>

ИНТЕРАКЦИЈА И КОМУНИКАЦИЈА РОДИТЕЉ-ДЕТЕ

ПУБЛИКАЦИЈЕ УНИЦЕФ-а:

МОДУЛ 4. Заљубљивање подстицање афективне везаности родитеља и детета
https://www.unicef.org/serbia/sites/unicef.org/serbia/files/2019-09/modul_4.pdf

МОДУЛ 5. Партнерство у подстицајном родитељству. Ангажовање очева
https://www.unicef.org/serbia/sites/unicef.org/serbia/files/2019-09/modul_5.pdf

МОДУЛ 6. Уметност родитељства љубав, прича, игра, читање
https://www.unicef.org/serbia/sites/unicef.org/serbia/files/2019-09/modul_6.pdf

МОДУЛ 18. Подршка развоју родно балансираног породичног окружења
https://www.unicef.org/serbia/sites/unicef.org/serbia/files/2020-03/Modul_18_Podraska_razvoju_rodno_balansiranog_porodicnog_okruzenja.pdf

УНИЦЕФ, Видео снимак: Наука о љубави у детињству
<https://www.youtube.com/watch?v=IF319vEs4IQ>

Видео клип: Бебини сигнали
http://raisingchildren.net.au/baby_cues/baby_cues.html

Комуникација и ваше новорођенче
<https://kidshealth.org/en/parents/cnewborn.html>

Комуникација са бебом: савети и прекретнице од рођења до 5. године
<https://www.naeyc.org/our-work/families/communicating-with-baby>

Чек листа за комуникацију и интеракцију деце
https://ectacenter.org/~pdfs/decrcp/INT-2_Child_Soc-Comm_Interaction_2017.pdf

https://pathways.org/wp-content/uploads/2022/05/CommunicationChecklist_English_8.5x11_2022.pdf

[http://www.hanen.org/SiteAssets/Articles-\(linked-files\)/ITTT--Parent-ChildObservation-Form.aspx](http://www.hanen.org/SiteAssets/Articles-(linked-files)/ITTT--Parent-ChildObservation-Form.aspx)

Опсервација интеракције родитељ-дете, специфична за узраст
<https://www.brightfutures.org/mentalhealth/pdf/professionals/in/observation.pdf>

РАНО УЧЕЊЕ

МОДУЛ 6. Уметност родитељства – љубав, прича, игра, читање
https://www.unicef.org/serbia/sites/unicef.org/serbia/files/2019-09/modul_6.pdf

- Зашто је игра важна?

<https://www.unicef.org/serbia/sites/unicef.org/serbia/files/2018-07/lgra.pdf>

Удружење педијатара Србије, 2013. Приручник за примарну здравствену заштиту: Подршка развоју деце у раном детињству
<https://www.unicef.org/serbia/publikacije/podr%C5%A1ka-razvoju-dece-u-detinjstvu>

Хармонија – Центар за подршку раном развоју и породичним односима, 2021. Програм Подстицајно родитељство кроз игру. Модул 1. На игри темељена искуства учења у раном детињству, Модул 2. Разиграни родитељ
http://centarharmonija.rs/?page_id=1685

УНИЦЕФ, Онлајн вебинар Школа родитељства: Од игре се расте као од спанаћа
<https://www.youtube.com/watch?v=G68GvY6T-rEs>

Шта је асоцијативна игра?

<https://www.healthline.com/health/parenting/associative-play>
 Моћ игре – <https://vimeo.com/103169732>

МЕНТАЛНО ЗДРАВЉЕ
ТРУДНИЦЕ И РОДИТЕЉА

Подршка породицама за подстицајну негу деце раног узраста. 7. модул – Добробит родитеља. УНИЦЕФ у Србији, август 2019. (доступно на: https://www.unicef.org/serbia/sites/unicef.org/serbia/files/2019-09/modul_7.pdf)

Stapleton LR, Schetter CD, Westling E, Rini C, Glynn LM, Hobel CJ, Sandman CA. Perceived partner support in pregnancy predicts lower maternal and infant distress. *J Fam Psychol.* 2012 Jun;26(3):453-63. doi: 10.1037/a0028332. PMID: 22662772; PMCID: PMC3992993. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3992993/>

Howard LM, Khalifeh H. Perinatal mental health: a review of progress and challenges. *World Psychiatry.* 2020;19(3):313-327. doi:10.1002/wps.20769 <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7491613/>

Gere MK, Hagen KA, Villabø MA, Arnberg K, Neumer SP, Torgersen S. Fathers' mental health as a protective factor in the relationship between maternal and child depressive symptoms. *Depress Anxiety.* 2013 Jan;30(1):31-8. doi: 10.1002/da.22010. Epub 2012 Oct 25. PMID: 23108976.

Burgess, A. (2011). Fathers' roles in perinatal mental health: causes, interactions and effects. *New Digest* 53. The Fatherhood Institute. http://www.nct.org.uk/sites/default/files/related_documents/burgess-fathers-roles-in-perinatalmental-health-24-9-.pdf

Howard LM, Molyneaux E, Dennis CL, Rochat T, Stein A, Milgrom J. Non-psychotic mental disorders in the perinatal period. *Lancet.* 2014 Nov 15;384(9956):1775-88. doi: 10.1016/S0140-6736(14)61276-9. Epub 2014 Nov 14. PMID: 25455248.

Depresija očeva. <http://www.fatherhoodinstitute.org/2018/fatherhood-institute-research-summary-fathers-and-postnatal-depression/>

Separation anxiety in babies and children <https://raisingchildren.net.au/babies/behaviour/common-concerns/separation-anxiety>

Understanding parental separation anxiety <https://www.counselling-directory.org.uk/blog/2017/08/10/parental-separation-anxiety#:~:text=What%20is%20parental%20separation%20anxiety,young%20children%20and%20their%20teachers.>

Vismara L, Rollè L, Agostini F, Sechi C, Fenaroli V, Molgora S, Neri E, Prino LE, Odorisio F, Trovato A, Polizzi C, Brustia P, Lucarelli L, Monti F, Saita

Ментално здравље током трудноће (NHS, UK) <https://www.nhs.uk/pregnancy/keeping-well/mental-health/>

Ментално здравље током трудноће и у години након порођаја (NICE, UK) <https://www.nice.org.uk/guidance/cg192/resources/mental-health-in-pregnancy-and-the-year-after-giving-birth-pdf-250640652229>

Депресија и трудноћа – видео <https://www.youtube.com/watch?v=DtzVIHu9AcA>

Савети за родитеље (NHS, UK) <https://www.nhs.uk/start4life/pregnancy/advice-for-partners/>

Подршка партнера (Pregnancy, birth & baby, Australia) <https://www.pregnancybirthbaby.org.au/supporting-your-partner-during-pregnancy> <https://www.pregnancybirthbaby.org.au/being-a-birth-support-partner>

Родитељи и ментално здравље (УНИЦЕФ) <https://www.youtube.com/watch?v=8fpGkbUjIn0>

Родитељ у центру пажње, онлине конференција (УНИЦЕФ) <https://www.youtube.com/watch?v=73ArCNjHbZM>

Отворимо широм врата, улазе мама и тата, онлајн конференција (УНИЦЕФ) <https://www.youtube.com/watch?v=oMrV-eWfB5k>

Аntenатална и постнатална депресија (The Australian Parental Website) <https://raisingchildren.net.au/grown-ups/looking-after-yourself/anxiety-depression-before-after-birth/antenatal-postnatal-depression-men-non-birthing-parents>

Знаци постпорођајне депресије код мушкараца – видео <https://www.youtube.com/watch?v=dc8rPkaPz5k>

Борба са депресијом партнера – видео <https://www.youtube.com/watch?v=zgRkkJ5Ypfl>

Знаци постпорођајне депресије код мушкараца – видео: <https://www.youtube.com/watch?v=dc8rPkaPz5k> <https://www.youtube.com/watch?v=R-apYfjt2Y>

E, Tambelli R. Perinatal Parenting Stress, Anxiety, and Depression Outcomes in First-Time Mothers and Fathers: A 3- to 6-Months Postpartum Follow-Up Study. *Front Psychol.* 2016 Jun 24;7:938. doi: 10.3389/fpsyg.2016.00938. PMID: 27445906; PMCID: PMC4919353.

БЕЗБЕДНОСТ ОКРУЖЕЊА

ПУБЛИКАЦИЈЕ УНИЦЕФ-а:

- МОДУЛ 9. Окружење и безбедност у дому
https://www.unicef.org/serbia/sites/unicef.org/serbia/files/2019-09/module_9.pdf

- МОДУЛ 14. Заштита мале деце од насиља, злостављања и занемаривања
https://www.unicef.org/serbia/sites/unicef.org/serbia/files/2019-09/module_14.pdf

Мобилна апликација о повредама „Фластерко – Повреде код деце од А до Ш“
<https://www.zdravlje.org.rs/index.php/lat/aktuelne-vesti/711-mobilna-aplikacija-o-povredama-flasterko>

Најчешће врсте повреда и како их спречити. Градски завод за јавно здравље Београд, 2021. <https://www.zdravlje.org.rs/publikacije/PUBLIKACIJA%20-%20Povredjivanja%20A5-4%20Final.pdf>

ДУВАН

Kistin CJ, Radesky J, Diaz-Linhart Y, Tompson MC, O'Connor E, Silverstein M. A qualitative study of parenting stress, coping, and discipline approaches among low-income traumatized mothers. *J Dev Behav Pediatr.* 2014 Apr;35(3):189-96. doi: 10.1097/DBP.0000000000000032. PMID: 24633062; PMCID: PMC3975648. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3975648/>

Rosen LJ, Noach MB, Winickoff JP, Hovell MF. Parental smoking cessation to protect young children: a systematic review and meta-analysis. *Pediatrics.* 2012 Jan;129(1):141-52. doi: 10.1542/peds.2010-3209. Epub 2011 Dec 26. PMID: 22201152. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/22201152/>

Linda Bauld, PhD, Cheryl Oncken, PhD, Smoking in Pregnancy: An Ongoing Challenge, *Nicotine & Tobacco Research*, Volume 19, Issue 5, 1 May 2017, Pages 495–496, <https://doi.org/10.1093/ntr/ntx034>

Pereira PP, Da Mata FA, Figueiredo AC, de Andrade KR, Pereira MG. Maternal Active Smoking During Pregnancy and Low Birth Weight in the

Мере предострожности у трудноћи <https://kidshealth.org/en/parents/pregnancy-precautions.html>

Савети за безбедност током трудноће <https://rayneserickson.com/pregnancy-injuries-a-few-quick-tips-about-pregnancy-safety-for-the-summer/>

Боравак деце на отвореном <https://www.halobeba.rs/aktuelnosti/boravak-dece-na-otvorenom-injekcija-zdravlja-u-svim-vremenskim-nepriilikama/>

Коришћење ауто седишта од првог дана живота <https://www.mojpedijatar.co.rs/beba-iz-porodilista-odmah-ide-u-auto-sediste/>

Информације о безбедности деце у кући и заједници за родитеље одојчади и мале деце <https://www.cdc.gov/parents/infants/safety.html>

Савети за безбедност деце <https://pmgt.org.nz/child-safety/>
<https://raisingchildren.net.au/toddlers/safety/home-pets/home-safety>

Чек листа за безбедност деце у кући https://www.safekids.org/sites/default/files/documents/home_safety_checklist.pdf
<https://www.healthinfotranslations.org/pdf-Docs/ChildSafetyChecklist.pdf>

ДУВАН

Безбедно је БЕЗ дувана (Халобеба) <https://www.halobeba.rs/bezbednost/bezbedno-je-bez-duvana/>

Домаћинство без дуванског дима <https://www.zdravlje.org.rs/publikacije/AGITKA%20Domacinstva%20bez%20duvanskog%20dima.pdf>

Окружења без дуванског дима <https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=1qkPRUNRiCqA-uFugbcuVy9INXgw&uid=0&ll=44.81601345502995%2C20.4492096243896&z=12>

Smoking During Pregnancy (CDC) https://www.cdc.gov/tobacco/basic_information/health_effects/pregnancy/

Пушење пре, током и након трудноће <https://women.smokefree.gov/pregnancy-motherhood>
<https://women.smokefree.gov/quit-smoking-women/what-women-should-know/how-quitting-helps-women>

	<p>Americas: A Systematic Review and Meta-analysis. <i>Nicotine Tob Res.</i> 2017 May 1;19(5):497-505. doi: 10.1093/ntr/ntw228. PMID: 28403455.</p> <p>Avşar, T.S., McLeod, H. & Jackson, L. Health outcomes of smoking during pregnancy and the postpartum period: an umbrella review. <i>BMC Pregnancy Childbirth</i> 21, 254 (2021). https://doi.org/10.1186/s12884-021-03729-1</p> <p>Scherman A, Tolosa JE, McEvoy C. Smoking cessation in pregnancy: a continuing challenge in the United States. <i>Ther Adv Drug Saf.</i> 2018 May 28;9(8):457-474. doi: 10.1177/2042098618775366. PMID: 30364850; PMCID: PMC6199686.</p> <p>Зашто не треба да пушите у трудноћи? Република Србија Министарство здравља, Комисија за превенцију пушења (брошура)</p> <p>Закон о заштити становништва од изложености дуванском диму. „Службени гласник РС“, број 30 од 7. маја 2010. Доступно на: http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2010/30/6/reg/</p> <p>СПАВАЊЕ</p> <p>Vital Signs. Safe Sleep for Babies. Centers for Disease Control and Prevention. 2018. https://www.cdc.gov/vitalsigns/pdf/2018-01-vitalsigns.pdf</p>	<p>Задржани дувански дим https://www.batut.org.rs/download/izdvajamo/duvan/Fact%20Sheet%20-%20Zadr%C5%BEani%20duvanski%20dim.pdf</p> <p>Утицај дуванског дима из околине на здравље https://www.batut.org.rs/download/izdvajamo/duvan/Uticaj%20duvanskog%20dima%20iz%20okoline.pdf Second hand and thirdhand smoke (The Australian Parenting Website) https://raisingchildren.net.au/babies/health-daily-care/health-concerns/second-hand-smoke</p> <p>Тест зависности од никотина https://www.batut.org.rs/download/izdvajamo/duvan/testZavisnostiOdNikotina.pdf</p> <p>Водич за одвикавање од пушења https://www.batut.org.rs/download/izdvajamo/duvan/vodicZaOdvikavanjeOdPusenja.pdf</p> <p>Мој план за одвикавање од пушења https://www.batut.org.rs/download/izdvajamo/duvan/mojPlanZaOdvikavanjeOdPusenja.pdf</p> <p>СПАВАЊЕ</p> <p>Безбедно спавање (CDC) https://www.cdc.gov/vitalsigns/safesleep Безбедно спавање (CDC) - видео: https://youtu.be/24L8aCUltc8</p> <p>Safe Sleep for Babies - видео: https://kidshealth.org/en/parents/safesleep-video.html</p> <p>How to Keep Your Sleeping Baby Safe https://www.healthychildren.org/English/ages-stages/baby/sleep/Pages/A-Parents-Guide-to-Safe-Sleep.aspx</p>
<p>ИМУНИЗАЦИЈА И ПРЕВЕНТИВНИ ПРЕГЛЕДИ</p>		<p>https://www.halobeba.rs/vakcinacija/sta-je-vakcinacija</p> <p>https://www.halobeba.rs/aktuelnosti/cinjenice-o-vakcinaciji-dece/</p> <p>https://www.zdravlje.org.rs/index.php/savetovaliste/imunizacija</p> <p>https://www.batut.org.rs/download/VodicZaRoditeljelmunizacija.pdf</p>
<p>ПРИПРЕМА ЗА ПОЛАЗАК У ПРЕДШКОЛСКУ УСТАНОВУ</p>	<p>Bradley RH, Vandell DL. Child Care and the Well-being of Children. <i>Arch Pediatr Adolesc Med.</i> 2007;161(7):669-676. doi:10.1001/archpedi.161.7.669</p> <p>Armstrong S. Universal access to quality childcare is good policy and a positive determinant of health. <i>Let's invest. Paediatr Child Health.</i> 2020;26(2):82-84. Published 2020 May 27. doi:10.1093/pch/pxaa054</p>	<p>Документа за упис деце у вртић (Канцеларија за информационе технологије и е-управу Републике Србије) https://www.ite.gov.rs/tekst/sr/4983/18-koja-dokumentu-su-mi-potrebna-da-upisem-dete-u-vertic.php</p> <p>Адаптација на вртић (Хало-беба) https://www.halobeba.rs/aktuelnosti/adaptacija-na-vertic/</p> <p>Године узлета (УНИЦЕФ) https://www.unicef.org/serbia/media/8626/file/Godine_uzleta.pdf</p> <p>УНИЦЕФ школа родитељства https://www.youtube.com/watch?v=QhN-jSD-A2mQ</p>

ДРУГЕ ТЕМЕ ОД ЗНАЧАЈА
ЗА РАД ППС

Здравствена нега у патронажи,
Мр сц Душанка Шаренац,
Висока здравствена школа
струковних студија у Београду,
2011.

Стручно методолошко
упутство за спровођење
Уредбе о Националном
прграму здравствене заштите
жена деце и омладине,
републичка стручна комисија
за здравствену заштиту жена,
деце и омладине, Институт
за заштиту мајке и детета „Др
Вукан Чупић“

Платформа за онлајн учење – акредитоване
едукације. Градски завод за јавно здравље
Београд
<https://www.gzzjzbeograd.edu.rs/>

Подршка породицама за подстицајну негу деце
раног узраста - Модули за обуку патронажне
службе УНИЦЕФ

Рано детињство доба неограничених
могућности https://www.unicef.org/serbia/sites/unicef.org/files/2019-09/modul_1.pdf

Улога патронажне сестре у подршци развоју
деце током раног детињства
https://www.unicef.org/serbia/sites/unicef.org/files/2019-09/modul_2.pdf

Заљубљивање – подстицање афективне
везаности родитеља и детета
https://www.unicef.org/serbia/sites/unicef.org/files/2019-09/modul_4.pdf

Партнерство у подстицајном родитељству –
ангажовање очева
https://www.unicef.org/serbia/sites/unicef.org/files/2019-09/modul_5.pdf

Уметност родитељства –
љубав, прича, игра, читање
https://www.unicef.org/serbia/sites/unicef.org/files/2019-09/modul_6.pdf

Добробит родитеља
https://www.unicef.org/serbia/sites/unicef.org/files/2019-09/modul_7.pdf

Уобичајене бриге родитеља
https://www.unicef.org/serbia/sites/unicef.org/files/2019-09/modul_8.pdf

Окружење и безбедност у дому
https://www.unicef.org/serbia/sites/unicef.org/files/2019-09/modul_9.pdf

Брига и осанаживање – јачање комуникационих
вештина патронажних сестара
https://www.unicef.org/serbia/sites/unicef.org/files/2019-09/modul_10.pdf

Рад на елиминацији стигме и дискриминације
https://www.unicef.org/serbia/sites/unicef.org/files/2019-09/modul_11.pdf

Деца која се развијају другачије
https://www.unicef.org/serbia/sites/unicef.org/files/2019-09/modul_12.pdf

Праћење и скрининг развоја
https://www.unicef.org/serbia/sites/unicef.org/files/2019-09/modul_13.pdf

Заштита мале деце од занемаривања и
зостављања
https://www.unicef.org/serbia/sites/unicef.org/files/2019-09/modul_14.pdf

Рад са другим секторима
https://www.unicef.org/serbia/sites/unicef.org/files/2019-09/modul_15.pdf

Подршка развоју родно балансираног
породичног окружења
https://www.unicef.org/serbia/sites/unicef.org/files/2020-03/Modul_18_Podrska_razvoju_rodno_balansiranog_porodicnog_okruzenja.pdf

CIP - Каталогизација у публикацији -
Народна библиотека Србије, Београд

614.253.5:649]:616-055.26(035)

СТРУЧНО методолошко упутство за спровођење
кућних посета поливалентне патронажне службе
породицама са трудницама и са децом / [аутори Јелена
Васојевић ... [и др.]]. - Београд : Градски завод за јавно
здравље, 2022 (Београд : Aladin Print). - 100 стр. : илустр.
; 30 cm

Подаци о ауторима преузети из колофона. - Тираж 1.000.
- Библиографија:
стр. 87-89.

ISBN 978-86-83069-63-7

1. Васојевић, Јелена, 1983- [аутор]

а) Патронажна служба - Приручници

COBISS.SR-ID 82790921

